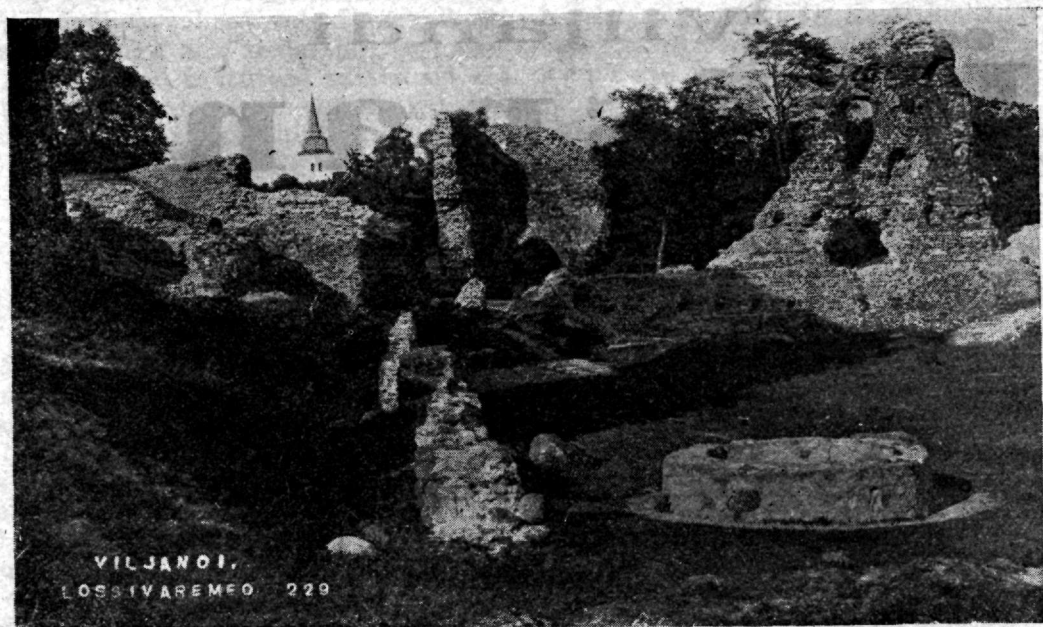

KAITSE KODU!

VILJANDI.
LOSSIVAREMED. 229

Viljandi ordulossi varemed.

Sakala Panga

äriseis 1. septembriks 1926 väärtkindlates Emk.

Aktiva		Passiva	
Kassa	1.224.857.—	Põhikapital	25.000.000.—
Diskonteer. vekslid j. m. laenud	102.400.187.—	Tagavara- ja erikapitalid	3.724.694.—
Korrespondendid	2.362.032.—	Liikumata varand. kustut. kapital	4.465.530.—
Liikumata varandus	21.367.500.—	Hoiusummad	65.282.429.02
Liikuv varandus	307.265.—	Korrespondendid	2.971.103.50
Väärtpaberid	239.658.—	Passiva laenud	20.050.832.—
Välisvaluuta	942.852.50	Väljavõtmata dividend	181.590.—
Kulud, makstud % ja komisjon	2.984.019.65	Riigimaksud	109.736.—
Mitmesugused summad	788.371.—	Saadud % ja komisjon	10.830.827.63
Garantiid	4.581.695.—	Garantiide kreditorid	4.581.695.—
	<u>137.198.437.15</u>		<u>137.198.437.15</u>

Vanem ja suurem rahaasutus Viljandimaal.

Võtab raha hoiule ja maksab:

Tähtajalise hojuse eest aastas 12%

Jooksva arvel: protsent arvatud kuude viisi 9%

protsent arvatud päeviti 7%

Annab laenusid, ostab ja müüb väljamaa raha ning toimetab kõiki muid pangaoperatsioone.

Panga juures kinnitus-aktsiaseltsi „EESTI LLOID'I“ peagentuur.

Juhatus.

Viljandi Ühispank

Tallinna tän.
nr. 3.

(Laenu-Hoiu Ühisus)

Põllumeeste
seltsi majas.

Võtab raha hoiule

ja maksab ajakohast %.

Annab laenusid

mitmesuguste kindlustuste vastu ja toimetab kõiki pangatalitusi.

Äriseis 1. IX. 1926. Mk. 77.225.536.33.

Kassa avatud igal äripäeval k. 10–2 p. l.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANNIDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

II AASTAKAIK

NR. 19

30. SEPTEMBRIL 1926

Väljaandja: Kaitseliidu staap. Vastutav toimetaja: V. Neggo. Tegev toimetaja: J. Jaik.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas
300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus
50 mrk.

Üksiknumber 30 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/1 lehek. 4000 mrk.,
1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja
1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj
50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teisi-
päeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Rahva elujõu allikad.

Iga rahva elujõu allikaks on — r a h v a tihedad read. Vähemalt praegusel ajal on lugu nii.

Endisaja mõningatest vägevatest rahvastest, näiteks kreeklastest ja roomlastest, paistab küll, nagu oleksid need peasjaliselt elanud selle kõrge kultuuri najal, mille löid vähearvulised vabad suurnikud. Tõeliselt oli lugu aga sealgi nii, et mõlemad need rahvad tõusuteed sammusid ainult seni, kuni rahva tihedates ridades küllaldane tagavara oli kultuuri hävituste — sõdade ja õnnetuste — aukude täitmiseks. Niipea aga, kui need read lõdvenesid ja lagunema löid, algas l a g u n e m i n e.

E e s t i rahva kohta ei saa üldse kõne alla tulla küsimus, et siin rahva elujõu allikas võiks pesitseda kuskil mujal, kui rahva tihedates ridades, sest et meil igasugune oma rahva liigetest koosnev juhtiv suurnikkude klass puudub, kes kas või näiliseltki rahva elujõu tugipuuna võiks esineda. Ei ole meil aadelit, ei aristokraatiat, kes rahva elus mingisugust erilist osa etendaks. Meie rahvas koosneb täiesti ühtlaselt lihtkodanikkudest-eestlastest ja tema elujõud oleneb, järelikult, ainuüksi sellest, kuivõrd üldiselt esitavad seda need üksikud ühtlased lülid, kodanikud, — kultuuriliselt, majanduslikult ja poliitiliselt.

Ei ole eestlastel seni iialgi olnud ühtki muud tema enese-alalhoidu toetajat, kui ainult tema i s e. Ei ole tal niisugust toeta-

jat näha ka edaspidi. Ja kuna meie oleme väike rahvas suurte hädahõltsude keskel, võime meie iseseisvalt elavana rahvana püsida ainult seni, kuni meie rahva read üldiselt püsivad nii eluvõimsatena ja tugevatena, et see üles kaalub meie iseseisvuse-õiguse. See tähendab: i g a ü k s i k Eesti kodanik, eestlane, peab omama keskmiselt märksa suurema osa üldist rahvuslikku elujõudu, kui seda omab keskmiselt iga üksik sellest palju suuremast kogust, kelles meie näeme peavaenlast oma olemasolule.

See üldine seisukoht teeb meile väga arusaadavaks, miks meil äärmiselt tarvilik on jõupingutus selles sihis, et iga meie rahvaliiget tõsta võimalikult kõrgele kultuuriliselt, võimalikult iseseisvamale tugevusele majanduslikult ja võimalikult selgemale iseteadvusele poliitiliselt. Ainult need kolm tegurit üheskoos moodustavadki selle üldise rahvusliku elujõu, millele meie järjest julgemini ja kindlamini võime toetada oma olemasolu.

Vaadeldes kogu meie elu ja tegevust iseseisvuse ajal, näeme, et suurtes joontes just neis sihtides ongi tegutsetud.

Rahvahulkade kultuuriliseks tõusuks püütakse hoolega kaasa mõjuda energilise rahvaharidustööga, kaugeulatusliku ja eeskujulise koolikorralduse loomiskatsetega jne. jne.

Rahvahulkade majanduslikule

tugevusele aitamiseks on valitud sihiks — seisukorra loomine, milles võimalikult iga perekond oleks iseseisev elujõuline majapidaja. Meie maareform on rajatud just sellele põhimõttele, uute majapidamiste rajamine soode ja kannustikkude harimiselevõtmise läbi peab silmas just seda sihti, väiksemate rendiüksuste iseseisvustamine (popsiseadus) nõndasamuti, ka kutsehariduse hoogsam levitamine iseseisvate käsitöölise soetamiseks viib lõppude lõpuks sellesama juure välja jne.

Loomulik, et seda üksikute kodanike majanduslikku iseseisvustamist meie praeguses ühiskonnas on võimata lõpuni arendada. Järele peab jääma teatav arv kodanikke, kes igasuguste asutuste ja ettevõtete teenijatena ning töolistena peavad jääma teiste teenistusse. Kuid püüdeks on ikkagi, et see majanduslikult mitte-iseseisvate kodanikkude hulk oleks võimalikult väikearvuline, minimaalne, ainult hädatarvilikkusele vastav. Ainult niisugusel puhul on tal võimalik oma tööjõu müümisel saada kõige küllaldasemat hinda, kõige rahuloldavamalt töötasu. Ja kui siis selle juure arvata veel hädatarvilisemad töökaitse-seadused ning tarvilise kindlustuse soetamine vanaduse, õnnetuste jne. puhuks, mille poole kõigis riikides jõudumööda püütakse, siis ei tarvitse ka sellel rahvaklassil oma seisukorra pärast suurt muret tunda, — tõeliselt on temagi siis majanduslikult enam-vähem iseseisev.

Seega siis, kokkuvõttes, võime tunnistada, et rahva kultuurilise ja majandusliku elujõu tõstmisel arenemine Eestis sammub üldiselt õiget ja sihikindlat rada. Arenemise kiirus, see oleneb muidugi sellest, kuid võrd meie suudame neid sihte teostada. Ülejõu talitamine on alati kahjulik igasugusel alal, seda kahjulikum aga riiklises töös ja tegevuses. Kuid ka pärast olevate jõudude äratarvitamine rahva kõigi liikmete seisukorra parandamiseks — see on ülesanne, mille otstarbekohasest ja viljakast lahendamisest oleneb kogu rahva elujõud ja rahva ridade tihedus, üksmeelsus, — elujõud.

Kuid siin jõuamegi asjaolu juure, ilma milleta ei ole võimalik praegu nimetatud ülesannete täitmine; seks asjaoluks on hulkade poliitiline selgenägelikkus, poliitiline iseteadvus.

Eelpoolkirjeldatud poliitiliste ja majanduslikkude ülesannete täitmine areneb ju meil peasjaliselt riikliku töö varal. Os-

kust riikliku töö alal kõige suuremat otstarbekohasust ja viljakust kätte saada aga nimetamegi poliitiliseks selgenägelikkuseks. Järelikult — siin tuleb kõige muu kõrval eestkätt kõige paremat püüda. Rahva poliitiline kasvatus, — see on ülesanne, millel meie oludes on samasugune riiklik tähtsus, nagu majanduslikul ja kultuurilisel tegevusel.

Kahjuks peame aga tunnistama, et selle ülesande rahuldamine meil seni kõige suuremasse hooletusse on jäetud, nii suure hooletusse, et isegi sõna „poliitika“ rahva kõrvus kõige halvema tähenduse on saanud. Selle all ei mõisteta meil harilikult muud, kui parteimeeste omavahelisi tülisid ja nägelemisi riigikogus, omavalituskogudes, väliskoosolekul ja ajalehtedes ning poliitikameesteks neid, kes seesugusest tegevusest harilikult osa võtavad, s. o. erakonnamehi ja nende ajakirjanikke.

Ning ei ole rahvas selles süüdi, et nad tähendatud suure sõnaga nii alaväärtusliku tähenduse on sidunud. Seks on meie poliitikameeste enamus väga suurel määral ise põhjustanud sellega, et nad rahvahulkades väga harva on selgitanud riikliku poliitika tõelisi ülesandeid ja sisu. Praegusele põlvele pakuvad vähemalt kodaniku- ja ühiskonnateaduse tunnidki koolides väikese sissejuhatuse riikliku ja ühiskondliku töö mõistmiseks, vanemad põlved aga on sellestki ilma. Ainukene, mis nad sellelt alalt praegusel ajal kuulevad, on erakondlikud vaidlemised ja vastastikused üksteise mahategemised, mis rahu ja üksmeelt igatsevaile rahvahulkadele alati on vastumeelt.

Et sellel alal rahvahulkade teadvuse tõstmiseks palju rohkem võiks ära teha kui seni on tehtud, on päris selge ja vastuvaidlematu. Näiteks: meil peetakse küll valimis-eelseid vaieluskoosolekuid erakondade vahel ja rahva ees, kuid väga harva on kuulda, et ka valimiste vaheaegadel mingisuguseid poliitilisi kõne- ehk selgituskoosolekuid toime pandaks. Riigikogus on tihtilugu tähtsad ja sügavasti rahva ellu lõikavad seadused ja eelnõud arutusel. Nende puhul oleks riigikogu liigetel väga tänuväärt ülesanne üle maa rahvahulkade ees põhjalikkude seletustega esineda, rahulikult ja kainelt ära näidates, kuidas vastavad küsimused on lahendatud välismail ja kuidas meie omapärsed olud nende lahendamist nõuavad oma kodus. Seda harilikult aga ei tehta, vaid rahvas on jäetud ainuüksi ajalehtede hooleks, kes

on aga erakondlikud ja kelle kirjeldused ühe ja sellesama asja üle üksteisest sagedasti põhjalikult lahku lähevad.

Niisamuti omavalitsuste alal. Ei ole peaaegu mitte kunagi kuulda olnud, et meie linna- ja maakonnaavalitsuste tegelased ning linna- ja maakonnanõukogude liikmed ka valimiste vaheaegadel kunagi rahvale oleksid esinenud põhjalisemate selgitustega tähtsamate küsimuste ja kavatsuste üle, mis omavalitsuslikus töös päevakorral.

Ning kõige selle tagajärjeks on üks: rahval ei saa kunagi muljet tekkida, et ka poliitiline töö on iseenesest midagi loovat ja väärtuslikku, et ta oma põhiolemuses on rahva parema tuleviku poole püüdev ja rahva elujõudu suurendav, vaid koguni vastuoks: poliitikas näevad laiad kodanikkude-hulgad ainult erakondlike tegevuste ja vastolude-maailma, mis nähakse rahva ridasid ainult lõdvendavat ja lahku viivat, tema elujõudu ja vastupidavust ainult hävitavat. Rahuline töö rahva kultuurilise ja majandusliku seisukorra tõstmise sihis ainult kannatab selle all.

Meie rahva elujõu, kindluse ja tugevuse nimel ei saa soovimata jätta, et siin parandust tuleks luua. Erakonnamehe ülesannete kõrval peaks meie riigi- ja omavalitsustegelastel aega ja tahtmist jätkuma ka üldiseks poliitiliseks tööks rahvahulkade keskel, nii et iga kodanik tunneks oma otsekohest ja tõsist sidet riikliku ja omavalitsusliku tööga. See suurendaks tema poliitilist enesestlugupidamise tunnet ja näitaks temale, et tal mitte ainult isikuna, vaid ka kodanikuna on märksa suurem väärtus kui ainult valimismaterjaliks olemine erakondade käes.

Niisugune kodanik, poliitiliselt selgenägeline ja iseteadev, on iga rahva poliitilisele iseseisvusele ning viljakale riiklikule tööle kõige kindlamaks toeks. Ta ei satu kaugeltki nii kergesti igasuguse riigile kahjulise kihutustöö ja ässituse mõju alla kui see, kes ei tunne enesel olevat otsekohest orgaanilist sidet riigiga, kes ei aima, et tema ise on tegija ja talitaja, vaid tunneb, et temaga ainult tehakse ja talitatakse.

Just „mina“ tunde puudumine meie kodanikkude juures on see, mis annab talle riigist ja selle tegevusest ning tööst harilikult täitsa vale käsituse. Tundes, et ta ei ole mitte talitaja, vaid teiste talitav, on ta harjunud rõhutama ainult oma õiguseid, kuna kohustu-

sed sagedasti unustatakse. Ja maal, kus rahvas on niisuguse poliitilise kasvatusaste astmel, kulutatakse harilikult mitu ja mitu korda rohkem hoolt ning jõudu igasuguste nõudmistele esitamise peale kohustuste täitmise asemel. Ei tunta, et riigi ja rahva jõud koguneb just sellest, kui südilt ja hoolikalt iga kodanik oma kohuseid täidab, vaid arvatakse, nagu seisaks riigi jõu ja võimaluste allikas koguni kuskil kõrval, kodanikust täitsa väljaspool, ja et kodanik sellest oma seisukorra heaks võib välja pumbata niipalju kui aga tema välja nõuda jaksab.

Meie põllumees on hakanud juba teadvusele jõudma, kui tähtis see on riigile, kui tema oma majapidamises kõike võimalikku viljakust püüab kätte saada selleks, et välisturgudele saata rohkem võid, pekoni, lina ja kõike muud; seda tehes suudab ta paremat seisukorda pakkuda ka neile enesest majanduslikult olenevatele, kes töötavad tema põllul ja karjalaudas. Meie põllumees hakkab juba tundma, et tema sellega veel küllaldaselt ei ole kodanikuna täitnud oma kohust, kui ta põllult välja teeb ainult niipalju, kui seda vaja läheb oma perekonna äraelatamiseks, vaid alles sellega, kui tema oma majapidamises ära kasutab kogu annivõimaluse, mida üldse võimalik on kasutada niiviisi, et seejuures majapidamisele mitte otsekohest kahju ei tekiks. Püüab iga teine kodanik-majapidaja oma tööalal sedasama, teades, et just niiviisi luuakse rahva jõukust ja riiklikku tugevust, mis võimaldab palju avaramat üldist elukorraldust kõigil rahva elujõu suurendamise aladel, alles siis võime kõneleda üldisest ja eeskujulisest riikliku kohuse tunde teadlikkusest.

Ning jõuab kodanik seejuures veel äratundmisele, et tema on ühtlasi peateguriks ka selles talitamis, mis riikliku poliitika nime all püüab riigi ja rahva jõutagavarasid kõige otstarbekohasemalt üldsuse heakäekäigu teenistusse rakendada, siis võime kõneleda kindlasti rahva tihedatest ridadest, mis on tema elujõu peallikaks.

Niisugune kodanik on kindel ja vankumata igas tormis, niisugune kodanik armastab oma kodumaad ja on uhke tema peale, niisugusele kodanikule on kerge toetada ka kodumaa kaitset, mis sarnasel korral suudab murdumatuks jääda kõige hädaohtlikumateski tormides.

A. Tammann.

Sakalamaa maleva arenemiskäik 1918.—1926.

Maleva aastapäevaks, 29. septembriks 1926. a.

Sakalamaa maleva organiseerimise algus ulatub samasse ajajärku, kust teisedki kaitseliidu üksused oma pörandaalusele tegevusele alguse on saanud, nimelt Saksa okupatsiooni ajasse.

Ärksamad isamaapojad asusid Viljandi linnas ja maakonnas salaja sõjalise jõu organiseerimisele kohapealsetes ustavates ringkondades. Tegevuse algatajaks tuleb siin lugeda kõigeemalt tolleagset 2. rügemendi ülemat kolonel J. Unt'i.

Vabadussõja kestvusel kihvas siin intensiivne töö. Kõigepealt meeste registreerimine, kellede arv tõusis kuni 15.000. Need saadeti tarviduse korral pataljonide kaupa tegevasse väkke. Algul lasus ka sõjaväe varustamine kaitseliidu õlgadel.

Õppealal anti välja maakonna kaitseliidu ülema abi hra J. Põdra poolt „Kaitseliitlase käsiraamat“, mis tol korral laialt ka sõjaväes tarvitusele võeti.

Kaitseliidu aastapäeval, 11. novembril, ilmus

Sakalamaa maleva pealik kapten R. Pek.

Sakalamaa peal. abi ja kaitsel. vanem.-kogu liige H. Lauri.

11. novembril 1918. a., mil saksapärane „Omakaitsese“ okupatsiooni võimu langemisega likvideeriti, astus asemele puhasrahvusline „Eesti Kaitseliit“. Kohapealseks Viljandi maak. ja linna ametl. korraldavaks ülemaks määrati juba kolonel K u b u, kes ka varemalt siin salajasest organiseerimisest osa võttis. Temale järgnes kapten Preisberg, kes pani toime esimese rahalise korjanduse kaitseliidu heaks.

Tol korral oli maakond juba jaoskondadesse jaotatud.

Et kõik ülaltähendatud ohvitserid lahkusid Tartu 2. rügemendi kui juba varemalt sellesse kuuluvad, siis jäid pärastisteks kaitseliidu juhtideks juba automaatselt kohapealsed rahvaväeülemad, alguses lipnik O. Varres, pärast vabadussõda kapten S c h w a r z.

Tuli vabadussõda oma heitlustega olemasolu eest. Sõja algpäevil tuli ka Viljandi kaitseliidul ühes tegevusega enamlaste poolt juhitud hoope vastu võtta, nagu Aidu ja Kärstna lahingutes ja niisutada oma verega kodumaa mulda. Tuli pidada ka iseseisvalt valveteenistust ja luuret.

„Sakala kaitseliitlane“, üksik number ajalehe kaustas, milles aastase tegevusega tutvustati.

Peale sõda vaibus ka siin kaitseliit varjusurma ja tegutses veel passiivselt kütirühmadena.

Kõigele sellele töid 1. det. sündmused elu sisse. Samast päevast algas uus organiseerimise ja tegevuseajajärk malevas, mis rajatud koguni uuele alusele.

Tallinna sündmused said siin teatavaks juba lõuna paiku. Kuulutati välja sõjaseadus. Kohalikel kütirühma esimehel hra J. Madisson'il kästi ööseks valvepostid ja patrullid välja panna. Samal õhtul peeti tolleagse rahvaväe ülema major S c h w a r z'i poolt seisukoha võtmiseks esimene nõupidamine, millest võtsid osa reserv-ohvitserid ja seltskonna-tegelased. Teisel päeval oli juba esialgne kaitseliitlaste nimekirj valmis, kuhu kuulusid pea kõik endised 1918. a. kaitseliitlased.

Esimesed nädalad kulusid kaitseliitlaste kogumiseks, valveteenistuse pidamiseks ja riigivastase elemendi kõrvaldamiseks. Alles pärast seda asuti põhjalikumalt organiseerimisele.

Kõige suuremaid raskusi sünnitas esialgul kaitseliidu korraldamisel relvade puudus. Näiteks, oli esimestel päevadel Viljandi linna malevkonnas kõigest 18 püssi ja kogu maakonnas laiali üksikute kütirühma liigete käes 534 püssi. Alles mõne päeva pärast saadi Tallinnast juure 150 püssi.

Teiseks sünnitas raskusi rahaline külg, sest vastavad riigisummad puudusid. Detsembri sündmused mõjusid aga kainestavalt seltskonna

Jaoskondade pealikuteks said kaitseliidu ülema poolt kinnitatud:

Viljandi linnas: res.-leitn. K. Nemvalz;
Linna ümbruskonnas: res.-leitn. G. Leth;
Pilstveres: res.-al.-kapt. J. Põdra;
Põltsamaal: res.-al.-kapt. K. Vervolt;
Kolga-Jaanis: res.-leitn. J. Käosaar;
Tarvastus: res.-leitn. J. Kinger;
Suure-Kõpus: res.-lipnik K. Henno;
Paistus: res.-leitn. D. Siilats;

Sakalamaa maleva juhatus ja staap.

Istuvad vasakult paremale: 1) Maleva juhatuse ja kaitseliidu vanematekogu liige H. Lauri. 2) Maleva pealik ja maleva juhatuse esimees kapten R. Pek. 3) Maleva juhatuse liige ja Pilstvere malevkonna pealik J. Põdra. 4) Maleva instruktör leitnant L. Triik.

Seisavad vasakult paremale: 1) Maleva juhatuse liige A. Oriik. 2) Maleva juhatuse liige J. Depmann. 3) Maleva kirjutaja J. Ritson. 4) Maleva sekretär J. Adamson.

peale, nõnda et lahkelt käel vastu tuldi ja esimese — detsembri — kuu jooksul tuli sisse maleva kassasse 134.605 mk.

Nendest kahest raskusest üle saades võidi juba sihikindlalt tööle asuda.

17. dets. määrati Viljandi kaitseliidu ringkonna ajutiseks ülemaks kohalik rahvaväe ülem major Schwarz, kes küll ka seni seda asja oli juhtinud, abiks jäi hra J. Madisson.

20. dets. ilmus esimene kaitseliidu ringkonna käsukiri, kus terve ringkond jaoskondadesse jagati, peaaesjalikult kihelkondade piirides. Jaoskonnad jagati raioonideks ja määrati nende pealikud.

Suure-Jaanis: res.-al.-kapt. V. Kampus;
Tänasilmal: res.-leitn. H. Ester.

Maleva allüksuste ja nende pealike kindlaksmääramisel algas juba kohe organiseerimistöö kohtadel. Iga päevaga koondusid üksuste ümber riigitruud kodanikud, kes aru said oma kohustustest isamaa ja rahva vastu ja olid nõus enda peale vabatahtlikult võtma kaitseliidu kohustusi.

Kaitseliidu põhimõtete selgitamiseks ja levitamiseks seltskonnas, esineti kihutustööga kirjanduse ja kõnede kaudu rahva kogumistel ja pidustustel.

Viljandi linna malevkonna pealik
nltn. K. Nemwalz.

Põltsamaa malevkonna pealik kapten
K. Vervolt.

Paistu malevkonna pealik nltn. D. Sillats.

Piliistvere malevkonna pealik kapten J. Põdra.

Ainelise seisukorra kindlustamiseks asuti samuti tegevusse. Pandi toime pidustusi ja pöörduti ka asutuste kui ka üksikute isikute poole kaitseliidu heaks toetuse saamiseks, mis, peab ütleva, leidis võrdlemisi sooja osavõttu. Malevkondades peeti üldkoosolekuid juhatuse moodustamiseks.

Et esialgul organiseerimine suurt tööd ja vaeva nõudis, siis määrati 3. veebruaril diviisi ülema poolt Sakala rügemendist tuntud vabandussõja tegelane major Otbo Oidermann abiks kaitseliidu organiseerimisele ja formeermisele.

18. veebruaril vastavalt uuele põhikirjale,

Tarvastu malevkonna pealik lipnik
J. Hansmann.

Tännasilma malevkonna pealik leitnant
H. Ester.

Suure-Jaani malevkonna pealik res. al.-kpt.
V. Kampus.

Instruktor leitnant L. Triik.

võetakse tarvitusele uued nimetused ja organisatsioon maleva üksustes.

Põhikirja järele viiakse läbi ka üksustes valimised.

27. veebruaril peetakse esimene malevkondade esitajate koosolek, millest võtavad osa 18 esitajat.

Maleva juhatusse valiti hrad J. Depmann, A. Orrik ja major Schwarz, kõik linna malevkonnast.

Revisjonikomisjoni valiti hrad K. Ver-volt, Põltsamaalt, D. Siilats, Paistust, ja T. Ihloff, Suure-Jaanist.

Järgmisel päeval peetakse esimene maleva juhatuse koosolek.

1. aprillist eraldatakse maleva tegevus rahvaväe ülemalt ja ta pealikuks määratakse ühtlasi major Oidermann, abiks — maakonnavalitsuse esimees hra Heinrich Lauri.

Ühes maleva tegevuse arenemisega tekkis üles uus takistus — vaistavate ruumide puudus staabi mahutamises ja õppuste toimepanemises.

Lõpuks leiti selleks kohane maja Jakobsoni tänaval, kus peale staabi veel aset leidsid Viljandi linna, linna ümbruskonna ja Tänasilma malevkondade staabid ja maleva pealiku korter.

Kevadeks oldi organiseerimisega juba kaugel jõutud. Malevkonnad olid tõusnud kaunis kogukaks oma liigete arvu poolest, iseäranis linna ja Põltsamaa omad, mis ka arusaadav, kui rahvarikkamad. Asuti kindla käega õppuste korraldamisele. Linna malevkonnas võeti käsile 1. veebruaril kavakindlad õppused, mis umbes ½ kuud kestsid, nimelt laskeharjutused, püssitundmise õppused, lahingdrill jne., ajutisi instruktoreid saadi Sakala rügemendist. Teistes kohtades peeti õppusi jõudu mööda, kõik olenes pealikust, kes seisis eesotsas. Suvekuudel vaibus tegevus nii linnas kui maal, mis ka arusaadav.

Sügisel jätkati õppusi jällegi võimalust mööda, kui võrd kohtadel leidis vastavaid õpetajaid ja instruktoreid. Õppuste paremaks korraldamiseks oodati ja loodeti alalist maleva-instruktorit, kuid aasta lõpuks teda ei leitud.

Spordi alal seisis tegevus soigus, sest eisteks puudusid selleks vastavad abinõud ja teiseks ei olnud eestvedajat.

Aasta lõpuks oli ka mõnes üksikus malevkonnas „Kodukaitse-Ühing“ moodustatud, mis näitab, et ka meie naispere kaitseväe liikumises maha ei taha jääda ja samuti oma kohustustest aru saab.

Juriidilise isiku õigused peale maleva enese said veel Viljandi linna, Suure-Jaani, Põltsamaa ja Tänasilma malevkonnad.

Sel aastal korraldati ka maleva enese poolt sissetuleku suurendamiseks korjandus korjanduslehtede kaudu. Peale selle pani toime Viljandi linna malevkond loterii.

Kõnede ja pidude korraldamise alal on kogu malevas peetud aasta lõpuni 23 pidu, nendest 17 kõnedeaga. Peale selle veel 16 kõnekoosolekut. Kohalikke kõnelejaid on olnud 35 ja väljastpoolt 7.

Rohkem õppusi peeti linna malevkonnas, kuhu jällegi Sakala rügemendist komandeeriti selleks jõudusid, sest omal puudus veel instruktoreid.

Märtsil peeti 3-nädalased sanitaarkursused linna ja Suure-Jaani malevkondades, kus esimeses oli osavõtjaid 57 ja teises 22 kl. Samal ajal algasid ka pealike kursused, mis korraldati ajutise instruktori leitnant Kald'i poolt Sakala rügemendist, kes selleks otstarbeks paari kuu peale siia komandeeriti. Kursustest võtsid osa kompanii, rühma ja jao pealikul ning nende abid, kestvusega 3—4 päeva ja pandi toime järgmistes malevkondades: Põltsamaal, linna ümbruskonnas, Suure-Jaanis ja Tarvastus.

Spordialale hakati sel aastal rohkem rõhku panema. Hädatarvilised abinõud saadi juba. 25. aprillil asutati Viljandi linna malevkonnas esimene spordiklubi. Hakati peale harjutuste korraldama spordivõistlusi, eesotsas linna malevkonnaga, kus iseäranis oli märgata edu jalgpallis. Oli märgata tegevust ka Põltsamaa klubis.

30. mail korraldati malevas esimesed lastevõistlused auhindade peale, mis andsid kaunis häid tagajärgi. Paremateks laskuriteks osutusid ja said auhinda: 1) A. Joonson, 2) J. Hensen ja 3) J. Kinger; 4) H. Urbel, 5) V. Kampus ja F. Mathiesen.

Need võistlused olid ühtlasi ka eelvõistlusteks kaitseväe aastapäeval Tallinnas peetavatele võistlustele.

6. juunil olid maleval suuremad sündmused, sest sel päeval sai ta kätte lipu — oma sümboli, mille alla ta võis nüüd uuel jõul ja uue pealiku tegevusel hakata koguma ja alles hoidma paremaid isamaapoegi ja -tütreid

11. juunil andis senini malevapealik major O. Oidermann juhtimise üle uuele kaitseväest määratud rohkem energilisemale pealikele kapten R. Pekile.

Pea seisis ees suured kaitseväe aastapäevapidustused, kuid korraldusi ja ettevalmistusi oli väga vähe selleks tehtud. Kiiresti seati kokku Tallinna võistlustele saadetavate nimekirjad, kust, nagu pärast selgus, mõnigi tugev võistleja maha oli jäänud. Võistlustest võtsid osa peale üksik- ja grupi-laskurite veel jalgpallimeeskond ja mõned üksikud kergejõustiku mehed. Tagajärjed võistlustel, iseäranis grupilaskmisel osutusid väga headeks, ka jalgpallis olid nad head. Kergejõustikus said ainult üksikud punkte, sest oli selles ka osavõtjaid vähe. Võistlused näitasid, et malev suudab tulevikus midagi välja panna ja heitlusi teistega välja kannatada.

15. juulil peetakse järjekorraline malevkondade esitajate koosolek, millest 18 esitajat osa võtsid.

Juhatuses oli varem lahkunud major Schwarz, peale selle lahkus liisu läbi hra Depmann, kes aga tagasi valiti. Uueks liik-

meks valiti hra J. Põdra — Pilstvere malev-konnaast.

Revisjonikomisjon valiti endises koosseisus tagasi.

Suvine tegevus kulus malev-kondades pidustuste korralduseks, peaauglikult aastapäevade-ga, millel oma tähtsus ei puudu. Siin rõõmus-tati aastase tegevusriikka vaeva ja töö järele, vannutati uusi liikmeid, kasvatati ühistunnet. Oma kõne ja ettekannetega avaldasid nad küllalt mõju osavõtjate peale.

Ilusa suve tõttu vaibub ka tänava õppetege-vus malevas nii linnas kui ka maal. Linna inimesed vajavad isuvist puhkust, kuna maal siin-seal vaevalt kibeda töö ajal mõnel pühapäeval aega jätkub laskeharjutustele tulekuks.

Kes ei puhka, need on spordiklubi mehed, peaauglikult jalgpallimehed. Suurt edu on sel-lal alal märgata, nimelt tullakse tänava jalgpallis Kesk-Eesti ringkonna meistriks ja jõutakse vas-taste võitmisega kuni finaali Tallinna „Võit-lejaga“. Ainuke kaitseliidu spordiklubi mees-kond.

Suve lõpu poole on juba 8 malev-konnas spordiklubidele alus pandud. Et sportlist liikumist rohkem elustada, sest abinõud on igalpool juba olemas, peetakse ära 12. augustil maleva asemikudekogu koosolek, kus maleva spordiklu-bile alus pannakse. Juhatusse valiti hrad Aker-berg, Schultz ja H. Lilienthal.

Tarvastu malev-konna spordiklubi paneb 29. augustil toime esimesed spordivõistlused, kus hra H. Lilienthal maleva poolt annetatud rändava kuju võidab.

11. ja 12. septembril korraldab malev esi-mesed malev-kondade vahelised võistlused, kuhu ka peale kergejõustiku ja sportliste harjutuste sõjaväelise ilmega numbrid on sisse võetud. Välja on pandud kaitseliidu ülema poolt anne-tatud rändav auhind, maleva juhatus, siis hra Lauri, maakonna valitsuse ja Viljandi lina-vabriku poolt rändavad kujud.

Võistlustest võtsid osa ainult 3 malev-konda ja seega said punkte linna, Tarvastu ja Täna-silma malev-konnad. Kaitseliidu ülema poolt annetatud jäädavalt rändava kuju võitis hra S. Kaup.

Peale selle on veel kaitseliidu spordiklubi liikmed enamuses osa võtnud koondusmeeskonna-ga Pärnu—Viljandi linnadevahelistest võistlus-

test jalgpallis ja sealt võidu, rändava karika, ära toonud.

Sügisepoole, mil jälle õppusi alatakse, lähed hra sõjaministri lahel kaasabil korda kaits-eväest vastavat instruktori: saada, nimelt ltn. Triiki, kes õppe-, spordi- ja kasvatamisel võib palju kasu malevale tuua.

Korraldatakse ühisele kõigepealt pealikut kursused eelolevatele manöövritele ettevalmistä-

Suure-Jaani malev-konna arst
Dr. Ruisla.

miseks. Esmalt linna malev-konnas, siis Paistus, Põltsamaal. Oktoobris on kavatsus toime panna 4 manöövrit, nimelt malev-kondade vahelised.

Kiirema liikumiseabinõu saamil avanes võimalus lähema ühenduse pidamises malev-kondade ja kompanii pealikutega, mis oma kord tunduvalt õppuste käigu ja maleva arenemise peale mõjub.

Vaadates tagasi möödunud aegade tegevu-sele ja tugeles osalt nende saavutusele, võib Sakalamaa malev julgesti tulevikule vastu as-tuda ja alata uut tööaastat meie ühise aate — kodukolde kaitsmises.

R. P.

Jooni Sakalamaa maleva linna malevkonna spordiklubi jalgpallimeeskonna tegevusest.

Sügisene õhtupoolik. Üle linnavaikuse kostavad korduvalt püssipaugud, kostavad lasketiirult kus harjutavad malevlased. Teisel linna veerel spordiplats, jällegi korduvalt mürtsub midagi, — see aga juba nahkkuul, mille paukuma panevad siia-sinna liikuivad higised kogud — kaitsemaleva „üksteistkümmend“. Hoosel on neile võistluste näol toonud tubli „karastuse“ ja kasvatanud põhimõtet: — et kaitseda kodu, peab olema võimas ning osav.

Juba 30. mail peab kohalik spordiring kaotuse 7:0 enesele kanda võtma. 6. juunil hävineb Tallinna esimese klassi meeskonnale „Siirusele“ 2:1. 19. juunil võidetakse Pärnu malevkonna peajasjalikult esimese klassi meestest koosnevat meeskonda 3:2. Edasi viie päevaga kolm võistlust — 24. juunil ringkonna tsüklis Võhma „Leolaga“, teine samas tsüklis 27. juunil Türi spordiringiga Türi. Mõlemad lõpevad sakalalaste eduga, esimene 4:1, teine 2:0.

VILJANDI K. L. SPORDI KLUBI — KESK EESTI MEISTER JALGPÄLLIS
VÕISTLUS LÄÄNE EETI MEISTRI PALDISKI „BEVEPESSO“ GA 26.VII. 26. 1935. 4:0

Viljandi linna malevkonna jalgpalli meeskond.

Oma lühikese tegevusaja kestusel on malevkonna spordiklubi aktiivsemalt suutnud tegutseda vaid jalgpalli alal. Ent seda ka tõesti suure edukusega. Kohe peale asutamist koondatakse meeskond, kes oma esimese „tuleproovi“ 24. mail juba tuntud Tallinna „Võitleja“ meeskonnaga peab tegema.

Mäng sobib ülihästi, meeskonnad oma kohal, ent esimestest silmapilkudest võidavad malevlased sümpaatia oma agaruse ja kena pallikäsituse tõttu. Elavate kiiduavalduste all lõpetavadki ja „peksetud“ tallinnlased norus peadega lahkuvad väljalt, kuna vahekohtunik märgib tagajärje 4:1, mis võrdlemisi soolane neile.

Nii siis algus. Edaspidi pühendab malevkond tolele „üheteistkümmene“ ka suurema tähelepanu, muretseb eeskujuliku varustuse j. n. e. Siit järgnevad siis ka võistlused üksteise järele, mis malevkonna nimele ainult au teevad.

28. juunil jälle võistlus, seekord Tallinna sidepataljoni meeskonna vastu. Domineerivad võõrad ja lõpetavad 4:1 endi kasuks. Võit on tubli, kuid tingitud sakalalaste väsimusest, sest eelmisel päeval peetud võistlus Türi osutus õige ägedaks. Pealegi olid paar paremat mängijat Türi saadud vigastuste tõttu sunnitud tallinnlastega jõukatsumisest loobuma.

Viimane asjaolu on ka põhjuseks, et meeskond 4. juulil Pärnus sealsele jalgpalliklubile 3:2 kaotab. Ka revansch nimetatud meeskondade vahel 11. juulil Viljandis ei anna viljandlastele võitu, sest vahekohtunik laseb kaks väravat outidena välja lüüa ja jätab nad lihtsalt märkimata. Asi iseenesest väga lihtne — ei näinud noh — ja kes käseb siis nii ootamatult lüüa, et ei näe. Selle suure ohvrimeelsuse tõttu lõpebki mäng 0:0.

18. juulil jälle kohtamine sama meeskonnaga, seekord juba kolmandat korda. Mängida tuleb

Viljandi linna malevkonna naisosakonna juhatus.

[Istuvad vasakult paremale: juhatusel liige pr. L. Vares, esinaine pr. H. Varrik, juhatusel liige A. Simon. Seisavad vasakult paremale: juhatusel liige pr. H. Lauri, juhatusel liige pr. A. Kukk.

Pärnus ja ringkonna tsüklis. Mehed, juba oma-
otte vihased, lubavad „näidata“, sest kahekordne
narritamine on neid juba ärritanud. Pärnulased ei
saagi jalgu alla ja lahkuvad platsilt 6:2 kaotanult,
jättes seega viljandlastele ringkonna meistri tiitli.

Vastne Kesk-Eesti meister sunnib ka hävi-
nema 25. juulil Lääne-Eesti meistri — Paldiski
„Bevetesso“ 4 kuivaga, näitab siis aga finaali-
mängus Tallinna „Võitlejaga“ oma rübalamat
vormi ja hävineb sellele kahetunnilise mängu
järele 0:1.

Hooaja lõppemisel tehakse veel väljasõit Pai-
desse. Meeskond, enamalt jaolt teine „garnituur“,
ei suuda end ka sealsete „Järvapoegade“ vastu
maksma panna ja tuleb, kui kaotaja (2:3) tagasi.
2. septembril veel jõukatsumine kohaliku spordi-
ringiga, mis lõpeb teistkordselt maleva klubi
võiduga 4:1.

5. septembril s. a. peeti ära Pärnus Pärnu —
Viljandi linnadevaheline jalgpallivõistlus, milles
Viljandit pea terves koosseisus, peale kolme män-
gija, kaitseliidu jalgpallimeeskond esitas.

Mäng oli üks temperamentsemaist kogu hoo-
ajal peetud võistlustest ja lõppes Viljandi kasuks
3:2, võites seega Pärnu spordiseltside poolt välja-
pandud rändava hõbekarika.

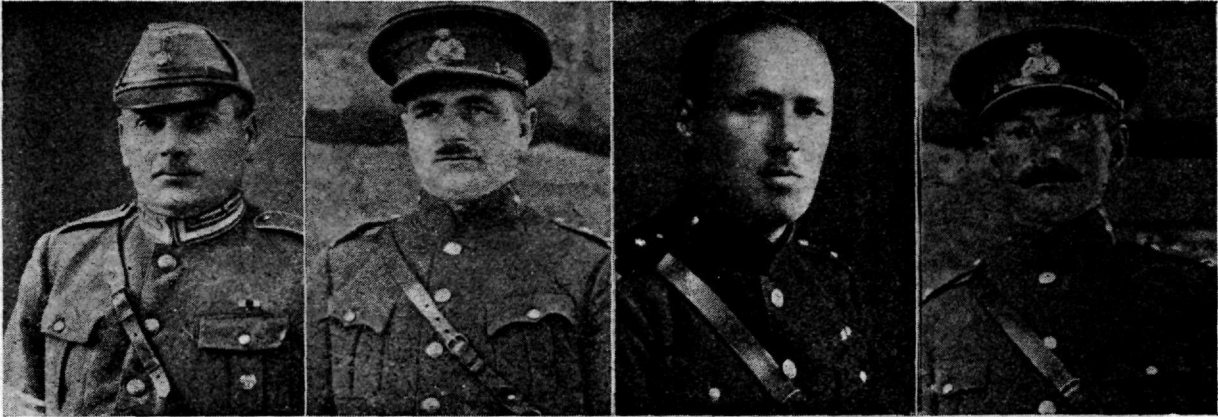
Loetletud võistluste reast näeme, et klubi
tegevus läinud hooajal õieti elav olnud. Selles
suhtes võib Sakalamaa maleva linna malevkonna
Spordiklubi küll esimesele kohale asetada seni
asutatud kaitsemaleva spordiklubide seast. Siin
peab tänu ütleva eriti Sakala maleva ja linna
malevkonna pealikutele, kes oma lahke vastutu-
lekuga ja energilise tegevusega võimaldasid sar-
nase aktiivse tegutsemise.

L. K.

Pilk Põltsamaa malevkonna arenemiskäiku.

Põltsamaa kaitseliidu algust tuleb 1918 a. 27.
nov. pidada. Paljude arutlemiste peale tuldi sel
päeval kokku ja valiti kindel P. kaitseliidu juha-
tus. Juhatusse valiti: A. Laasi, K. Juhkam-Johan-
son ja K. Vervolt. Maakonna kaitseliidu ülema
poolt oli juhatusse nimetatud A. Hinnom. Varsti
lahkus A. Hinnom. Tema asemele valiti kaitseliidu
ülemaks K. Vervolt. Juba esimesel kaitseliidu

loomiskoosolekul astus k.-liitu saja inimese üm-
ber, kõik alevist. Rõhuv enamusest neist oli Põltsa-
maa ühiskõnnuõpilasi (üle 80). Varsti nõu-
tati Tallinnast Suurtükiväe valitsuselt, polk. Terrase
lahkel vastutulekul, püssid ja asuti õppuste kor-
raldamisele. Kihelkond jaotati rajoonidesse, vald
moodustas rajooni, otsiti valla kaitseliidu ülem,
kes vallas kaitseliidu pidi organiseerima. Telefoni-

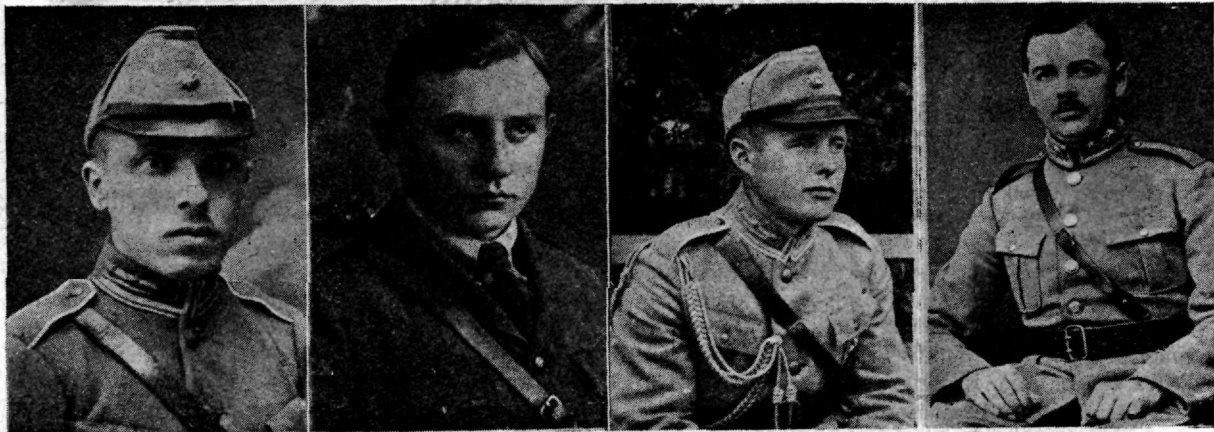

Linnaümbruskonna malevk. pealik res. s. am. aset. E. Reedel.

Esim. Tarvastu malevk. pealik res. ltn. J. Klingner.

Viljandi linna malevkonna IV kompanii pealik res. ltn. L. Luha.

Vana-Tännasilma malevkonna pealiku abi lipnik A. Johanson.

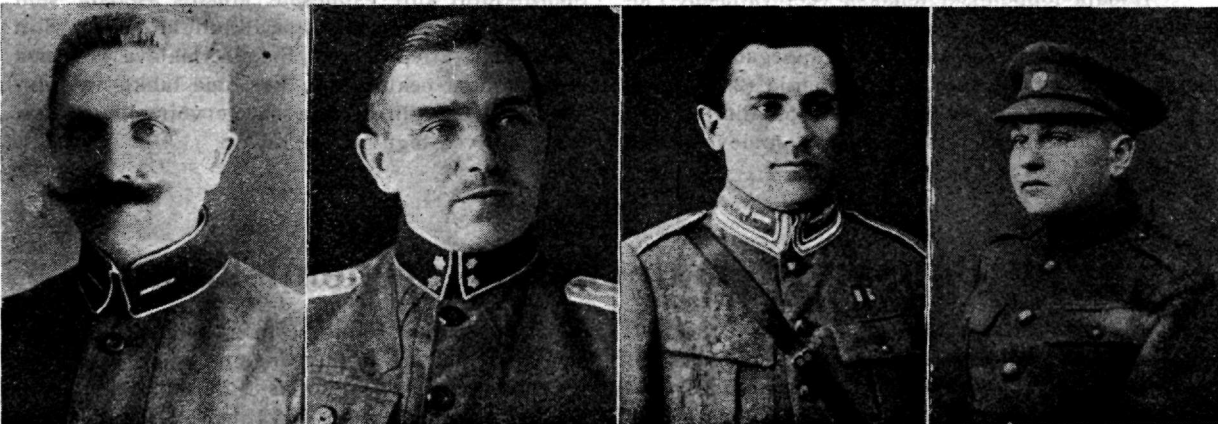

Viljandi linna malevkonna side pealik res. ltn. E. Treuhold.

Tarvastu malevk. pealiku abi res. ohv. k. t. Hans Tauts.

Kolga-Jaani malevkonna pealiku abi res. lipnik. A. Vaher.

Linna ümbrusk. malevk. ratsakomp. pealiku abi J. Madisson.

Tarvastu malevk. juhatuse sekretäär Joh. Reichmann.

Tarvastu malevk. IV kompanii pealik res. allohv. H. Jürgens.

Viljandi linna malevk. side-kom. pealiku abi A. Härm.

Tarvastu malevk. I komp. pealik, allohv. I. Ungerson.

Viljandi linna malevkonna
I kompanii pealik
res. lip. M. Jaanson.

Viljandi linna malevkonna
II kompanii pealik
res. al.-kapt. K. Täht.

Viljandi linna malevkonna
I kompanii pealiku abi
res. lip. J. Arusson.

Viljandi linna malevkonna
II kompanii pealiku abi
res. n.-leit. G. Talts.

võrk kogu kihelkonnas võeti kaitseliidu kätte. Kui kuulda saadi, et enamlased Laiuse kohal ja et 2. Jalaväe polgu osi temale vastu ei jatkunud, saadeti osa õppurrühmast Jõgevale.

Jõgevalt taganedes teiste väeosadega jäi 2. jalaväe polgu ja Kuperjanovi partisaanide vaheline väerind Põltsamaa kaitseliidu kaitsta. Sadukülas langes tühel enamlaste retki hulk Põltsamaa kaitse-

Esimene Sakalamaa maleva pealik
major A. Schwarz.

liitlasi enamlaste kätte vangi. Paljud põgenesid neilt ära, kuid kaitseliit. Rehemaal olid nad püssitikkudega silmad peast välja torganud, jala- ja käeluud puruks murdnud — R. oli välivahtkonnas — ja Saduküla moisa tee ääre ta laiba maha jätnud, kust ta pärast leidsime. Ka Aidu lahingust võtsid põltsamaalased, kaitseliitlased õppur-sõdurid pärast veel 6. jalaväe polguga Roopa, Stolbeni j. n. e. all osa.

Vabanesid noored ja vanad sõjategevusest, et rahupäevil jõudu rakendada igauks oma kutse alal. Vaikis ka Põltsamaa kaitseliidu tegevus — ta likvideeriti 1920. aastal.

Paljud arvasid, et pole tarvis enam nii pea relva järele kätt välja sirutada. Teisiti arenesid aga sündmused. Tuli 1. detsember 1924. Juba teisel — kolmandal dets. oli koos rohkearvuline organisatsioon kui linnas, nii kihelkonnaski, vana endise organisatsiooni eeskujul. Nüüd oli seda palju kergem luua. Saadi endisel ajal palju kogemusi, oli palju tutvusi, peaaegu endised k.-l. ülemad olid igalpool valdades käsutada. Nüüd on aga kaitseliit paremal alusel organiseeritud, kui see oli 1918.—19. — 20. a. See alus on vabatahtlikkus.

Ühise koostööga pealikutega, omavalitsusastute ja seltskonna esitajate vahel kõrvaldati paljud raskused, mis kaasas käivad organiseerimisajaga. Seltskond ei ole keelanud oma aitavat kätt kuski. Malevkonna staabil oli läinud 1925. a. üle 100.000 annetusi seltskonna poolt. Peale selle veel

toetused kompaniidele. Kaitseliidu peod on peaaegu alati „täie saaliga“.

Praegu on malevkonnas 11 kompaniid. Peale selle rattur- ja sidekompanii ja malevkonna üksik eskadron.

Õppeaasta kestel on malevkond läbi teinud tarvilised laskeharjutused, samuti rivi- ja taktilised õppused.

Pealik on üksuse hing. Sellest seisukohast oldi õigel alusel, kui Põltsamaa malevkonna pealikule Sakalamaa maleva pealiku poolt edasiharimise kursused korraldati.

Pealikuteks on suurem osa vabadussõjalasi ohvitseri ja allohvitseri.

Traditsiooniline kogu malevkonna paraad 24. veebruaril on kujunenud üle kihelkonna suureks rahvakogumiseks ja kohalikuks suuropäevaks. Samal päeval on olnud ka vandetootuse andmise päev. Malevkond võtab ja on võtnud osa kõigist kohalikkudest tavalikkudest esinemistest, süvendades rahva enesetunnet ja Eesti vaimu oma esinemistega.

Nende peopäevade kõrval korraldatakse kavalikult õppusi kui sõjaväelise oskuse, nii kehalise kultuuri arendamise alalgi.

Malevkonna kaitseliitlaste arv on 570 ümber, seega suurim Sakalamaal.

Malevkonna spordiklubil on 40 liikme ümber.

Malevkonna juhatuses: pealik K. Vervolt, p. abi k. t. B. Neljandi, liikmed hra K. Jürmann, R. Vassil, G. Porga.

—e—

Viljandi linna malevkonna V kompanii
pealik res. leit. J. Seitam.

Põltsamaa malevk. juhatus ja paelikud.

Vasakult paremale, I rida: Rutikvere komp. pealik lipn. Martins, eskadr. pealik al.-kapt. Neljandi, malevk. p. al.-kapt. K. Vervolt, Lustivere komp. p. kapt. Kartus, V.-Põltsamaa II k. p. al.-kapt. Allast, side- ja ratturkomp. pealik Peedu. II rida: Uue-Põlts. k. p. Loks, malevk. juh. liige J. Vasar, Adavere k. p. Rets, Umbuse k. p. ltn. Sepp, Kurista k. p. Nommik, Pajusi k. p. Vint, Kurista II k. p. Luts, malevk. juhata. liige R. Vassil.

Põltsamaa malevkonna staabi poolt korraldatud jao- ja rühmapealikute kursused 13. septembrist—1. oktoobrini 1926. a. Põltsamaa linnas.

Instruktorid: Leitnant Lomp, nooremleitnandid Tenner ja Valdmann.

Sakalamaa kangelaste mälestussammas.

Viljandi mälestussamba tekkimise ajalugu. Mälestussamba avamine.

Kogu riigis kergivad mälestussambad vabadussõjas langenud kangelastele, sest vabadussõda on rahva hinge jätnud sügavad jäljed, ning mälestussammaste abil tahetakse tulevatele põlvile jäädvustada seda kuulsusrikast ajajärku, mis meile iseseisvuse ja vabaduse tõi.

Tähtsam asjaolu Eesti provintsilinnas — Viljandis avati vabadussõjas langenud rakala-

ellu. Ühtlasi nimetati uus komitee „vabadussõjas langenud sõdurite mälestamise Sakalamaa komiteeks“, sellega ära tähendades, et oli loobutud esialgsest sihist — mälestussammast Tallinna püstitada — ja peatuma jäädud ainult kohaliku ulatusega mälestusmärgi juure. Selleks andis tõuge asjaolu, et Tallinnas tegutsev kesk-komitee mingisugust tegevust ei avaldanud.

Palstu malevkonna juhatus.

Istuvad vasakult paremale: 1) Malevkonna pealik n.-ltm. D. Sillats, 2) Malevkonna pealiku abi kapt. L. Mäggi. Seisavad vasakult paremale: 1) Juhatuselise ja I kompanii pealik n. lipn. H. Saar, 2) Kassahoidja J. Kärner.

maalaste mälestussammas 19. septembril s. a. Siinkohal ei ole huvitusest tõmmata mõningaid jooni mälestussamba tekkimisloost.

1920. a. novembrikuul pööras Tallinnas „Ühistöö“ juures tegutsev vabadussõjas langenud kangelaste mälestamise ajutine korraldav komitee Viljandi linnavalitsuse poole palvega, et seltskondlike organisatsioonide ja omavalitsuste esitajaist moodustataks kohalik kangelaste mälestamise komitee.

See komitee loodigi ja ta asus kohe korjanduste ja pidude korraldamisele, et kangelaste mälestuse jäädvustamiseks tarvilikku kapitali muretseda. Saadud raha saadeti Tallinna, sest mälestusmärgi asukohaks pidi saama Tallinn.

1922. a. suvel tekkis Viljandisse kapten Irve mälestamise komitee (kpt. Irve on maetud Viljandi surnuaiale). Vansti selle järele tekkis viljandlaste mõte mõlemad komiteesid ühendada, kuna need peaaegu ühesuguste eesmärkide saavutamiseks töötasid. See ühendamiskavatsus viidi

Suure-Kõpu malevkonna pealik, abi, kompanii ja rühma peallikud.

Istuvad vasakult paremale: 1) Kõpu kompanii pealik A. Friedrichson, 2) malevkonna pealik T. Saarepera, 3) malevkonna pealiku abi M. Friedrichson. Seisavad vasakult paremale: 1) Kõpu kompanii pealiku abi A. Raisman, 2) Puiatu kompanii pealik I. Tiri, 3) ratsa rühma pealik I. Saarepera, 4) rühma pealik J. Seitam.

Komitee hakkas tööle, pani pidusid ja korjandusi toime, ning seltskond oli komiteele õige vastutulelik.

Jääd peatuma mõtte juure, et Viljandisse tuleb püstitada mälestussammas ja 1923. a. tehti kujurile prof. Adamsonile ettepanek mälestussamba kavand valmistada.

Prof. Adamson valmistaski kavandi, kuid selle järele oleks mälestussammas liig kallis tulnud, ja komitee loobus mälestussamba ehitamisest selle kavandi järele.

Kuulutati välja kavandite võistlus, kuid kõik kavandid, mis esitati, tunnustati hindamiskomisjoni poolt mittekõlbulikkudeks. Uuesti pöörati prof. Adamsoni poole, et ta valmistaks kavandi, mille järele mälestussamba ehitamine odavam tuleks kui esimese kavandi järele. Viimaks jõuti asjaga niikaugele, et 17. septembril 1925. a. sõlmiti prof. Adamsoniga mälestussamba ehitamise asjus vormilik leping.

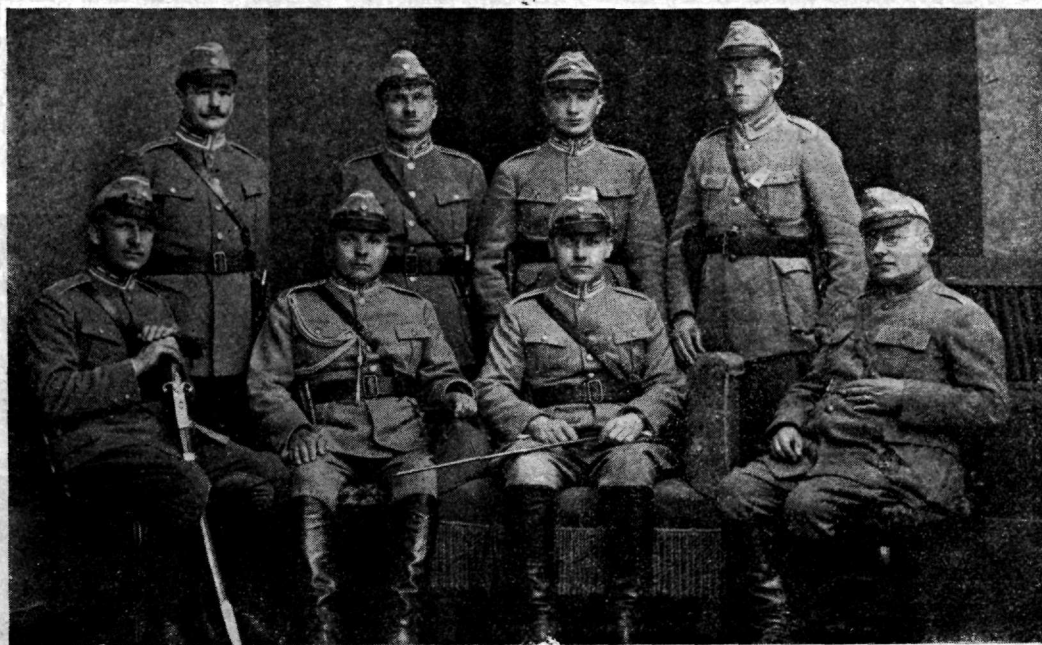

Viljandi linna ümbruskonna malevkonna pealik ja kompanii pealikud.

Vasakult paremale istuvad: 1) III kompanii pealiku abi Weldemann, 2) IV kompanii pealik A. Kõiva, 3) I kompanii pealiku abi A. Pill, 4) Sakalamaa maleva pealik kapten R. Pek, 5) Viljandi linna ümbruskonna malevkonna pealik E. Reedel, 6) II kompanii pealik K. Oja.

Seisavad vasakult paremale: 1) III kompanii pealik A. Wihmann, 2) I kompanii pealik G. Kurikoff, 3) IV kompanii pealiku abi H. Raekson, 4) II kompanii pealiku abi J. Pruuden.

Viljandi linna malevkonna pealik, abi, juhatuse liige, kompanii pealikud ja abid.

Vasakult paremale istuvad: 1) I kompanii pealik res.-lipn. M. Jaanson, 2) malevkonna pealiku abi R. Simon, 3) malevkonna pealik res.-nltn. K. Nemwalz, 4) malevkonna juhatuse liige A. Jung.

Seisavad vasakult paremale: 1) I kompanii pealiku abi res.-lipn. J. Arusson, 2) II kompanii pealik res.-kapt. K. Täht, 3) II kompanii pealiku abi res.-lipn. Mutli (surnud), 4) Tehnilise kompanii pealiku abi Joh. Kondor.

Kolga-Jaani Malevkonna ja II kompanii ja orkester.

Foto A. Mik.

Mälestussamba enese kõrval tekitas suurt muret mälestussamba asukoha küsimus. Kaaluti igasuguseid asukohti, isegi linna rahvas löi miitingute abil küsimusele kaasa ja viimaks jääd peatuma maa-ala juure, mis asub Tasuja puies-tee ääres, Viljandi uue lossi pargi ja Eesti panga platsi vahel.

Käesoleva aasta juulikuul algas mälestussamba ehitamine ins. Vaheri poolt, kellega prof. Adamson kokkuleppe oli sõlminud. Betoonalus tehti koha peal, kujude grupid valati Itaalias, prof. Adamsoni isiklikel järelevalvel.

Juulikuul lõpul jõudsid kujud pärale ja 2. augustil asuti nende ülesseadmisele.

Samal päeval asetati mälestussambasse, selleks määratud avausse, vastavate asutuste poolt akt mälestussamba komitee tekkimise kohta ühes mälestussamba kirjeldusega, peale selle veel järgmised raamatud ja dokumendid: 1) Eesti vabariigi põhiseadus ja maaseadus; 2) J. Soots—Eesti vabadussõda 1918.—1920. a.; 3) J. Poopuu — Sõda langesvehriga; 4) päevapilt prof. Adamsonist ja mälestussamba kavandist; 5) Eesti vabariigis liikvel olev raha: 1 mark, 3 marka, 5 marka ja 10 marka; 6) Viljandi linna ja linnavalitsuse kohta käivad andmed; 7) andmed Viljandi maakonna ja maakonnavalitsuse kohta; 8) Viljandis ilmuvaist ajalehist igast viimane eksemplar.

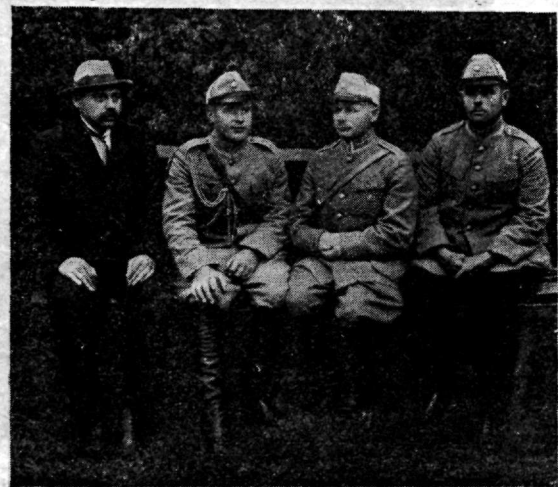
Mälestussammas koosneb püramidaalsest betoonalusest, millele asetatud kaks kujude gruppi: ülemine grupp — praegusaja Eesti sõdur lipuga ja mõõgaga, tema kõrval haavatud Lembit; alumine grupp — Noor-Eesti kuju (naine) lapsega.

Mälestussamba aluse kõrgus on 4 meetrit, ülemise grupi kõrgus jalatallast pealaeni 2 mtr.

25 sm. ja pealaest lipuvarda otsani 85 sm.; alumise grupi kõrgus 2 meetrit.

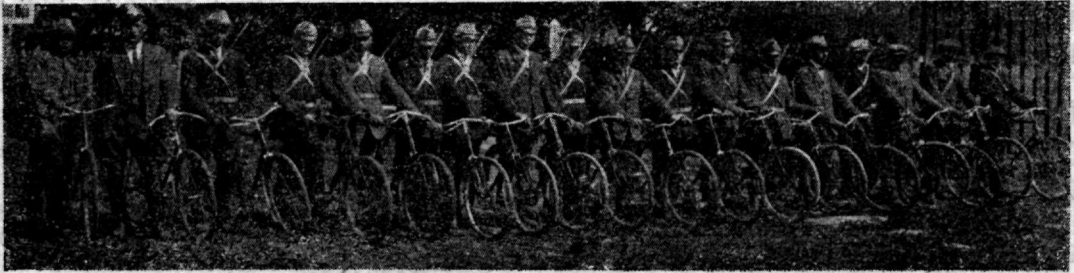
Mälestussambal on järgmised pealkirjad: esimesel küljel: 1918—1920 Eesti vabaduse eest langenuile; teisel küljel: Kutsu! Ma tulen ka hauast, kui vajad mu abi, kodumaa! Kolmandal küljel: Nende mure muljutused, nende piina pigistused kostku meile kustumata; neljandal küljel: Eestimaa, su mehemeel pole mitte surnud veel.

Nagu tähendatud, avati mälestussammas 19. septembril. Samal päeval peeti ka Viljandi näitust, nii et kahekordse pidupäeva tõttu oli Vil-

Kolga-Jaani malevkonna juhatus. [Foto A. Mik.]
vasakult paremale: sekretär J. Nurmberg, esimehe abi A. Vaher, esimees J. Käosaar, laekahoidja H. Kukk.

Paistu malevk. rattasalk.

1) Malevkonna pealik D. Siilats. 2) Malevkonna p. abi kpt. L. Mäggi.

jandis kokku voolanud enneolemata rahvamurd. Mälestussamba avamisel viibis umbes 30.000 inimese ümber.

Avamine iseenesest kujunes suureks patriootiliseks meeleavalduseks, millist vaevalt veel näha võib.

Hommikul kell 8 äratasid kodanikke kirikukellad ja orkestrite mäng tornides. Linn oli lipu ehtes ja üle linna laiutus päikeseküllane sügispäev. See omalt poolt tõstis meeleolu.

Suurpäeval viibis ka riigivanem J. Teemant ühes sõjaminister kindral J. Sootsiga. Mälestussamba avas riigivanem Teemant, kes selle juures sütitava kõne pidas. Niipea kui mälestussammas kattest vabanes, hakkasid kirikute kellad helisema ja kõlas 11 suurtükipauku.

Saabus pühalik ilus silmapilk, mil keegi hingatagi ei sõandanud. Ent siis puhkes jõuline meeleolu ja kandus vabariigi hümni rõõmsail helledel kaugele laiali.

Peale selle kandis segakoor ette ühe laulu, millele järgnes vaimulik talitus Saarde õpetaja M. Torrimi ja mitropoliit Aleksandri poolt. Mõlemad vaimulikud kõnelesid suure soojustega ja nende kõnedest jäi kuulajatele unustamata mulje.

Vaimulikule talitusele järgnes pärgade panek. Pärgi panid: riigivanem Teemant — vabariigi valitsuse nimel, sõjaminister kindral Soots — sõjaministeeriumi nimel ja terve rida teisi isikuid ja asutusi. Üldse langetati mälestussamba jalale 21 pärga. Tervitustelegramme oli tulnud 13, teiste hulgas riigikogu esimehelt Einbundilt, põllutööminister Kösterilt, kaub.-tööstusminister Kornelilt, kaitseliidu ülevalt Roskalt ja teistelt.

Kui avamistalitus läbi oli, andis komitee esimees hra Lauri mälestussamba linnavalituse esitajale linnapeale dr. Varesele üle. Lõpuks kõlas vägevalt ühine laul „Eestimaa, mu isamaa“.

Mälestussamba juure olid paraadi korras üles seatud sõjaväe- ja kaitseliidu osad ja kooliõpilased. Avamistalitus lõppes paraadimarsiga.

Mälestussamba avamispidustused olid suurejoonelised ja jätsid publikule unustamata mulje. Kaua veel pärast avamist liikus mälestussamba ümber tihe rahvahulk, ning nüüdki ei näe mälestussammast kunagi üksinda: ikka leidub inimesi, keda sammus oma juure meelitab.

Sakalamaa oma aukohuse kangelaste ees täitnud, ning tal ei pruugi langenute mälestuse ees häbi tunda. J.

Kes armastab isamaad?

Mõlgutusi minevikust ja olevikust.

Viibides ühel suve-puhkeaja rännakul, istusin oma parema koolipõlvesõbraga, kellega kotusime üsna juhuslikult meie ühises lapsepõlvkodukohas, aleviku väikeses restoraanis ja vaidlesime tänapäeva moodsate küsimuste üle. Eriti oli isamaa-armastuse küsimus selleks vaieldusaineks, milles meil raske oli kokku leppida. Minu seisukoht oli siin materialistlikum kui mu sõbra oma. Nimelt ei tahtnud ma lahkuda väitest, et iga kodaniku seisukoha oma isamaa vastu määravad ära peaaesjalikult need isiklikud ainelised olud, mida isamaa talle pakub. Kui need talle võimaldavad rahuloldavat äraelamist, siis on

isamaa talle armas. Tähtsad on ka õiguslikud olud: mida vähem riiklikus elus kodaniku õigustunnet haavatakse, seda kindlam on tema isamaa-armastus.

Mu sõber vaidles sellele otsustavalt vastu. Tema arvates ei tähendavat ainelised olud mitte midagi. Vastasel korral peaks oletama, et mida jõukam inimene, seda suurem tema patriotism. See käib aga vastu tegeliku elu kogemustele. Mis isamaa-armastust võis olla neil rohkearvulistel ärimeestel-hangeldajail, kes meie vabadusesõja kõige raskemategi päevade puhul täitsid restoraane ja kabareesid ning lallutasid ja lärmitsesid

seal õhtust hommikuni. Mis isamaa-armastust võib olla neil meieaja jõukamail noor-kapitalistidel, kes oma „tagavarasid“ Londoni pankades hoiavad, kodumaad selle jaoks liig „ebakindlaks“ pidades. Neil on aineliselt kõigil parem kui väga paljudel teistel, kuid ometi on nende teguviisid väga ebaisamaalsed.

Ma rabsin oma sõbra väiteid siin vahel-märkusega, et mitte niisuguseid kodanikke ei ole ma mõelnud, vaid loova töö tegijaid, põllumehi, käsitöölisi, vabrikutöölisi, haritlasi ja teisi. Andke neile kõigile see tunne, et nad hoolsa tööga enam-vähem lähedasti võivad ära elada, ja siis on kindel, et meie rahva meeoleu on kõikumatu ning et kõik on valmis igal silmapilgul välja astuma riigi ja kodumaa kaitseks.

— Ei aita midagi, — vastab mu sõber. — Ma võin seda tõendada üsna kergesti.

— Noh? — jään ma ootama.

— Näiteks sina? Sa oled minu teada väga hoolas töömees oma alal, kuid kas annab see sulle lähedat äraelamist?

— Ei anna. Tuleb õige tugevasti võidelda, et toita vähegi inimvääriiselt ennast ja perekonda.

— Minul niisamuti. Aga ometi on meie isamaa-armastus kõikumata.

Ma vastan, et see väide lubab arvustust. Meie mõlemad oleme ju teadlikud, haritud kodanikud, meil mõlemil on vähemalt kindel usk parema ja õnnelikuma tuleviku peale ja meie kannatame — nii öelda — parema tuleviku lootuste najal praegusaja raskusi, tundes nende põhjusti ja teades, et need on ajutised. Mu sõber ei leppinud aga ka sellega, vaid väitis sama kindlasti kui enne:

— Tühi kõik. Tõeline isamaa-armastus nõuab peale selle veel midagi, mis peab peituma inimeses eneses ja millest meie ei teagi, kuidas ning kust ta sinna on tekkinud. Näiteks...

Mu sõber katkestas järsku jutu ja jäi aknast välja vaatama: maanteel möödus hobune, vankril kõige lihtsam puusärk, mille kõrval kummalgi pool istusid üks naisterahvas ja kolm meesterahvast.

— Missugune väike matus! — lausus ta imestunud. Pole niisugust veel kunagi näinud.

— Tõepoolest haruldane, — vastasin. Mispeale restoraaniperemees leti tagant seletas:

— See ju Männikarult. Peremees perenaisega ja kaks poega. Nad viivad täna vana Karumütta Jaagu mulda.

— Ah nii, see!... Pole tal siis ka kedagi teisi saatjaid...

— Kes on see Karumütta Jaak?

— Ah see, see on üks... Suurepärane! — hüüdis mu sõber järsku valtele, enne kui ta mu küsimuse peale oleks saanud vastata. — See on just tore näide meie praeguse jutu juure. See tõendab kohe, et tõsiseks isamaa-armastuseks ei

ole vaja mingisuguseid rahuloldavaid ainelisi ega ka õiguslikke olusid, vaid just seda „veel midagi“, mille peale ma tähendasin. Ja sellel seal oli seda.

— Karumütta Jaagul?

— Just temal. Oi, ja kuidas veel. Terve ta elu on olnud üks valus kannatuselugu, aga ometi ei suutnud ta ennast sellest maakamarast lahti kiskuda, vaid suri teda suudeldes. Mulle jutustati alles eile temast terve romaan.

Ning siis hakkas sõber jutustama. Tähtsamad episoodid sellest jutust selgitasid mulle Karumütta Jaagust muuseas järgmist:

Ta oli nüüd ligikaudu 80-aastane, kui suri. Omal ajal väeteenistusest tulles sai ta Männikarule metsavahi koha, täitsa uue, kroonu poolt oli ainult eluhoone ja piirimärgid ümberkaudse maa ümber, mis metsik ja harimatu. Koht ise oli sügaval laanepõhjas, lähema inimese-elukohani oli kümme-kond versta.

Siin asus Jaak kändusid juurima ja rahmeldama. Esimese aasta üksipäini, pärast aga oma südi abikaasaga, kelle tõi kustki teise kihelkonna metsanurgast. Võideldi mis võidi, kaaluti kive ja kände varahommikust keskööni, kuni jõud nõrkemas, — ainult pisikesed uued haljendavad oraselapikesed tekkisid aast-aastalt, selle tänu-täheks õue ümber.

Kuid paar aastakümnet näitasid ometi juba kaunikeste tagajärje: oli juba kena ülेशaritud metsavahikohake kolme-nelja puuhoone ümber, mis peale elumaja kõik Jaagu enese püstitatud. Oli see töö aga aina pisaraid nõudnud Jaagult. Wiieteistkümnendal tööaastal mattis suur kivi, mida nad naisega kahekesi olid uuel uudismaa lapil auku laskmas, selle elavana enese alla; temaga üheskoos hävines veel üks ilmaletulematu elu. Ja kaks aastat hiljem mattis suur langev määnd ta noorema 12-aastase pojakese enese alla. Vanem, 16-aastane poeg, jäi Jaagule nüüd ainukeseks kaaslaseks ta pisaraterikkas kodus. Kuid seegi ainult viieks aastaks, mil uus raske õnnetus viis ka ta viimase lootuse: kord metsast oma ametikäigult koju tagasi tulles leidis Jaak poja surnuna oma ukseesist, suust ja ninast veri väljas: isa äraolekul oli ta maja katust parandama läinud ja kõrgelt arvatavasti kõmistades nii õnnetumalt kivisele ukseesisele kukkunud, et surm oli silmapilkne.

Viimane õnnetus oli saatuse poolt nagu otsitud selleks, et Jaagu kannatusekarikat ääreni täita: kasvatada ainuke järelejäänud poeg meheks, kuni talle varsti juba koha ja ameti oleks võinud üle anda, ja siis see niiviisi kaotada, — see murrab tugevamagi mehe. Murdis ta ka 45-aastase Jaagu. Ta jäi segaseks ja haigeks, nii et ei saanud enam juttu olla metsavahi-ameti edasipidamisest. Ning enne, kui talle seda öeldi, läks Jaak ise oma vennaga metsäulema

juure, palus enese kohast lahti ja soovis, et Männikaru tema vennale antaks.

Näi sündiski.

Jaak ise jäi Männikarule edasi, aga muutus iseäraliseks ja imelikuks. Hulkus sihitumalt ringi põldude vahel, istus teinekord ja nuttis tundide viisi kohtadel, kus olid hävinud tema naine ja pojad. Kuni kord aastate järele nagu uut jõudu saades järsku hakkas kinnitama:

— Ma ehitan kõik uuesti!.. Köik!... Ma hakkas otsast peale, täiesti uuesti otsast peale!

Alles hulga aja järele selgus, mida Jaak selle all mõtles: Männikaru põhjapoolsel serval oli veel mõnetiinuline tükk padrikut, samasugust, nagu kord olnud kogu Männikarul, — seda tahtis Jaak vennalt nüüd endale.

— Sinna teen uue, kõik teen uue!

Ning juba järgmisel päeval oli Jaak seal tööl: juuris puud, kust pidi saama ehituspalke, ning rühkis ja rahmeldas jälle, nagu kord hulga aastate eest. Ja niisama üks, nagu ta Männikarul kord peale algas. Ainult niisugust noorusejõudu ei olnud tal enam soontes, nagu siis.

Ja kui kord majake üleval ning Jaak sinna padriku-nurka elama asus, siis ristiski rahvas ta Karumütta Jaaguks.

Aastad veeresid ja edenes Karumüttagi. Majakese ümber tekkis üks roheline lapikene teise järele; peremees ise muutus töö juures nagu selgemeelsemaks ja seadis endale järgjärgult sisse kogu majapidamise, nii et võis pihuba hobuse ja lehmagi mõnevakamaalisel põllukrundil.

Kuid siis tulid Jaagule jälle kibedad muudatused.

Vend suri ja jättis metsavahikoha oma väimehele. See vaatas aasta, teise, kolmanda ja leidis siis, et Karumütta kõlbaks väga hästi ka Männikarule enesele. Vana Jaak olevat seal juba küllalt kutsumata peremeest mänginud, olevat aeg maid ja maja kord õigele peremehele jätta.

— See on minu jagu, mina ise olen selle ehitanud, mina ise olen siit puud välja juurinud ja maa kividest puhastanud. Terve Männikaru on minu tehtud.

Need seletused aga ei rahuldanud uut metsavahti, vaid see toetas kalgilt ja südametult oma õiguse peale.

Õnneks leidis vana Jaak seekord endale veel abimehe. Ta läks metsaülema juure ja jutustas sellele pisarsilmil oma loo. Metsaülem tuli ühel suveõhtul Männikarule, käis ka Karumütta, ja kui metsavaht talle toonitama hakkas oma õigust vana Jaagu asula kohta, siis tähendas metsaülem selle peale karmilt:

— Teil ei ole sellest mingisugust kahju. Mina soovin, et Jaak siia endiselt edasi jääks.

Jälle veeres rida aastaid. Sõbralik ei olnud Männikaru oma loojale kaugeltki mitte, aga see neelas kõik kihvtitilgad rahulikult ja jäi oma Karumütta. Kannatas sellegi, kui talle koerad peale ässitati kohtadel, kus hukkunud tema naine ja poeg.

Siis sõda ja segaduste-aasta. Ja siis ajajärk, mil inimeste meeled nagu noorus-uimastuses: oma riik, õigus, õiglus; nüüd ei või enam kellelegi ülekohtu sündida; maa sellele, kes teda harinud!

Köik need uue aja ja uue olukorra jutud ei jäänud kuulmatuks ka Karumütta vanale Jaagule. Ja selles pääsis vallale usk, et nüüd teda siit enam keegi ei kanguta, isegi õel metsavaht mitte.

Kuni viimaks Karumüttaile ilmus politsei, kes vanakesele tõi mingisuguse sedeli, millega teda kutsutavat kohtusse.

— Mis neil minuga asja?! — imestas Jaak.

— Tahavad, et sa Karumütta ära läheksid.

— Ei lähe mina siit enne surma kuhugi.

Kellel on siin rohkum õigust kui minul, olen kõik ise teinud, keegi teine pole siin näppu liigutanud.

Nii otsustas vana Jaak ja oli kindel oma õiguses. Kuid ometi nad mõistsid ta kohast välja — seaduse nimel. Vana Jaak asuvat Männikarul seadusliku aluseta, metsavalitsus nõudvat seadusliku korra jaluleseadmist metsa maa peal...

Aga ma olen selle ju ise ehitanud, ise harinud.

— Võib olla, aga Männikarul ei olnud teil seks seaduslikku õigust, — vastati. Ja mingisugused vaielused ei aidanud, ka see mitte, kui vana Jaak küsis, pisarate pursates silmist:

— Aga kas see siis ei ole lubatud, et inimene harib oma isamaa pinda? Kas on see siis keelatud? Neli elu olen matnud seda harides!...

Köik kohtuasutused käidi läbi, kuid otsus üks ja seesama:

— Vana Jaak Männikarult välja.

Jutu selle silmapilguni jõudes leidsin ma paraja juhuse olevat sõbrale vahele tähendada:

— Näed nüüd, kas niisugune asi ei või kibedust tekitada oma isamaa vastu?! Kas see ei hävita isamaa-armastust?

— Kuid vanas Jaagus ei hävitanud: talle anti teada, et ta peab Männikarult lahkuma selleks ja selleks päevaks, vastasel korral tõstetavat ta sealt välja ja sunnitavat lahkuma. Kui metsavaht sel päeval aga Karumüttaile vaatama läks, leidis ta vanakese ukselevalt, pea armsasti peidetud toomingatepuhmaste, mida ta kramplikult helusega näis süles hoidvat, kuid — surnuna! Ukse ees aga oli vanker kraamikoomaga, kuhu ainult hobune veel ette rakendamata. Tähendab ta oleks lahkunud sellest nii kibedastki kodust — armastuses suudeldes seal kasvanud toomingaid, kui

mitte surm ta poleks päästnud sellest kurvast kohustusest.

— Aga inimene, mida sa siis sellega tahtsid tõendada? Kas seda, et vanale Jaagule ta kehv kodu armsamaks sai ülekohtu pärast, mis talle tehti? Siis oled sa ju eksiteel!

— Ei mitte, — vastas sõber. — Aga see lugu ju ometi näitab, et tõsist isamaa-armastust kõigutada ei suuda ka see, kui inimeste poolt ülekohtu sünnib sel isamaal. Olgugi kodu kehv ja väetike, olgu ta muret, valu ja pisaraid annud niipalju kui tahes, olgu inimesele kaasinimeste poolt siin kibedat ülekohtu sündinud, aga teda armastatakse. Ja ainult see, kes oma isamaad, oma kodu niiviisi armastab, ainult see armastab teda tõsiselt.

Ma oleksin võinud siin ju veelgi palju vaielda, mul ei oleks tarvis olnud sõbra väidetega veelgi leppida. Kuid seekord leppisin ma ometi — vana Karumüta Jaagu pärast, kelle traagiline elu ühes oma veel traagilisema lõpuga vangistas kogu mu hinge. Mulle kerkisid silmi ette

kümned ja sajad tuhanded neid Karumüta Jaake, kes kord Eestimaa padrikuisse asusid nõnda samuti, kellele nende padrikute ülesharimise eest lõpuks mõisate peksupinkidel nende eneste toodud vitsadega seljad veriseks peksti jne., kes hiljem rändasid renditalust renditalusse ja moonakamajast moonakamajasse, aga kes kõige selle juures ometi on jäänud oma kodumaa, oma isamaa-armastajaks — hällist hauani. Ja ma kartsin, nagu ei teeks ma ülekohtu mitte üksi vanakesele Karumüta Jaagule, vaid kõigile neile mineviku aastasade töökarudele, kui ma nüüd veel vastu vaidleksin oma sõbra väitele, et tõsi-seks isamaa-armastuseks peab kõige muu kõrval olema „veel midagi“, mis peitub inimeses iseeneses ja millest meie ei tea, kust ja kuidas see on tulnud.

Ja miks siis ka mitte tunnustada, et isamaad ei armasta mitte üksi see, kelle elu siin on vee renud rahulikuna ja rõõmsana, vaid et teda võib armastada ja armastab ka see, kellele ta on pakunud ainult valu ja ohakaid...

A. Tammann.

Märkeid Tartumaa maleva suurtest taktikalistest õppustest 25. ja 26. septembril.

Tartumaa maleva poolt 25. ja 26. septembril s. a. korraldatud kahepoolsed suured taktikalised õppused olid järjekorras teised, milliseid on peetud kaitseliidu üksustes sel aastal ja vist ka kaitseliidu olemasolemise ajal üldse.

Esimesed katsed sel alal olid Tallinna maleva poolt korraldatud n. n. „Iru manöövrid“.

Nii õppuste juhtide kui vahekohtunikkude poolt on mõlemad õppused hästi kordaläinuks tunnustatud.

Ja seda tuleb ka siinkohal veel kord uuesti konstateerida. Isegi puhtsõjalisest küljest mõlemad õppused hinnates võib öelda, et nad hästi õnnestusid: selle lühikese aja kestvusel, mis on suutnud kasutada malevlased oma vabast ajast sõjaliseks ettevalmistuseks, on nad omandanud juba rohkesti sõjalisi teadmisi. See on seletatav kahtlemata sellega, et asja juures on olnud suure huvi ja innuga.

Kuid ekslik ja enesepetmine oleks tõendama hakata, et tõesti kõigis asjus on hästi ja laitmatult talitatud.

Veel ekslikum ja andeksandmatu enesepetmine oleks tõendama hakata, et meie oma sõjalises ettevalmistuses täiuseni oleme jõudnud, et meil edasi õppida enam pole vajagi.

„Meie õpime selleks, et tulevikus ära hoida ilmaaegset verevalamist“ — ütles kaitseliidu ülem, kolonel Roska Tartumaa maleva õppuste arutusel.

Kuid selleks, et edasi õppida, et parandada tehtud vigu, peame olema teadlikud nende vigade ja puuduste kohta, mis on tehtud eelmistel õppustel. Vastasel korral kaldume eksiteele, puudulikku ja ebaõiget tegevusviisi õigeks pidades ja selles suunas edaspidist õppust jätkates.

Kui siin kohal arutusele võtame ühed kui teised viimastel õppustel ilmsiks tulnud puudused, siis mitte selleks, et kellelegi etteheidet teha, vaid et tehtud vigade peale tähelepanu juhtides neid tulevikus ära hoida.

Seejuures oleme võtnud aluseks nähtuste hindamisel õppusteks antud olukorra, kohapealse maastiku ja oma isiklikud tähelepanekud. Täielikum õppuste ülevaade tehakse küll ilmuda siis, kui on kätte jõudnud ja läbi töötatud kõik õppuste kohta käivad materjalid.

Olukord 25. ja 26. sept. aset leidnud õppusteks oli lühidalt kokku võetud järgmine (skeem nr. 1): 25. sept. kell 9 saatsid rohelised soomusmootorpaatide toetusel umbes 1 pataljoni suuruse dessandi Võõbsus maale, kes liikumist algas Rämpina peale, kuhu jõudis kella 11-ks, kuna vahepeal uut dessantväge Võõbsus maale saadeti.

Kell 11 tuli suurtükitalu toetusel teine, umbes 1½ pataljoni suurune roheliste dessant Mehikoorma juures maale ja algas liikumist Rasina peale. — Võõbsus maaletulnud rohelistest vägedest algas üks kolonn liikumist Väike-Virksi ja Villuste kaudu Palamõisa peale.

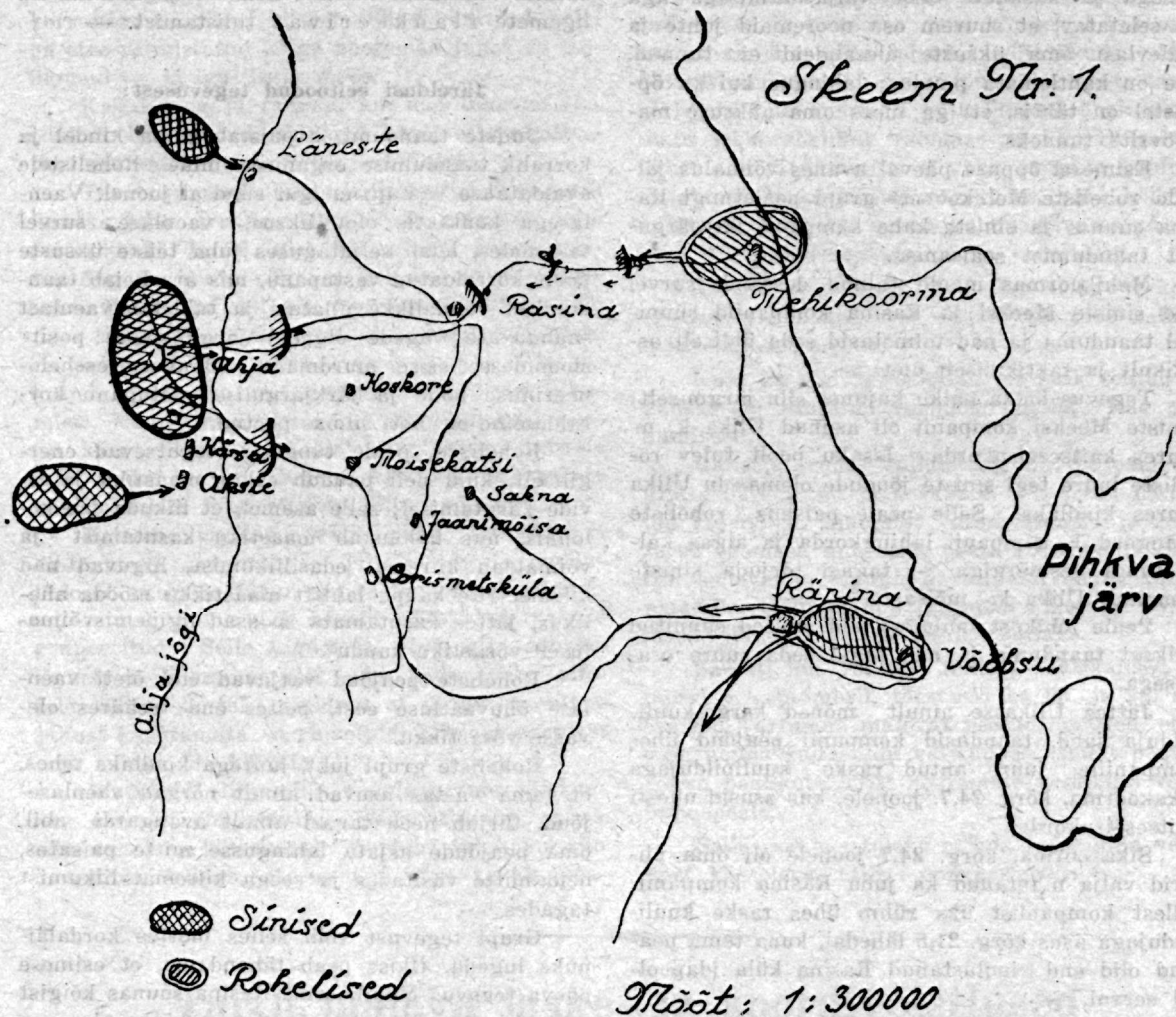

Teada saades roheliste dessandi maaletulekust Võõbsus ja Mehikoormas, kuulutati sinisel pooltel häire, mille tagajärjel algasid malevkonnanad koondamist. Sinised koondusid 25. sept. kella 17-ks Ahja jõe vasakule kaldale Ahja ja Kärsa raiooni, kus asusid kaitseseisukorda. Sinistel ees Moisekatsi poolmõisa joonel — üks kompanii. —

Mehikoormas maaletulnud roheliste surve

hommikul alata Ahja ja Kärsa raioonist pealetungi. —

Loodud olukorrast kujunes tegevus, mille põhjal tegutsevatele pooltel tuli sooritada rännakut, toimetada luuret, pidada taandumis- ja kaitselahingut ning lõpuks ka läbi teha pealetungi faase, alates lähenemisest ja lõpetades rännakuga. — Õppuste ettevalmistuseks õppuste üldjuhi poolt oli tehtud nii palju, kui see maa-

taandusid siniste kaks kompaniid üle Arrava, Isaku ja Räsina Arniko peale. —

Rohelised väed asusid 25./26. sept. öösel Räsina, Jaanimõisa, Loorismetsküla joonele, et järgmisel päeval pealetungi Tartu suunas jätkata.

Roheliste dessantvägede üldjuhilt saadud käsu põhjal asusid aga rohelised 26. sept. varahommikul kaitseseisukorda: Koskore, Piirimäe, Moisekatsi mõis, sest et rohelistel vägedel Pala-mõisa juures öösel ebaedu oli olnud ja nad sunnitud olid Räsina peale taanduma. — Roheliste Räsina ja Mehikoorma grupid pidid nende taandumisteed kaitsma. — Sinised said käsu 26. sept.

malevlaste olukorras üldse võimalik. Olukord oli tegutsevatele pooltele juba varakult kätte saadud. Poolte juhtidega arutati olukorda kaardil ja käidi maastikul. Selletõttu oli poolte juhtidel tegevuskava juba varakult ja üksikasjalikult läbi mõeldud, millega ka seletatav, et ülesannete lahendus ideelisest küljest igati õige ja otstarbekohane oli.

Kuid vähe on sellest, kui juht hindab olukorda ja teeb otsusi õieti, kui ta aga ei suuda tehtud otsusi teostada, ei suuda neid kiirelt ja selgelt edasi anda. Käsuandmine on kunst, mis peab omandatama alalise praktikaga ja sellepä-

rast on seletatavad ka need puudused, mis filmsiks tulid juhtimise ajal. — Kuid neist vast edaspidi, kui on läbi töötatud õppuste materjalid, milledest kõige paremini selguvad puudused käsundmise tehnikas ja juhtimises üldse. Siin peab aga juba tähendama, et põhjapanevaid puudusi, mis oleksid takistanud terve tegevuse arenemiskäiku, või teda vales suunas oleksid lasknud areneda — ette ei tulnud. Käsundmise tehnika puudusega ja käskude hilise väljasaatmisega aga on seletatav, et suurem osa nooremaid juhte ja malevlasi oma üksuste ülesandeid ei tunnud. See on kahtlemata puudus; lahingus kui ka õppustel on tähtis, et iga mees oma „üksuse manöövrit“ tunneks.

Esimesel õppuse päeval avanes võimalus jälgida roheliste Mehikoorma grupi pealetungi Rasina suunas ja siniste kahe kompanii järkjärgulist taandumist sealsamas.

Mehikoormas maale tulnud dessandi surve olid siniste Meeksi ja Rasina kompaniid sunnitud taanduma ja nad toimetasid seda üldiselt asjalikult ja taktikaliselt õieti. —

Tegevus lõuna paiku kujunes siin järgmiselt: Siniste Meeksi kompanii oli asunud Ulika k. m. juures kaitseseisukorda. Issaku poolt tulev roheliste luure tegi siniste jõudude olemasolu Ulika juures kindlaks. Selle peale paiskus roheliste avangard 1. kompanii lahingkorda ja algas kallaletungi eesmärgiga — tagasi tõrjuda siniste kompanii Ulika k.- mõisast.

Peale lühikest lahingut olid sinised sunnitud Ulikaist taanduma ja nad tegid seda suure osavusega.

Jättes Ulikasse ainult mõned kerge-kuulipilduja jaod, taandusid kompanii peajõud ühes kompaniile juure antud raske kuulipildujaga Sikakoorma, kõrg. 24,7. joonele, kus asusid uuesti kaitseseisukorda.

Sikakoorma, kõrg. 24,7 joonele oli oma piilurid välja nihutanud ka juba Rasina kompanii; sellest kompaniist üks rühm ühes raske kuulipildujaga asus kõrg. 21,5 lähedal, kuna tema peajõud olid end kindlustanud Rasina küla idapoolsel serval. —

Varsti olid ka Ulikasse jäänud siniste r. klp. jaod sunnitud oma seisukohilt lahkuma ja rohelistel vallutasid Ulika, jätkates aega viitmata liikumist Sikakoorma poole. — Nähes vaenlast taandumas, jätkas roheliste avangard edasiliikumist ilma suurema ettevaatusega, liikudes kohati tihedas ahelikus üle lageda põllu, olgugi, et mõnikümmend sammu paremat kätt teed võsastik võimaldas kaetud lähenemist.

Samal ajal, kui roheliste avangard läi lahinguid siniste osadega, asusid roheliste peajõud tee ääres, varjates end õhuluure eest võsastikku peitmisega.

Samuti kui rohelistel pealetungil, patustasid ka sinised kaitsel maastiku otstarbekohase kasuta-

mise vastu. Kõrg. 21,5 lähedal, Küti talu juures sinised olid asetanud raske-kuulipilduja lageda mäekingi kõige kõrgemale tipule, ristikehina põllule. Maskeerimist siin oli silmas peetud, kuid peab tunnistama, et see mitte kõige õnnelikumalt välja ei tulnud, sest rohelistele foonile asetatud kollane õlekimp, mis pidi teenima kuulipilduja kateks, paistis silma juba kaugel. Samal ajal mõnikümmend sammu kõrval olev metsatükk võimaldas niihästi head varjamist kui ka ligemete flankeerivat tulistamist. —

Järeldusi eeltoodud tegevusest:

Siniste taandumises paistab silma kindel ja korralik taandumise organiseerimine. Rohelistele avaldatakse vastupanu igal sündsäl joonel. Vaenlasega kontaktis olev üksus, vaenlase surve taandudes, leiab seljataguses juba teiste üksuste poolt korraldatud vastupanu, mis ära hoiab taandumisel võimalikke üllatusi ja takistab vaenlast taanduvate vägede õlgadel järgmistesse positsioonidesse sisse murdmast. Sügavuse escheloneerimise nõue ja järkjärgulise vastupanu korraldamine on õieti silmas peetud.

Rohelised, peale tungides, tegutsevad energiliselt, kuid neil puudub oskus maastiku ja rivide kasutamisel; selle asemel, et liikuda jao kolonnis, mis hõlbustab maastiku kasutamist ja võimaldab kiiremat edasiliikumist, liiguvad nad kilomeetrite kaupa lahtist maastikku mööda ahelikus, jättes kasutamata soodsad liginemisvõimalused võsastiku kaudu

Roheliste peajõud varjavad end õieti vaenlase õhuvaatluse eest, peites end teeääres olevasse võsastikku.

Roheliste grupi juht, luurega kindlaks tehes, et tema vastas asuvad ainult nõrgad vaenlasejõud, tõrjub need tagasi ainult avangardi abil, oma peajõude asjata lahingusse mitte paisates, neid mitte väsitades ja seega kiiremat liikumist tagades. —

Grupi tegevust võib selles mõttes kordalainuks lugeda. Üldse peab tähendama, et esimese päeva tegevus Mehikoorma-Rasina suunas kõigist mõlemal päeval peetud õppustest kõige elavama ja tõsisel lahingolukorrale kõige enam vastava mulje jättis. Tegevus rohelistel poolt oli täis hoogu ja otsustavust, siniste — kavakindel, taktikaliselt hästi läbi mõeldud.

Õppustest osavõtjate ja pealtvaatajate huvi tulipunkt koondus kahtlemata teise õppusepäeva tegevusele ja nimelt selle tegevuse viimasele faasile: siniste kallaletungile rohelistele Moisekatsi mõisa, Piirimäe, Koskore talude joonel.

See tegevuse faas oli huvitavaim osavõtjatele ja pealtvaatajatele, temas oli palju hoogu ja kaasakiskuvust, kuid võib olla just selle mõjul patustati sellel faasil kõige enam taktikaliste põhimõtete vastu.

Kõikidest pealetungi faasidest on kallaletungifaas, s. o. tegevus, alates sellest momendist, kus pealetungijal edasilikumine on võimalik ainult liikumise ja tulekombinatsioonil, kõige raskem.

Kui eelmistel faasidel juhid veel oma üksuste otsekohese juhtimisega tegevust kindlas suunas võivad hoida ja iga üksiku mehe peale teatavat mõju avaldada, kaob pealetungi faasis juhi, eriti vanemate juhtide mõju alluvate peale ja tegevuse korrapärasus oleneb ainult sellest, kuivõrd hästi on ette valmistatud kõige nooremad juhid — jaotulemad — ja iga üksik mees.

Kallaletung ja rünnak, kui nad tahavad olla edukalt läbi viidud, tingivad hästi ettevalmistatud nooremaid juhte ja üksikvõitlejaid.

Tegevuse puudulikkus kallaletungi faasis tuli ilmsiks juba „Iru manöövritel“ ja sedasama võib öelda ka 25. ja 26. sept. Moisekatse juures peetud õppuste kohta. Siniste kallaletungi lähtealuseks Moisekatsi all oli metsaserv umbes 1200 mtr. kaugusel vaenlase peavastupanu positsiooni ja metsa vahel — märg, lage heinamaa, läbi lõigatud kraavidest, mis märksa raskendasid liikumist. Vaenlase positsioon — kõrgetel valitsevatel kõrgustikutel. Kallaletung seega sinistele eriti raske — ilma tugeva kahurväe ja raskete kuulipildujate tuletoetuseta täitsa võimata.

Esimene eksitus tekkis juba kallaletungi lähtealusele asumisel. — Tiheda udu ja puudulikkude kaartide tõttu olid malevkonnad liikumisel suunad kaotanud ja asusid lähtekohale valesti grupeeritud. Selle tagajärjel võeti ette suurem rünnepidi liikumine, mis udu kadumisel kaitsjale nähtavale tuli; muidugi ei jätnud vaenlane juhust kasutamata, et rünnepidi liikuvat vaenlast oma tulega üle külvata.

Rünnepidi liikumine vaenlase tule piirkonnas on alati hädadohtlik. Hädadohtlikum on aga vaenlase läheduses. Muidugi tuleb ka siin arvestada sellega, et sarnane vigade tekkis pea-

asjaliselt sellest, et puudus vaenlase tegelik tuli. Tõsiduse korral poleks siin, vaenlase nina all, enam mingi ümbergrupeerimine teostatav olnud.

Peale suuri liikumisi jõuti nii kaugele, et kallaletung võis alata.

Sellest momendist alates oli vaja jalgväele tugev tuletoetus. Seda toetust pidi andma kõigepealt kahurvägi ja rasked kuulipildujad. Viimastel oli kallaletungi lähtealusele eriti soodus võimalus oma jalgväge ülepea tulistamisega toetada, sest et lähtealus asus kõrgemal kui soine heinamaa, üle mille jalgväel tuli liikuda. Kuid üldises pealemineku hoos unustati raskete kuulipildujate tule toetus ja kõik liikusid ühes katkemata laskurahelikus vaenlase poole. Ei mingit vahet ega järgutamist, ei vahet kergeste kuulipildujate ja laskurjagude tegevuses, vaid kõik oli kokku sulanud üheks massiks, mis tiivistatud tahetest, võimalikult kiiresti jõuda vaenlaseni.

Kergeste kuulipildujate ja laskurjagude koostöö puudus. Laskurjaod avasid tule juba kallaletungi lähtealusele.

Kuid ka siin tuleb öelda, et hulk tehtud vigadest oli tingitud vaenlase tegeliku tule puudumisest.

Üldiselt arenes kallaletung nii, et pealetungijate parem tiib ja keskpaik, mis pidid liikuma üle lagendiku, liikumist varem algasid ja seega terve vaenlase tule enda peale koondasid. Vasak tiib sellevastu, olgugi, et tal olid enam kinnise maastiku tõttu palju soodsamad liikumise võimalused, jäi oma kallaletungiga hiljaks.

Samuti kui Tallinna maleva taktikalised õppused 5. septembril, tõestasid ka 25. ja 26. septembril Tartumaa malevas peetud õppused, et on vaja panna kaitseliidu väljaõppes esmalt peamist rõhku pealikele, eriti nooremate pealikele väljaõppe peale.

Selles suunas tuleks rajada kaitseliidu väljaõpet käesoleval talisel õppeperioodil.

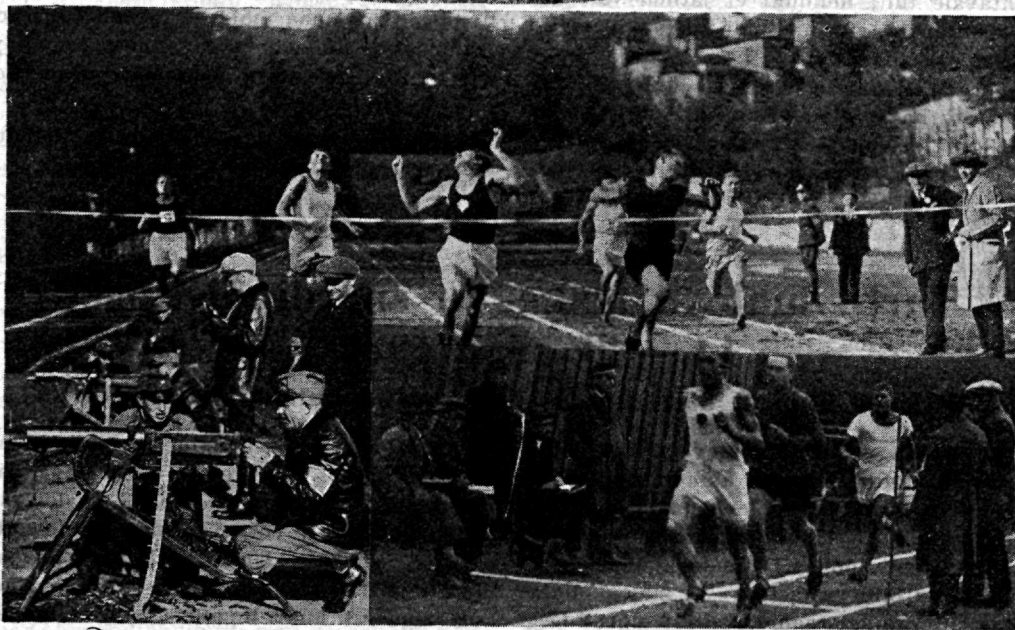
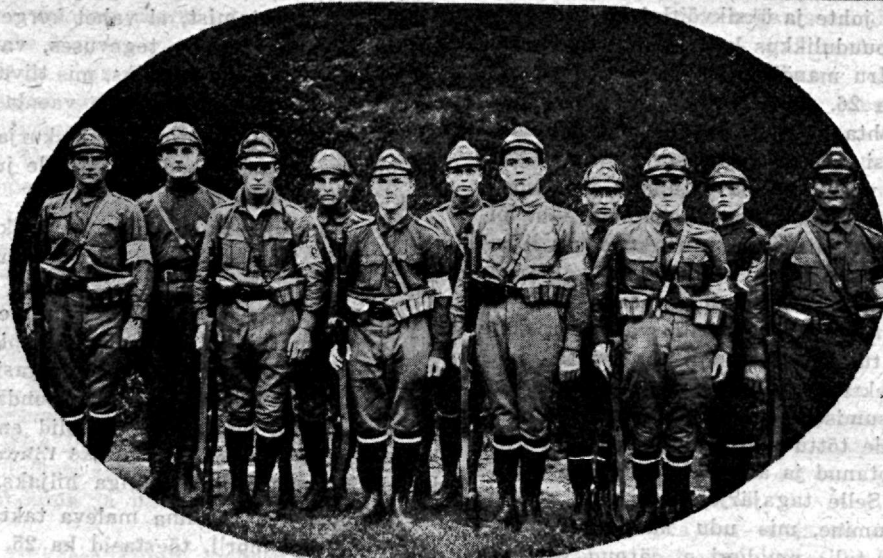
Tartu maleva laske- ja spordivõistlused 14.—20. sept. 1926. a.

Võistlused üldiselt hästi korda läinud. Mitu uut kaitseliidu rekordi.

Tartu maleva esimeste malevkondade vaheliste laske- ja spordivõistluste algussignaalsiks oli jalgpallivõistlus I ja IV malevkonna vahel, mis ära peeti 14. sept. kl. 4.30 E. Akadeemilise spordiklubi väljal ja mis lõppes IV malevkonna kasuks 2:0. Sedakorda olid vastasteks — I malevkonnast vanad jalgpalli eru-veteraanid, kellest mõned isegi 8—10 a. tagasi viimast korda palli veeretasiid ja olid täiesti erusse kuuluvaks arvatud, kuid vana energia ja tahtejõud tõi neid veel kord väljale ja

peab ütleva, see esinemine ei sündinud mitte just halvas „vormis“. Nii et IV-dal malevkonnal, kelle värve kaitsesid õppurkompanii malevlased, tuli kõik jõud kokku võtta, et esimeste üle võitu saada.

15. sept. kl. 4.30 oli sealsamas jalgpallivõistlus II ja III malevkonna meeskondade vahel. Mäng oli algusest kuni lõpuni üks ägedamatest, kuid selle juures ka üks ilusamatest Tartus käesoleval hooajal, nii et alles lisaajaga võis tagajärge 5:2 II malevkonna kasuks ära märkida.

Tartu maleva laske- ja spordivõistlused. Ülal: Osavõtjad ühes kohtunikkudega. Keskel maleva pealik kapten V. Sarsen ja peakohtunik kapten H. Freiberg. Keskel: 5. klm. rakmetes käigus esimesele kohale tulnud I malevk. meeskond. All: 100 mtr. lõppjooks. Vasakul nurgal — laskevõistlus kuulipildujast. Paremal nurgal — 5000 mtr. jooks.

16. sept. kl. 5 pl. oli lõpuvõistlus I ja II koha pärast eelmise päeva võitjate II ja IV malevkonna vahel, mis lõppes 7:0 IV malevkonna kasuks. II malevkonna meeskond oli eelmise päeva mängust täiesti väsinud, mille arvele tuleb kirjutada osalt ka suurt väravate arvu, vastasel korral oleks võidusaamine vahest ehk tunduvalt raskem olnud.

Et III malevkond lõpumängust ära ütles, siis päris kolmanda koha I malevkond.

Kolmevõistluses, mis koosnes 200 mtr. jook-
sust rakmetes, laskmisest ja granaadiviskest, tuli I kohale P. Steinberg (I malevk.) 13 punktiga, II

Kergejõustiku võistlused.

60 mtr. jooks (B kl.)

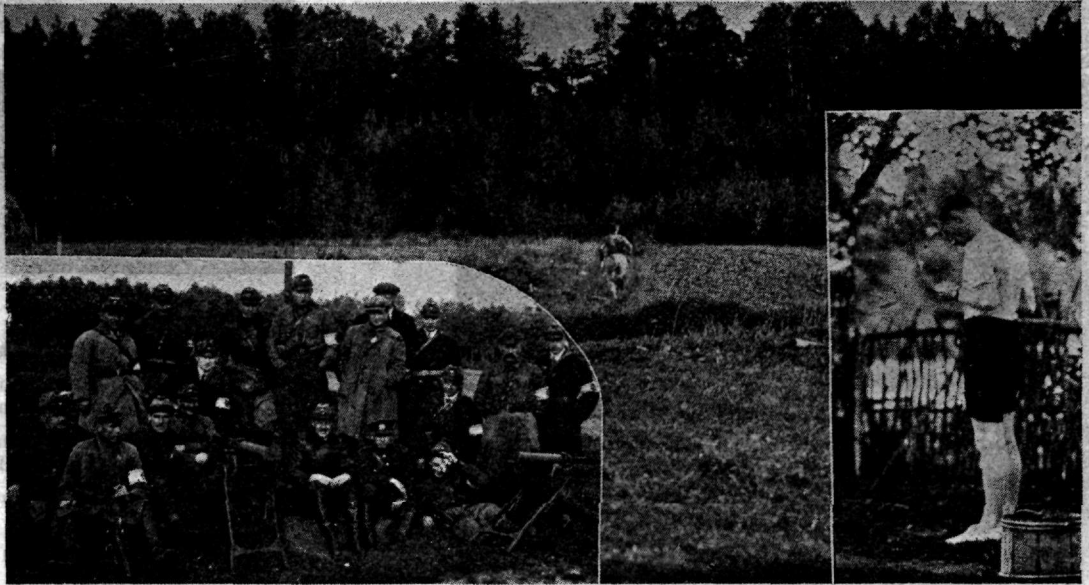
- I. P. Brüller (III malevk.) 7,6 sek.
- II. H. Kallas (IV malevk.) 7,7
- III. E. Martinson (III malevk.) 7,8

Kuulitõuge (A kl.)

- I. I. N. Feldmann (III malevk.) 13,23 mtr.
- II. R. Ivask (IV malevk.) 12,51
- III. J. Laurson (I malevk.) 12,32

Odaheide (B kl.)

- I. A. Kiima (IV malevk.) 41,06

Tartu maleva laske- ja spordivõistlused 16.—20. sept. 1926. a.

Orienteerumisjooks. Vasakul nurgal: Kuulipildurite komando pärast laskevõistlusi Tähtvere laskeväljal. Paremalt nurgal: malevlane E. Gern tutvuneb kaardiga enne orienteerumisjooksu starti. E. Gern jõudis ka esimesena finiši.

O. Viin (III malevk.) 8 punkti, III. A. Mätt (I malevk.) — 8 punkti, IV. J. Peterson (II malevk.) ja V. A. Silbergleich (III malevk.).

Laskevõistlused algasid laupäeval, 18. sept., kell 10 homm. Lembitu kasarmu juures asuvas laskegaleriis grupilaskmisega (grupis 5 meest). Esimesele kohale tuli II malevk. 703 punktiga koosseisus: J. Vengerfeldt, Jul. Peterson, Nurmisto, Villmann ja A. Mürk. Parem saavutus oli Petersonil 148 p. ja Nurmisto'l — 147 p.

I, III ja IV malevkonna grupid ei täitnud tingimisi ja langesid võistlustest välja.

Üksiklaskmises püssidest oli osavõtjaid igast malevkonnast 3 paremat laskurit. Esimese koha omandas A. Mürk (II malevk.) 147 p., II. J. Peterson (II malevk.), III. A. Timpmann, IV. K. Jüriado (IV malevk.), V. E. Mägi (IV malevk.).

Laskmine püstol „Browningutest“ 9 m/m kal. pealikutele ebaõnnestus täiesti, sest ükski võistlejatest ei täitnud tingimisi.

- II. H. Voitk (IV malevk.) 40,58
- III. A. Kink (I malevk.) 40,12

3000 mtr. jooks (A kl.)

- I. A. Rützel (I malevk.) 9:32,2
- II. J. Tiisfeldt (IV malevk.) 10:04,3
- III. E. Reimann (I malevk.) 10:31,4

Kaugushüpe hooga (B kl.)

- I. Ed. Koger (I malevk.) 5,86 mtr.
- II. E. Martinson (III malevk.) 5,65
- III. A. Pauska (IV malevk.) 5,64

200 mtr. kartulijooks (B kl.)

- I. E. Martinson (III malevk.) 40,3
- II. F. Võsu (IV malevk.)

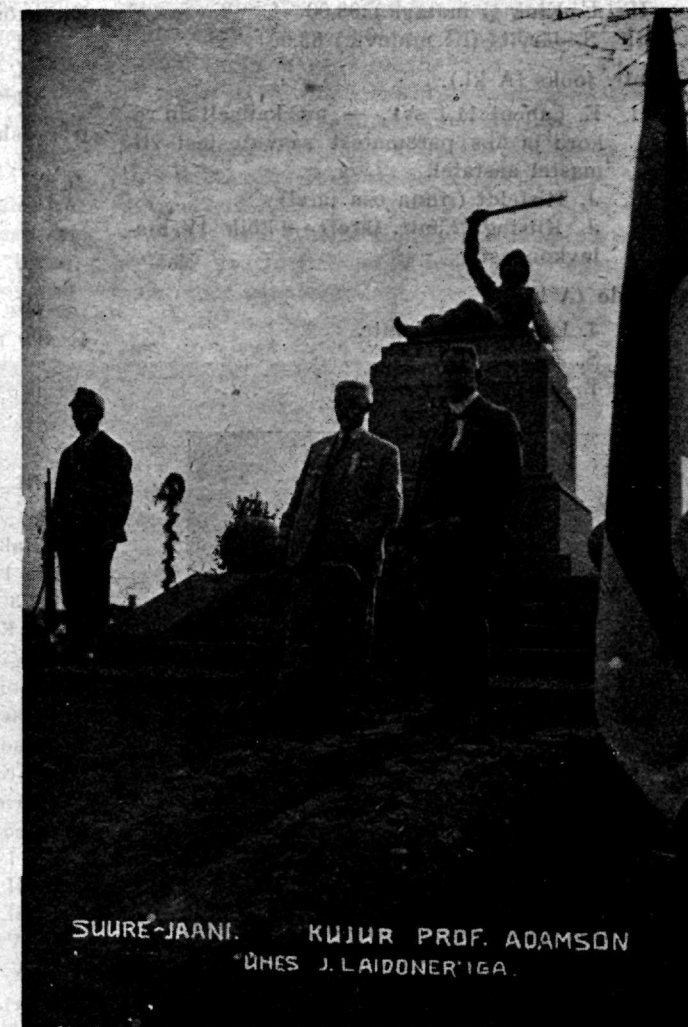
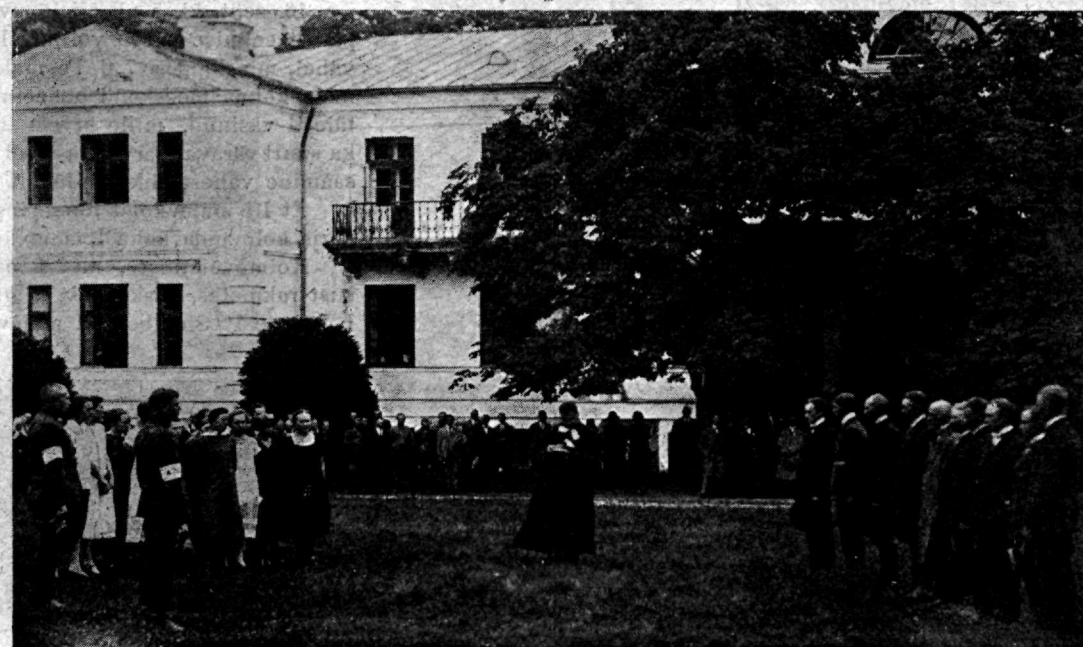
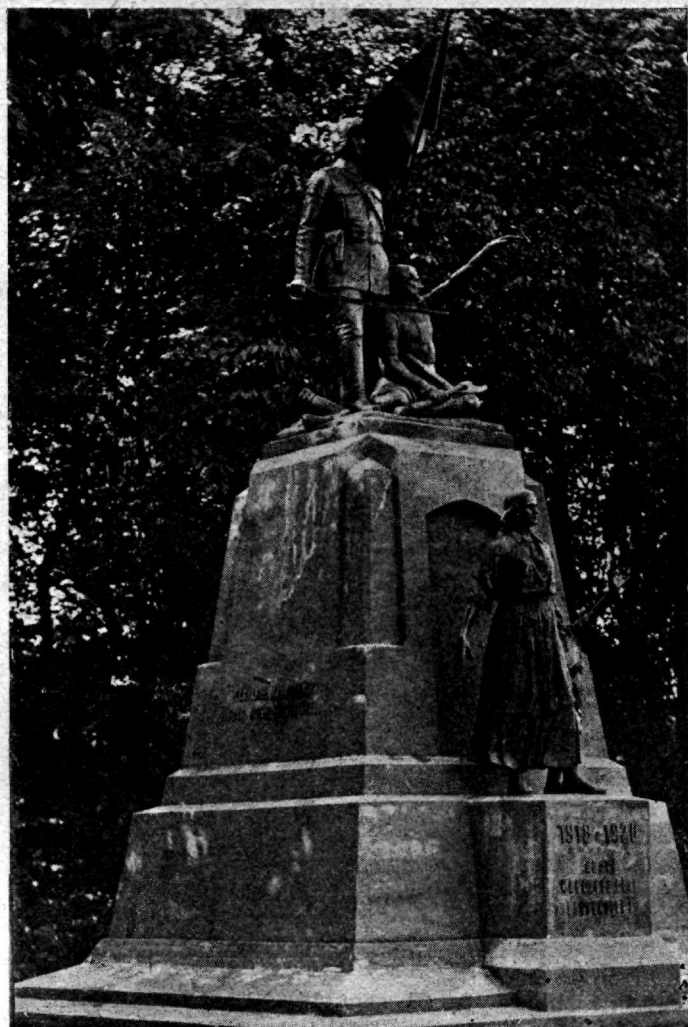
Kettaheide (B kl.)

- I. H. Voitk (IV malevk.) 32,19 mtr.
- II. A. Pauska (IV malevk.) 29,41
- III. E. Martinson (III malevk.) 29,21

Granaadiviske

- I. J. Laurson (I malevk.) 78,65 mtr.

Ülal pahemal: Viljandi langenud sõdurite ausammas, avatud 20. sept. 1926.

Ülal keskel: Suure-Kõpu malevkonna naisosakonna liikmed ja naiskaitseliitlased pühalikku töötust andmas 5. sept. 1926. a.

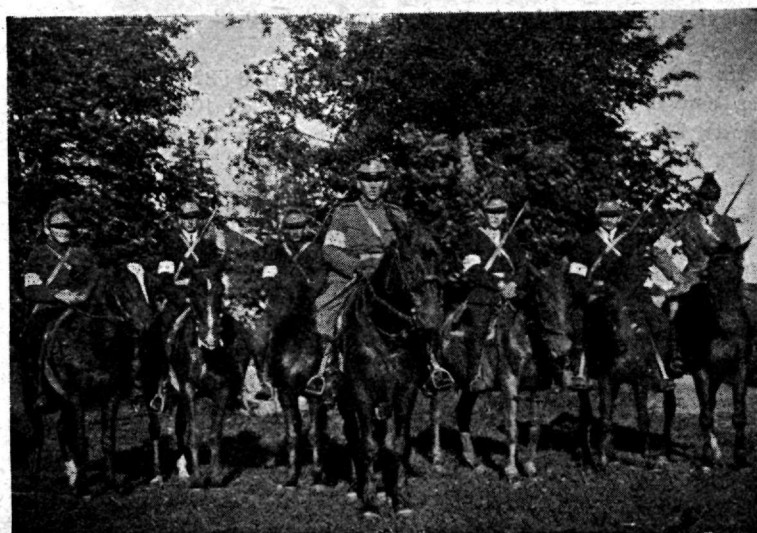
Ülal paremal: Suure jaani langenud sõdurite mälestussammas. Samba ees seisavad kindral J. Laidoner ja mälestussamba looja prof. Adamson.

All pahemal: Viljandi linna ümbrusk. maleva IV komp. Ees komp. pealik A. Kõiva.

All keskel: Suure-Jaani langenud sõdurite ausamba avamisel 24. juunil 1926. a. Kõnetoolis Sakalamaa maleva pealik kapten R. Pel.

All paremal: riigivanem J. Teemant võtab vastu Pilstvere malevkonna paraadi J. Vilmsi ausamba avamisel.

SUURE-JAANI. KUJUR PROF. ADAMSON
ÜHES J. LAIDONER'IGA.

- II. E. Kink (I malevk.) 63,06
- III. S. Järvi (III malevk.) 63,00

100 mtr. jooks (A kl.)

- I. E. Labent 11,1 sek. — uus kaitseliidu rekord ja üks parematest saavutustest viimastel aastatel.
- II. J. Tiisfeldt (rinna osa järel)
- III. J. Kitsing (2 mtr. järel) — kõik IV malevkonnast.

Odaheide (A kl.)

- I. J. Laurson 48,47 mtr.
- II. S. Järvi 46,52
- III. E. Kink 45, 74

Artur Reisner (Tartu malevas).

Suvistel kaitseliidupäeva võistlustel tuli teivashüppes esimesele kohale tagajärjega 3,20 mtr. Tänavuaastane meister teivashüppes.

Teivashüpe

- I. J. Martin (I malevk.) 3,20 mtr.
- II. A. Reisner (III malevk.) 3,10
- III. A. Ruubas (II malevk.) 3,10

1000 mtr. jooks (B kl.)

- I. A. Kink (I malevk.) 3:11,3
- II. J. Veskimets (IV malevk.) 3:12,2
- III. K. Mattison (II malevk.) 3:13,1

Kaugushüpe (A kl.)

- I. E. Labent 6,42 mtr.
- II. P. Steinberg 6,19
- III. J. Kitsing 5,93

110 mtr. tõkkejooks

- I. O. Viin 17,5
- II. A. Reisner 17,8
- III. P. Steinberg 18,0

Kuulitõuge (A kl.)

- I. H. Voik 12,95 mtr.
- II. J. Matt (IV malevk.) 12,66
- III. F. Vösu 12,38

Kõrgushüpe hooga

- I. J. Steinberg 1,75 mtr.
Parem senisest kaitseliidu normist, kuid puudutas vähe latti, mille tõttu ei saa uueks rekordiks arvata.
- II. E. Roht (I malevk.) 1,65
- III. Ev. Kink 1,60

4×400 mtr. teatejooks

- I. 4. malevkond 3:50,1 (Tiisfeldt, Ivask, Labent, Kitsing).
- II. 3. malevkond 3:52,5 (Martinson, Viin Brüller, Reisner).
- III. 1. malevkond 4:08,1 (Reimann, Korke, Rützel, Koger).

Rakmetes käigu (üks laskur-jagu 10 meest) võitis 1 malevkond. Teiseks tuli 2. malevkond, kuna 3. ja 4. malevkond meeskondi välja ei pannud. Käik sündis linnas. Algas ja lõpp oli spordiväljal. Maa pikkus ligi 6 klm. Aeg esimesel meeskonnal 41:27,2 ja teisel — 42:47,7. I

Raske-kuulipildujatest võistluskatsel tul esimeseks A. Rosenvald (Klp. k-do), II. Ed. Grünfeldt (Klp. k-do), III. Ed. Aints (klp. k-do).

Orienteerimisejooks peeti linnast umbes 15 klm. eemal Kaagvere mõisa metsas. Osavõtjaid 17.

- I. tuli E. Gern (II malevk.)
- II. „ A. Silbergleich (III malevk.)
- III. „ H. Peets (IV malevk.)
- IV. „ S. Hunt (II malevk.)
- V. „ A. Rützel (I malevk.)

Orienteerimisejooksul viibis ka kaitseliidu ülem kolonel J. R o s k a.

Võistlejatele oli jooksu lõpuks saun kätud Kaagvere mõisas. Kokkuvõtete tegemisele asudes osutus paremaks malevkonnaks laske alal II malevkond ja omandas seega Tartu linnavalitsuse poolt väljapandud rändauhinna automaatpüssi „Bergmanni“ 1926. a. peale 45 punktiga, I malevkonnal — 25 punkti, III malevkonnal 9 p. ja IV malevkonnal — 9 p.

Punktide üldise arvu järele tuli esimeseks I (vabadusristi vendade) malevkond — 66 punkti teiseks IV malevkond — 64 p., kolmandaks — II malevkond 52 p. ja neljandaks III malevkond 43 punktiga.

Võistlustest osavõtjaid oli üldiselt 205. Iseäralist huvi oli märgata kolme võistluse ja orienteerimisejooksu vastu.

Esmaspäeval, 20 sept. kell 9 õhtu oli aktus ja auhindade väljajagamine „Bürgemusse“ saalis. Aktuse avas maleva pealik kapten V. Sarsen lühikesse tervitusega, mille järele riigihümni lauldi. Kaitseliidu ülem kolonel J. R o s k a tervitas malevat võistluste puhul, ära märkides selle tähtsust ja soovis õnne edaspidises töös ühtlasi elada

lastes võistlejaid. Selle järele lasti elada meie vanemat naabrit, kaitseväge. eesotsas sõjaminist-riga, kaitseleidi ülema, naisrühmi ja võistlus-kohtunikke, eesotsas kapten H. Freibergiga, millele järgnes auhindade väljajagamine, mis sündis kaitseleidi ülema kolonel J. Roska poolt. Naisrühmade liikmed ehtisid võitjaid lilledega.

Keset seda toimingut ilmusid aktusele ka siseminister H. Laretei abikaasaga ja kaitseleidi vanematekogu liige J. Tõnisson. Mõlemad tervitavad malevat tema tagajärjerkas töös ja soovivad

õnne eeltulevateks aegadeks kodukaitse kindlustamistöös. Vastuseks sellele kostab malevlaste mürisev kolmekordne elagu.

Selle järele ütleb maleva pealik lõpusõna ja orkester mängib lahkumiseks marssi.

Telegraafi teel olid malevat tervitanud sõjaminister kindral J. Soots ja 2. diviisi ülem kindral E. Pödder.

Võistlused tulevad üldiselt kordaläinuks pidada ja jääb soovida, et seda tööd sama energia ja tahte jõuga jätkataks. K.

Kaitselehtlased Tallinna malevast, kes 19.—20. juunil 1926. a. k-l. päeval korraldatud võistlustel võitjateks tulid.

Istuvad vasakult: Maasik — jalgpalli meeskonnast. Kivisild — jalgpalli meeskonna korraldaja. Ingermann — maleva instruktör. Piperal — jalgpalli meeskonnast, laskegrupist ja kergejõustikust. Paalberg — jalgpalli meeskonnast. Seisavad I rida vasakult: Sander — laskegrupist. Raavik — laskegrupist. Kilp — 1000 meetri võitja B klassis. Kroon — kergejõustikust. Sepp — laskegrupist. Lossman — jalgpalli meeskonnast. Teinberg — kergejõustikust. Rõks — jalgpalli meeskonnast. Maurer — jalgpalli meeskonnast. II rida vasakult: 1) Jaanvaldt — kergejõustikust. 3) Kuulbas — kergejõustikust. 4) Treumuth — kergejõustikust 5) Kipp — jalgpalli meeskonnast.

Tallinna maleva spordipäevilt.

Terve maleva spordipere oli üksmeelselt koos.

Põllumeeste näituse ajal lõi Tallinna maleva spordiklubi lahti oma võistlused. Aeg oli hästi valitud. Pealinn ei teinud sel ajal pea sugugi sporti, ainult jalgpalli poolfinaalidest üks ja ettevalmistused Läti maavõistluseks tülitasid „sentimeetri närijat“ rahvast ja nende poolehoidjaid.

Kuid teadagi, et see ainult väheseid puudutas ja sellepärast näis maleva spordiklubil hea kordaminek poolkindel olevat. Ülesannete rohke arv tahtis seda veelgi kinnitada. Kahjuks ei läinud asjad pooltki nii ladusalt kui oodatud. Ülesantud võistlejatest jäi tugevat 40—50% starti tulemata,

publikut oli võistlustel vähevõitu ja lõpuks polnud ilmadki kõige soodsamad. Jalgpallis tuli näiteks mitmel korral „Kalevi“ välja muda situ-
kust uurida.

Võistluste kavas oli puhas kergejõustik, murdmaa teatejooks, rännakrattasõit, mängud ja meie malevates taliliseks võistlusnumbriks kujunev — orienteerumisjooks.

Kergejõustikus, niihästi noorte kui ka senioride klassis oli „Kalevi“ „A“ ja „O“. Kahest kümnest neljast auhinnatud kohast jäid 19 „Kalevi“ malevkonnale, ülejäänud viis kohta jagasid

viist agaram startija, sest tegi kaasa teatejooksu, viis võidule oma jalg- ja pesapalli meeskonnad, kuna kergejõustikus veel lisaks individuaalselt 3 auhinda sai. Teine oli ka noorte nimekirjas mitmekordselt võitja mees, ainult arusaamatusti tekitas tema „noorte“ hulka kuuluvus. Võib olla on ta aga tõesti kõlbuline „noorte“ mõistele.

Kergejõustiku võistluste tagajärjed olid:

A klassis: 100 mtr.: Topman (Kalevi) 11,8, Teinburg (Tehnil.), Liinat (Kalevi). 1500 mtr.: Känd (Kalevi) 4:43,5; Kull (Kalevi) 4:46,2; Topman (Kalevi) 4:53,9. Kaugus: Klumberg

Tallinna maleva spordivõistlustest osavõtjad. Keskel kaitseliidu ülem kolonel I. Roska.

omavahel tehniline, Kopli, esimene ja lõuna malevkonnad ära. Senioride klass oli võistlejate arvult kehv, selle tõttu ei puudunud ka kurioosumid. Nii kulus Topmanil, kes kaitseliidu puhtakujulisem sprinter, päris nahka mööda ka üks 1500 meetri jooks. Ja seda sel lihtsal põhjusel, et numbrist osavõtjate arv liialt väikeseks jäi ja starti ilmumine kindlustas juba auhinnalist võitu. Sellepärast näemegi allpool Topmanit 1500 meetri jooksu võitjate hulgas. Topmani kõrval oli ka mõni teine mees päris korralikult stardil, kuid ainult Klumbergil õnnestus „tulla, näha ja võita“ päris naljatoonil kaugust ja kuuli. Hoopis iseasi oli noorte klassiga. Siin konkurents suur, võistlus pinev ja tagajärjed etteaimamatud. Muidugi sai ka siin Kalevi malevkond omale tüseda kont-
ributsiooni, pidi aga siiski lubama juba Kopli ja tehnilisel malevkonnal oma konna silmadele astuda. 2 esimest ja 2 kolmandat kohta läksidki juba mujale. B klassi väljapaistvamate kujudena võis nimetada Piperali ja Jeg'i, esimene tuiskas terve programmi läbi ja oli maleva võistlustel

Tagajärgi võrreldes jäi paremaks tehnilise malevkonna Teinburg ajaga 25 min. 1,9 sek., mille (Kalevi) 6.36; Pillikse (Kalevi) 6.21; Topman (Kalevi) 6.13. K u u l: Klumberg (Kalevi) 12.92; Liinat (Kalevi) 12.85; Tammer (Kalevi) 12.54.

B klassis: 60 mtr.: Jeg (Kalevi) 7.9; Palgi (Kalevi); Piperal (Kalevi). 1000 mtr.: Kilp (Tehnil.) 3:0,2; Jeg (Kalevi) 3:2,4; Piperal (Kalevi) 3.5,3. Kaugus: Piperal (Kalevi) 5,87; Palgi (Kalevi) 5,73; Schönfeldt (Lõuna) 5,39. Granaat: Kristjansen (Kopli) 61.90; Rähni (Kalevi) 56.55; Kljavin (1. malevk.) 50.25.

Orienteerumisjooks tuli pidamisele 11. septembril Liiva kõrtsi ümbruses. Tee pikkus oli võetud 4,7 kilomeetrit, millele 5 kontrollpunkti paigutati. Terrään oli jooksuks päris raske ja pani läbikasvanud maastikuga ka võistlejate kaitse-
liitlaste orienteerumisoskuse õige tugevale proovile. Jooksjad, neid oli arvult 12, läksid välja kolmeminutiliste vahedega. Mõni suurema, teine vähema õnnega, pikapeale jõudsid kõik võistlejad finiši tagasi.

Sõjaministri rändav auhind paremale sportlasele igas malevas sõjaväelise spordi alal.

ees mees ka kol. Roska rändava auhinna aastaks koju sai, teine Jaanvaldt, samuti tehnil. malevk., 28 min. 49,7 sek., 3) Johanson, Kopli m., 30 min. 2,2 sek.

Murdmaateatejooks 10×1000 mtr. leidis aset samas Liiva kõrtsi läheduses maastikus. Teekond oli jagatud, korraldamise lihtsuse otstarbel, nelja ossa, nii et kaardil möödunud 2500 meetrit meeskonnadel 4 korda läbi joosta tuli, kuidugi langes mehe peale ainult 1000 mtr., nagu jooksu otstarvegi oli.

Ülesantud neljast malevkonnast oli kahel igatahes raske kümnet meest pühapäeva hommikuks starti tuua ja konkurentsi moodustasid ainult kahe ülejäänud malevkonna meeskonnad — Kalevi, mis täiesti arusaadav, ja tehnilise omad.

Vastast algul tõsiselt võttes, muutis aga „Kalev“ vist juba vansti oma arvamise, kui ta paari kolme mehe pärast juba ligi 100 meetrit ette pääsis. Üleolekutunne ei saanud aga kaua kesta, sest tehnilise malevkonna mehed hakkasid oma paremate jooksjatega vahet vähendama ja viimases vahetuses ette teatapulgad juba rind-rinnalt ankrumeestele üle, kellena Kalevil nende paremaks Känd osutus ja tehnilisel malevkonnal

Kaitseliidu ülema rändav auhind paremale sportlasele igas malevas — kaitseliidu lipp graniidist alusel.

Kilp. Võit näis tehnilise malevkonna kätte minevat ja oleks ka seda läinud, kui Kilp taktilise vea tegemata oleks jätnud. Mees, täis nooruse tuld, pistis kaugele ette, väsis kuidugi ära ja lõpu-

meetritel laskis ka Kändi jõuetult mööda, tehes viimseid siis ka, võidu võimaluse hävinemisel, juba sammu. Kalevi malevkonna aeg tuli raske jooksutee kohta väga hea, 29 min. 20,5 sek., tehniline malevkond jäi 15 mtr. maha.

Võitja meeskond jooksis koosseisus: Jeg, Topman, Kuulbas, Mägi, Seiler, Ottenson, Piperal, Aamisepp, Treumuth ja Känd.

Rahmetes jalgrattasõit Liiva kõrts — Tedva sild — Liiva kõrts, umbes 25 kilomeetrit, oli sama pühapäeva hommikupoolel. Sõitjaid 6. Võrdlemisi ühetugeva konkurentsi juures sündis halb takistus kohtunikuga pöördekohal. See polnud seal esimese sõitja, Seileri, kohalejõudmisel. Mees kukkus kohtuniku otsima ja leidiski selle peatselt, kuid raiskas muidugi aega. Kuna teistel enam vaja polnud kohtuniku otsida, siis tõi see väikese selgusetuse esimese kahe võitja märkimisel ja nende ridade kirjutamisel polnudki veel lõpulist otsust, kumb kahest esimesest päraletulnuist võitjaks jääb: Seiler (Kalevi) või Mesila (tehn. m.), kolmandaks aga oli Kristjansen (Kopli m.) 1 t. 3 m. 47 sek.

Mängudes oli Kalevi hegemoonia täielik. Need sündisid ka oma enamikus kõik Kalevi enda koduväljadel. Nii võrkpall Kalevi võimlas ja jalgpall sealsamas välisplatsil.

Võrkpallis oli ainult 2 tõsist vastast — Kalevi m. ja maleva orkester. Need mõlemad pääsesidki finaali. Kalevi malevkonnale sattus esimesena kätte I malevkond, see tehti ka vaevata 15:4 ja 15:6 peeneks. Orkester võitis veel kergemalt Kopli malevkonda 15:5 ja 15:5. Teisel õhtul oli Kalevil enne finaali ära koristada Lõuna malevkond, mis 15:3 ja 15:4 sündiski ja otse selle „sparringmatshi“ järgi läks lahti finaali. See oli huvitav ja tõsine heitlus. Orkestril oli paremaid mehi — 2 tõsist surujat Kalevi ühe vastu, kuid Kalevil näis ühtlasem meeskond olevat, tal polnud liialt nõrku punkte nagu seda orkestril võis märgata, ka närvises viimane ülemäärane rõhkelt ja lõpukokkuvõttes oli paremus Kalevi poolel, mis kolmes game'is väljenduse leidiski.

Resultaadi juures 15:10, 11:15 ja 15:8 pääsis Kalevi m. võidule oma koosseisuga: Johanson, Käär, Palgi, Uibokand, Neiland ja Tikat.

Pesapall — nimelt Soome pesapall, mis meile sealselt kaitseliidult üle toodud, on alles täiesti võõras. Teda ei harjutata meil, ei har-

juta teda ka Kalevi meeskond (kuigi ta selles võitjaks tuli). Seepärast oli osavõtjaid ka äärmiselt vähe. Tõsiselt on ainult Kopli malevkond seda siiski vähe harrastama hakanud ja kus peetud kursused ka väikest vilja on kannud, kuna Kalev ilmus starti ainult usus hea lootuse peale. Ja mehed mängisidki, kohtuniku seletusi tähelepanelikult ära kuulates nii, et võitsid Kopli malevkonda 23:16.

Jalgpallis valmistas Nõmme meeskond Kaleville õige palju tuska, ei puudunud palju kaotusestki. Finaali resultaadini 3:2 jõudis Kalev alles väga vaevarikka poolteise tunni järgi, kuna eelmängud hoopis libedamini möödusid: lõuna-malevkonnaga 12:1 ja idamalevkonnaga 8:1.

Teisel finalistil — Nõmme malevkonnal — oli finaali pääsu tunnustuseks võit I malevkonnast 2:1 (2:0). Võitja meeskonna koosseis oli Tanne, Piperal — Lossmann, Ottenson — Paalberg — Maasik, Laaman — Rõks — Maurer — Laasner — Treumuth.

Heites tagasi pilgu neile sügisestele võistlustele, mis Tallinna maleva esivõistluste nimele ehk võivad pretendeerida, peame läbitehtuga siiski rahule jääma.

Hoolimata, et tegelik osavõtt võistlustest oli väiksem ülesandmistest, tõmbasid võistlused ikkagi terve maleva kokku ja näib, et selle spordinäädala lõppemisel üksikud malevkonnad isegi erksamale tegevusele on asunud. Ajalehtedest võiski septembri lõpul mitmetpuhku lugeda teateid malevkondade-vahelistest võistlustest. Kahtlemata virgutab neid tegevusele minevikku vajunud spordinäädal.

Kui möödunud võistluste alusel Kalevi malevkonnale kergejõustikus ja mängudes vastukaaluks vaekausile vähe oli panna, siis kerkis Kalevi poolne kaalukauss orienteerumis- ja teatejooksus, samuti ka rattasõidus, kõrgele üles. Tehniline malevkond ja ka Kopli m. kasvatavad nähtavasti Tallinna malevale tugevaid jõude, kes tuleval aastal juba mõjuvateks abimeesteks Kalevi malevkonnale on Tallinna esitamisel üleilmlikul kaitseliidupäeval. Eriti tahaksin mainida Kopli malevkonda, kes täitsa iseseisvat lootustandvat peret moodustab ja oma jõuliste võsude loomisel on, kuna tehniline malevkond siiski osalt juba valmismaterjaliga praegu opereerib. Mängudes olid Nõmme, ida- ja I malevkonnad tunnustatavamad.

f.

Kes veel ei ole tellinud „Kaitse Kodu!“,
tefku seda veel tänapäev.

Kaitseliidu päevaküsimusi.

Mõne nädala eest, 9. ja 10. septembril, peeti kaitseliidu pealike nõupidamisi õige mitmekesiste kaitseliidu päevaküsimuste kohta, selgitati kaitseliidu elus märgatavaid puudusi ja otsiti teid nende kõrvaldamiseks, seati üles möödunud tegevusaasta kogemustest võrsunud uusi sihtjooni, milledest mitmed õige kaugele ulatavad ja väärivad üldist tähelepanu. Olgu seepärast ka laiematele ringkondadele võimalus avatud jälgida meie rahva kaaluvama isamaalise organisatsiooni tegevust, seda hinnata ja selle kohta vajaduse korral ka sõna võtta, et ka enda poolt kaasa aidata ta igakülgselt otstarbekohasele arenemisele.

I.

Kaitseliidu tegevusest osavõtmise elustamine.

Ei ole kasu mingist suurearvulisest kogust, kui selle liikmed mitte kogu innuga igauks oma ülesande kallal ei tegutse, vaid jäävad ainult nimepidi organisatsiooni kuuluvaks, loiuks pealtvaatajaks. Seepärast oli ka kaitseliidu pealike nõupidamise üheks tulipunktiks kaitseliidu tegevusest osavõtmise elustamise küsimus.

Ja siin leiti hulk abinõusid, kuidas seda tegevust võiks igakülgselt elustada:

Kõige tähtsamaks teguriks sel alal peeti eeskujulist ja kõigiti läbimõeldud elavat õppetegevust, eriti laske- kui lahingõppuste alal, mis alati malevlastes tekitab himu sellest kõige energilisemalt osa võtta, kuna mitteotstarbekohane tegevus sel alal võib ainult kahju sünnitada, malevlasi eemale peletada. Peab tähendama, et sel alal möödunud ajal on märgatud mõningaid puudusi, kuid need olid arusaadavad ja võimalikud, kuna noorel organisatsioonil puudusid veel sellekohased kogemused, mis nüüd järk-järgult omandatakse ja millede varal võimalikuks muutub märgatud puudusi kõrvaldada ja õppetegevust paremini organiseerida. Ei olnud ka mõjuta kaitseliidu staabi õppeosakonna juhi puudumine, kuna ju teatavasti alles möödunud aasta lõpupäevil leiti sellele vastav ja kõigiti oma laiaulatussele ülesandele ettevalmistatud isik. Samuti oli ka suureks takistuseks hästi ettevalmistatud instruktorite leidmise raskus. Alles õige pika peale on suudetud tööle rakendada kuni 13 meest, missugune arv aga meie rohkearvulise malevlaste perega võrreldes osutub liig väikeseks, mispärast tungivalt vajalikuks muutub nende arvu veelgi mitmekordselt suurendada. Alles siis, kui see on teostatud, võib enam-vähem kindel olla, et kaitseliidu staabi poolt kõigekülsemalt väljatöötatud õppuste kava kohapeal täiesti otstarbekohase käsitamise leiab.

Mitte vähema tähtsusega teguriks, kui seda

on eeskujulise elava õppetegevuse teostamine, on aga ka kaitseliidu pealike isiklike eeskuju ja elav osavõtt õppustest kui ka kaitseliidu muust elust-olust. See on ümberlükkamata tõde. Möödunud aja kogemused on selgesti näidanud, et kus on innukalt oma ülesannete kallal töötavad pealikud, seal on ka kogu kohaliku kaitseliidu tegevuses märgata suurt edu, kus aga pealik ei vasta oma ülesannetele, on ükskõikne, loid, kas ajapuudusel või muul põhjusel õppustest alati isiklikult osa ei võta, seal vajub kaitseliidu tegevus peagi soiku, tulevad ette mitmesugused väärnähtused jne. Seepärast on kõigi kaitseliidu juhtivate pealike, eriti aga kaitseliidu ülema tungiv nõudmine pealikele, et nad tingimata isiklikult õppetegevusest ja kõigist muudest neile alluvate üksuste eluavaldustest osa peavad võtma. Kes seda ei suuda, andku ruumi teisele, kes selleks leiab aega ja võimalust. Peab tunnistama, et selle nõudmise täideviimisel on tihti takistuseks paljude pealike liig nõrk ettevalmistus oma ülesannete teostamiseks. Seepärast on vaja kõigiti võimalusi leida, kuidas pealike teadmisi nõuetekohaselt täiendada ja värskendada, kuid sellest pikemalt teisel.

Väga mõjuvaks abinõuks kaitseliidu tegevuse elustamisel on ka teadlikumate malevlaste eneste igakülgselt osavõtt kaitseliidu elust, eriti aga seltsimehelik mõjuavaldus teistele oma kaasmalevlastele, sõbralik nõuandmine, õpetamine ja ergutamine. Tihti on seesugusel kaasvõitleja heatahtlikul nõuandel palju suurem mõju, kui igasugusel pealiku etteheitel või noomitusel.

Kahtlemata aitavad ka igasugused sportlikud ja muud võistlused kui ka manöövrid ja taktilised õppused suuresti kaitseliidu tegevuse elustamiseks kaasa, mispärast sel alal rõõmustaval viisil elavalt alustatud tegevust kõige energilisemalt jätkata tuleb.

Väga halvavalt mõjub kaitseliidu tegevusele meie intelligentsemate jõudude kõrvalhoidmine kaitseliidu elust, sest see pahandab teisi kodanikke, lihtsamaid, vähem haridust saanud isikuid ja sunnib neid tahtmatult küsima: Miks pean just mina, lihtne talumees või tööline, kogu oma võimistega anduma isamaa kaitsmisele, kui nemad, kes selleks palju rohkem kohustatud, end eemale hoivad? Ja raske on vastata seesugusele risti seatud küsimisele. Lased pea-norgu ja kõik. Võtku meie intelligents ja seltskonnategelased eeskuju Soome kaitseliidust, kus endine president Svin-

hufvud ja praegune president Relander lihtkaitseliitlastena sammuvad malevlaste rivis, võtavad osa nende õppustest ja instruksioontundidest ja kujutatagu endile ette, missugust ülendavat mõju see avaldab nende kaaslastele. Kas ei vääri see järeleaimamist?

Õige tähtsat osa kaitseliidu tegevuse elustamises võib etendada meie ajakirjandus, kui ta end teadlikult sellele tööle rakendab. Eriti provintsiajakirjandus, mis seisab lähemal kohalikule rahvale, tungib kaugemale pimedamatesse metsanurkadesse, kui suuremates linnades ilmuvad päevalehed, mis paljudele oma kõrgema tellimishinna tagajärjel osutuvad kättesaamatuks, võib käsi külge pannes suure töö kaitseliidu mõtte levitamisel ja selgitamisel ära teha, elustades ühtlasi kogu kaitseliidu tegevust. Loodetavasti ei jäta ajakirjandus, kes seni kaitseliidule alati heatahtlikkust üles näidanud, seda tähele panemata ja jätkab oma kasulikku tegevust sel alal veel suurema teadlikkuse ja innuga. Muidugi peavad ka kohalikud kaitseliidu juhtivad jõud, eriti propagandaosakonnad, siin ajakirjandusele appi ruttama, neid tavaliselt informeerides, artikleid kirjudes, ajakirjanikke kaitseliidu elule ja selle avaldustele huvitades.

II.

Õppetegevus kaitseliidus.

Nagu eelmises artiklis juba mainitud, peavad kõik kaitseliidu juhtivamatel kohtadel asuvad pealikulid tähtsamaks teguriks kaitseliidu tegevusest osavõtu elustamisel ja peamise ülesande — õppetegevuse, eeskujuliku ja sihikindla teostamise. Nõnda on siis vaja kõik jõud rakendada selle tähtsa ülesande täitmisele, õppetegevuse kõigekülgele arendamisele.

Kaitseliidu staabi poolt väljatöötatud õppekava on leidnud kõigi pealike heakskiitmise, kuid ta teostamisel tekivad raskused peamiselt õppejõudude puudumise või nõrga ettevalmistuse tagajärjel, kuid leidub ka veel teisi raskusi, seepärast käsitatigi seda küsimust kõigekülgeselt viimasel pealike nõupidamisel kaitseliidu staabis ja otsiti abinõusid, kuidas üle saada neist raskustest.

Kõige pealt selgub, et senisest 13-est instruktorigest 15 maleva õppetöö korraldajaks läbi viimiseks kaugeltki ei jätke, vaid tuleb järkjärgult nende arvu suurendada. Muidugi tekitab see uusi küsimusi, kuid arvesse võttes, et malevkonna pealikulid saavad praegu teatud toetusrahasid oma kulude katteks, võiks vahel nende toetusrahade kärpimisel leida vastavaid summasid rohkema arvu kindlapalgaliste instruktorige palkamiseks. Võib olla, tuleb selle küsimuse lahendamiseks reorganiseerida kogu senine malevkondade jaotusplaan, kuid muid teid ei leidu, sest see küsimus on igatahes sedavõrd

põhjapaneva tähtsusega, et siin vajaduse korral ei tohiks tagasi pörgata ka sügavamale tungivate ümberkorralduste eest.

Kahtlemata on ka suure tähtsusega pealike eneste osavõtt õppetööst. Kuna siin aga takistavaks muutub paljude pealike nõrk ettevalmistus, siis peab kõik abinõud selleks ära tarvitama, et pealike puudulikke teadmisi täiendada ja värskendada. Selleks kavatsetakse täie energiaga jätkata pealike ja instruktorige kursuste korraldamist ka eeltuleval sügisel, kuna möödunud kevadel korraldatud malevkondade pealike kursused andsid häid tagajärgi.

Väga mõjuvaks abinõuks õppetegevuse elustamisel on igasuguste vähemate ja suuremate taktiliste õppuste korraldamine. Sealjuures loodetakse, et sõjaministeerium nende tagajärjerikkaks teostamiseks ka tulevikus ei keela oma eriharidusega jõude vahekohtunikudeks ja õpetajaiks. Ühtlasi tahab kaitseliidu staap kaitseliidu pealikele sunduslikuks teha osavõtu kaitseseväe taktilistest õppustest ja manöövritest, mis kahtlemata palju kasu võiks tuua kaitseliidu juhtidele nende teadmiste ja kogemuste täiendamisel. Samuti peeti pealike nõupidamisel üldiselt otstarbekohaseks, kui ühe kaitseliidu üksuse pealikulid naaberüksuste taktilistest õppustest osa võtaksid.

Kaitseliidu staabil on õppetegevuse arendamiseks kavatsus käima panna n. n. „lendavaid kooli“, mis koosneksid paarist-kolmest eriettevalmistusega sõjaväelasest, kes rändaksid paigalt paigale ja korraldaksid lühiajalisi kursusi pealikele kui ka malevlasile. Selle kavatsuse teostamisega võiks loota ka niisuguste kaitseliidu üksuste arenemist õppealal, kes seni oma kauge asukoha tõttu soovivama elu keskpaikadest teistega ühes pole suutnud sammuda, sest tihti on võimata kaugemal asuval malevlasil laialatuslikumate õppuste korraldamiseks suuremal arvul nende töö juurest ära kiskuda, mis puhul end tagajärjed õppetegevuses kohe tunda annavad. Kui aga mägi ei taha või ei saa läheneda Muhamedile, peab Muhamed ise mäe juure minema, nõnda siis ka „lendav kool“, kes võimaldaks kohapeal kõigekülge õpetuse saamise.

Möödunud aastal püüdis sõjaministeerium sellega kaitseliidule appi tulla, et ta kaitseliidu pealikele võimaldas osavõtu kindralstaabiloengutest üksikutes karnisonides. Kahjuks oli aga mõnel pool see loengute asi aja suhtes nõnda korraldatud, et hulk kaitseliitlasi, kes meeleldi neid kuulama oleksid läinud, õnnetu ajamääramise tagajärjel neist eemale pidid jääma, sest nad vabanesid suuremalt osalt alles õhtul kella 7 paiku oma igapäevast ametist, mis ajaks loengute pidajad aga enamasti juba rongidele pidid ruttama, et uuesti pealinna ta-

gasi sõita. Kuigi loengute aja määramine olenes rongide tuleku- ja minekuaegadest, tahab kaitseliidu staap siiski palvega kindralstaabi ees esineda, et käesoleval aastal nende väga süsukate loengute korraldamise aja määramisel arvesse võetaks ka kohalikkude kaitseliitlaste loengute ilmumise aja võimalus, mis algaks peale kella 7 õhtul. Peale selle oleks sobiv, kui mainitud loengute pidajad võimaliku leiaksid olevat kaitseliitlastele ka erilisi loenguid pidada. Ka ses asjas loodab kaitseliidu staap kindralstaabi lahke vastutuleku peale.

Õppuste tagajärjekaks korraldamiseks osutub veel väga tarvilikuks, et malevlased oma sõjaliste teadmiste alusel allüksusteks rühmitataks, mida tulevikus järjekindlalt tuleb teostama hakata. See rühmitamine sõjaliste teadmiste alusel on tingitud asjaolust, et vanematel, sõjaväes teeninud malevlastel ilmaaegseks ja asjatult koormavaks muutub ühes noorte, igasuguste sõjaliste eelteadmisteta malevlastega õppusel käimine, sest nad on juba suure osaga sellest tuttavad, mis teistele on uudiseks ja huvitavaks õppeaineks. Nõnda siis on kõigiti otstarbekohane, kui noored, eelteadmisteta malevlased moodustavad erigrupid, kes kogu õppekava üksikasjaliselt läbi võtavad, kuna vanad, kogenud mehed omaette gruppides ainult siis kaasa teevad, kui on vaja nende teadmisi värskendada või täiendada uuemate tehniliste ja taktiliste võtetega.

Ei või puudutamata jätta ka asjaolu, et juba varemalt võetud kaitseliidu juhtivate orgaanide (keskjuhatus, vanemate- ja keskkogu) eitav seisukoht eksterritoriaalsete malevkondate loomise asjus on osutunud õige, sest kogemused näitavad, et õppetöö seesugustes üksustes nende eksterritoriaalsuse all kannatab, rääkimata veel sellest, et häire korral neid kiiresti kokku saada on võimatu. Seepärast siis — eksterritoriaalsete üksuste loomine tuleb lõpulikult seisma panna.

III.

Kaitseliit ja sport.

Juba varem mainisime, et üheks kaitseliidu tegevuse elustamise abinõuks on sport. Kahtlemata on õige, et sportlised harjutused ja võistluste korraldamine kaitseliidus tõmbab suure hulga värsket noorust kaitseliidu ridadesse, arendab malevlasi kehaliselt tugevateks ja vastupidavateks isamaakaitseteks, kasvatab meeskonna üksmeelt ja koostööd ning mõjub võimsalt kaasa ta distsiplineerimisel. Kõik need faktorid on sedavõrd põhjaneva tähtsusega, et kaitseliit ilma spordita ja selle harrastamiseta ei oleks kuidagi mõeldav. Seepärast peab täie arusaamisega hindama seda suuna, mille kaitseliit spordi alal on võtnud. Ei ole asjatud kõik need

sportlised klubid, missuguseid kaitseliidu poolt seni üle kogu maa on asutatud kaugelt üle 50-ne, pole ilmaaegsed ta püüded elustada sportlasi liikumist ja igakülgset kehakultuuri arendamist kogu Eestis, eriti maal, muretsedes malevkondate spordiabinõusid ja katsudes põllutöömisteeriumi abil juure soetada spordiplatse.

Muidugi peab tunnustama, et kogu see tegevus spordi alal kaitseliidus on alles algastmes, lapsekingades, kuid siiski võib juba praeguste lühiajaliste kogemuste varal kinnitada, et samal alustatud teel edasi sammudes ükskord kätte võidetakse suured tagajärjed.

Tuetame ainult meele kaitseliidu päeva, kus sadanded malevates väljavalitud sportlased kogusid Tallinna ühisele võistlusele, nõnda et selle kohta ajakirjanduses täie õigusega võidi öelda — „ennenägematu sportlaste hulk“, meeletame ühtlasi neil päevil Tallinnas peetavaid maleva sügisvõistlusi, samuti Tartus alanud linna-maleva viiepäevalisi omavahelisi mitmekesiseid sõjalise ilmega spordivõistlusi, kui ka Paides, Viljandis ja Võrus peetud ja lähema tulevikuks Petseri-Võru-Valga malevate vahel peetavaid võistlusi, siis mõistame ka alles eelpoolalvaldatud väite täit tõsidust.

See kaitseliidu lühiajaline töö oma tagajärjedega on isegi paljusid sundinud ütlema, et sport mitte ainult ei aita elustada kaitseliidu tegevust, vaid et sama õigusega võiks ka tõendada, et kaitseliit näib muutuvat Eestis laiemate rahvahulkade sportlase liikumise elustamise peateguriks, mille tõenduseks võib veel tähendada, et mitmed väiksemad tahtejõulised, kuid majanduslises mõttes kohalikud sportlised rühmitused täiesti oma algatusel on pööranud kohalike malevate ja spordiklubide poole soovivaldusega viimastega ühineda jõurikkama sportlase organisatsiooni loomiseks.

Nõnda siis, vaja aina kogu innuga ja püsivusega rühkida sportlises küsimuses võetud suunal, sest see võib nii kaitseliidule kui spordile olla vaid eduks.

Kui nüüd kõne alla võtta spordiharrastamise teostamise küsimust kaitseliidus, siis selgus viimasel kaitseliidu pealikute nõupidamisel, et selle edukaks korraldamiseks on veel palju raskusi teelt veeretada. Kõige pealt tundub praegu mitmes kohas, eriti maal, alles spordifunktorite arvu vähesus, kuigi üks meie vanemaist sportlastest organisatsioonidest, s.-s. „Kalev“, juba suutnud on korda saata tänu- ja tähelepanuväärat töö, valmistades ette rea instruktore, kes ka kaitseliidule oma jõudu on pühendanud. Siiski võib loota, et sellest raskusest peagi üle saadakse, sest eestlane on keskmiselt võttes juba oma konstruktsiooni ja püüete poolest sportlaseks kui loodud.

Palju suuremat muret valmistab kaitseliidu spordiklubidele spordiplatside puudumine.

Selle puuduse kõrvaldamiseks on pöördud põllutööstusteeringi poole palvega riigi maatastavast kaitseliidu spordiklubidele anda vastavaid platse, ning peab tunnustama, et tähendatud ministereering ka lahkesti sellele palvele vastu on tulnud, kuid spordiplatside kaitseliidule lõpuliikide üleandmise juures näib suureks takistuseks olevat mõnede kohalike riigimaade ülemate ja ringkonnavalitsejate suur loidus ja ükskõiksus kes küsimuses ja maamõõtjate puudus, kes võiksid teostada määratud platside väljamõõtmist. Siiski loodab kaitseliit, et need juba määratud platsid, silmas pidades nende üldtähtsust ümbruskonnale, esimeses järjekorras vastavate võimude poolt väljamõõtmisele määratakse, sest nende arv ei ole ju võrdlemisi kuigi suur.

Kaitseliidul seisab spordiplatsideks määratud paikade kättesaamisel muidugi veel suur töö ja raskus ees nende sportimiseks kõlblikuks tegemisel, kuna see nõuab suuri kulusid, sest spordiplatsideks mõõdetakse harilikult metsaga kaetud, tihti kivised kohad, — kuid ajajooksul loodab kaitseliit ka sellest raskusest üle saavat, korraldades platside kordaseadmiseks kohalike asjast huvitatud malevlaste-sportlaste töotalgusid jne.

Rõõmustava nähtusena rahva sportlase liikumise arendamise võimaldamisel tuleb alla kriipsutada asjaolu, et käesoleval aastal pärast suuri ja kauakestvaid jõupingutusi, omavalitsuslike sportlaste ja kaitseväge üksuste poolt on avatud üldtarvituseks terve rida eeskujulikke spordiplatsi-staadione, nagu Tallinnas, Narvas, Võrus ja mujal, ning et seesugused veel mitmel pool lähemal ajal avatakse, nagu Rakveres ja Viljandis. Oleks soovitatav, et seesuguste kulude, kuid siiski tarvilikkude ettevõtete teostamisel kohapealsed asjast huvitatud organisatsioonid leiaksid ühise keele ja meele ja et jäädavalt kaoks meie väikeses riigis lubamata jõudude killunemine, mida keegi, jonn välja arvatud, millegagi seletada ei suuda. Ühinemine ühiseks tööks olgu sportlaste algatuste juures kohapealsete organisatsioonide esimeseks sammuks.

Spordiabinõudest tuntakse kaitseliidu spordiklubides alles puudust, kuigi kaitseliidu staap sel alal on püüdnud kõik teha, mida ta piiratud rahalised allikad talle lubavad, andes nende muretsemiseks käesoleval aastal välja juba üle miljoni marga. Siin peab ka kohalik seltskond oma malevlastele-sportlastele appi rututama ja neile võimaldama oma spordiabinõusid täiendada.

Kõike kokku võttes asusid nõupidavad pealikud seisukohale, et ka praeguses olukorras, kus sporditegevuse alal tuleb võidelda veel mitme puudusega, teatud kehakultuuri arendamise miinimumi siiski malevlaste hulgas

võimalik on läbi viia, korraldades vähemalt üks kord aastas iga spordiklubi ringkonnas spordivõistlusi. Eriti kriipsutati alla, et hariliku kergetõustiku kõrval leiaksid väärilist tähelepanu sõjalise ilmaga spordialad, nagu laskmine, granaadipildumine, stafeti- ja orienteerimisjooksud ning rakmetes rännakud, et võimalik oleks läkitada igaküldseid võistlejaid igast malevast kaitseliidu päeval korraldatavatele ülemaailmsetele kaitseliidu spordivõistlustele, mis sugused alati mainitud alad sisaldavad. Eriti on kaitseliit selles kindel, et ta 1928. a. korraldatavale ülemaailmsele olümpiaadile suudab läkitada parima laskja kogu maailmas.

Siinkohal peab tänuga märkima ka meie riigi ja seltskonna juhtivate jõudude suurt kaasabi kaitseliidu sportlase liikumise arendamisel, kuna nende poolt annetatud rohkearvulised kallihinnalised auhinnad iga sportlast kaitseliidu ridades avatavad end kõige andumusega pühendamata sportlasele tegevusele, mille tulemuseks oleks — kehaliselt tugev, raugemata ja sitke Eesti rahvas.

IV.

Noorkaitseliitlased.

Meie kaitseliidu pere on suur ja arvurikas. Tema leidub hulk vabadussõjast osavõtnud mehi, kes läbi on käinud sõjaväeteenistusest, noori, kes veel väeteenistusse pole kutsatud, raukasid, kelle tervisline seisukord ei luba neid osa võtta kõigest õppustest ja harjutustest.

Loomulik on, et seesuguse mitmekesise koosseisu juures otstarbetuks ja tihti ka võimatuks muutub kõiki malevlasi ühte rivistada ja neilt kõigilt nõuda kogu õppekava läbitegemist. Seepärast on asunud malevlaste rühmitusele nende sõjaliste teadmiste ja vanaduse alusel, kusjuures iga grupiga võetakse läbi see õppekava osa, mis temale vajalik ja mis temaga teostatav. Eriti aga kavatakse tulevikus malevlasi jaotada peamiselt sel alusel, kas kellelgi riviõppus sõjaväes juba läbi on tehtud või alles tegemata. Viimastest luuakse n. n. „noorkaitseliitlaste“ üksused, kes kaitseliidus olles läbi võtavad täieliku noorsõduri õppekava. Eriti tundub just nüüd selle järele otsekohesest vajadusest, kuna ju teatavasti seadusandlisel teel on lubatud vähendada nende noormeeste väeteenistusaega, kes juba teatud osa noorsõduri teadmistest mujal on omandanud ja vastavad katsed on sooritanud. Kuna ju kaitseliidu kui peamise noorsõdurite ettevalmistajaga tuleb arvestada, siis on loomulik, et ta sel alal juba nüüd ettevalmistavaid samme hakkab astuma.

Viimasel pealike nõupidamisel kõne alla võttes küsimust, kas kaitseliit ainult noorkaitseliitlaste sõjaväeteenistuseks ettevalmistamisega

oma tegevust sel alal peaks piirama või kogu Eesti, seega siis ka väljaspool kaitseliitu seisva noorsoo, sõjalise ettevalmistuse oma ülesandeks tegema, asuti seisukohale, et kaitseliidul praeguste õppejõudude piiratud arvuga arvestades laialisemat, kogu noorsoo ettevalmistamise ülesannet võimata on teostada, mispärast tuleb esialgul piirduda ainult kaitseliitu kuuluva noorsoo tavalise õpetamisega, mis isegi juba nõuab suurt ja laialist tööd.

Õige elavaid vaieldusi kutsus esile küsimus, kas noorkaitseliitlasi tuleb õpetada peamiselt teoreetiliselt või tuleb rohkem rõhku panna nende praktilisele arendamisele, nagu näit. suvilaagrite korraldamisele, kasarmueluga tutvunemisele jne., mida paljud pealikuist pidasid eriti tähtsaks. Jõuti otsusele, et selle küsimuse lahendamiseks tuleb esiteks koguda vastavat materjali, eriti aga mainitud praktiliste õppuste majanduslike külje kohta, ja korraldada vastav ankeet, et teada saada kaitseliidu pere laialisemate ringkondade arvamist ses õige tähtsas küsimuses.

Õige mitmelt poolt on esitatud sooviavaldus, et kaitseliit võtaks enda ridadesse vastu ka põlise alla 18. eluaastat, moodustades neist skoutide organisatsioonide taolisi erirühmi. Seda soovi põhjendatakse sellega, et parem on kui ka päris noored koonduksid kaitseliidu aadete teostamisele selle asemel, et nad oma nooruse otsusevõimetuses satuksid teiste mitteisamaaliste koonduste mõju alla. Sest tuleb tõsiselt arvestada tõsiasjaga, et kui kaitseliit seda tegemata jätab, teised nii lubatud, kui ka salaja töötavad organisatsioonid kindlasti ühtegi juhust kasutamata ei jäta, et oma mõjupiirkonda nooruse hulgas laiendada, istutades nende noorte hingedesse kahjulikke, tihti isamaa vastaseid vaateid. Küsimuse kõigekülge kaalumise järele ja leides, et pärisnoorte vastuvõtuks kaitseliitu põhikirjas ei leidu ühtki takistust, jõudsid nõupidavad pealikud seisukohale, et tuleb kaitseliidu aadete levitamist noorsoo hulgas endale seada üheks tõsisemaks ülesandeks, noori kaitseliidu ridadesse vastu võtma hakata, nende jaoks kokku seada vastav tegevuskava ja neid isamaalises vaimus kasvatada tulevasteks meekekindlateks tõsisteks tegevkaitseliitlasteks.

V.

Kaitseliidu seetõttu elu areenemise lähemad sammud.

1. Häirete korraldamise küsimuses olid kaitseliidu pealikud viimasel nõupidamisel arvamisel, et kuigi need teatud viisil kohalikke elanikke ajutiselt võivad erutada, nende korraldamist siiski aegajalt tuleb jätkata, sest kaitseliidu juhtidel peab tingimata ülevaade olema oma meeskondade löögivalmisoleku ja väljailumise võimaluste kohta. Sealjuures peeti tarvilikuks, et nii igas malevas korraldataks vähemalt üks

üldhäire aastas. Kuna aga üldhäire korraldamisel võimata on saada täpselt ülevaadet kõigi ette tulevate puuduste kohta, siis leitakse sama vajaliku olevat ka igas kaitseliidu üksuses üks kord aastas häiret korraldada, kus siis võimalus arvareks täpselt kontroleerida, kas väljatöötatud häire kava on otstarbekohane, kas kõik ülesanded said korralikult täidetud, kas ilmunud malevlaste arv oli küllalt suur, kas ilmumine sündis küllalt kiiresti, kuidas töötas side, kas signaalid on kuuldavad, relvad korras jne. Loomulik on, et kõik tehtud vead kohe korrigeerimisele võetakse, et nõnda aja jooksul välja jõuda ikka suuremale ja täiuslikumale valmisolekule.

2. Kui peaks olema märgata, kas eelpoolnimetatud häirete korraldamisel või muul juhtumusil, et kohuse- ja ühistunne malevlaste hulgas veel puudulikult on arenenud, tulevad käsitusele võtta kõik abinõud selleks, et seda meeskonnas kasvatada ja süvendada, millele muidugi pealikud ise oma hea eeskujuga mõju võivad avaldada.

3. Rõõmustava nähtusena selgus pealikele koosolekul, et seni kaitseliidu ridades pole veel ilmsiks tulnud mingisuguseid intriigisid, või teravaid vahekordi, ei poliitilisel, rahvuslikul ega seltskondlikul alal. Samuti on vahekord sõjaväe ja kaitseliidu vahel igalpool kõigiti hea ja südamlük. Seda olukorda tuleb kõigi abinõudega alal hoida.

4. Puudutades kaitseliidu üksuste poolt korraldatavaid pidustusi ja koosviibimisi tähendati pealike nõupidamisel mitmelt poolt, et alkoholitartvitamist neil peaks katsutama äärmiselt piirata, kuigi ühtlasi konstateeriti, et asi ses suhtes on viimasel ajal juba märksa paranenud. Ka juhiti tähelepanu asjaolule, et hümnilaulmisel koosviibiv rahvas sagedasti mitte küllalt pühalikult ja tõsiselt seda talitust ei võta, ei laulda kaasa, tõmmatakse rahulikult suitsu edasi, jäetakse teinekord isegi peakate pähe. Siin peaksid kaitseliitlased hea eeskujuga ees sammuma, mis kahtlemata vähem arusaajama rahva peale oma mõju avaldamata ei jäta. Malevate ja malevlaste aastapäevade pühitsemise asjus on suurem osa pealikuid arvamisel, et neil pearõhku tuleks panna spordivõistlustele ja muudele sellesarnastele esinemistele, mitte aga paraadidele, et pidustusi muuta tuumakamateks ja seltskonnale vastuvõetavamateks.

5. Küsimuses, kelle kulule langevad kuulutamise kulud kaitseliitlase kaardi kaotamise puhul, oldi üldiselt arvamisel, et need peaksid langema kaotsiläinud kaardi omaniku kanda.

6. Pealike koosolekul puudutati ka kaitseliidu põhikirja ja kodukorra küsimusi ning leiti, et põhikiri tingimata lähemal ajal

ümber tuleb töötada, kuna ta paljudes punktides ei vasta enam tegeliku elu nõuetele; kodukorra järele veel erilist puudust ei tunta, kuigi soovitav oleks, et selle väljatöötamiseks moodustatud komisjon kiiremini oma ülesande lahendaks.

7. Väga elavaid vaielusi kutsus möödunud pealikute koosolekul esile ka küsimus, kuidas end võimalikult täielikult kindlustada soovimata elementide kaitseliidusse tungimise eest. Mitmelt poolt soovitati sisse seada kandidaatide instituuti. Viimaks jõuti seisukohale, et kandidaatide instituudi sisseseadmine vahest üleliigne on, kuid tingimata vajalik oleks, et iga kaitseliidu üksuse poolt vastuvõetud isik alles siis malevlaste nimekirja üles võetaks, kui ta vastuvõtmise otsus vastava maleva pealiku poolt kinnitust on leidnud.

8. Kaitseliidu majapidamise revideerimise asjus avaldati arvamist, et riiklikkude summade revideerimist peaks toimetama ainult riigikontroll, kuna erasummade revideerimine jääks ainuüksi kaitseliidu revisjonikomisjonide ülesandeks.

9. Kaitseväes on olemas korraldus, et sõduritele ära selgitataks tähtsamate riikliste kaitseorganisatsioonide, nagu politsei, piirivalve jne. vajadus, seesmine or-

ganisatsioon ja ülesanded. Nõu pidavad pealikud leiavad, et nende sõduritele selgitatavate organisatsioonide hulgas peaks olema ka kaitseliit. Samuti peetakse väga tarvilikuks, et sõduritele nende väeteenistusest lahkumise puhul soovitataks, et nad eraellu tagasi astudes oma jõude kaitseliidule pühendama hakkaksid, sest kaitseliidule on rühma- ja jaopealikuteks vaja häid ja kogenenud juhte, keda kergesti võiks leida vänskete teadmistega varustatud väeteenistuse lõpetanute hulgaist.

Eriti peeti soovitavaks, et vastavate väeosa-
de ülemate poolt antaks kaasa kaitseliitu vastuvõtmiseks soovituskirjad, tublidele ja rahvuslises tundest läbiimbunud sõjaväelastele, nende vastastamise puhul.

*

Kõike kokku võttes peab tähendama, et kuigi kaitseliidus nii organiseerimise kui väljaõppe alal on veel hulk tööd ära teha, siiski on lootused selle töö edukuse kohta kõige paremad, sest ta lühike minevik näitab, et selle isamaalise töö juures ollakse täie innu ja arusaamisega ja et seltskond sellele tööle avaldab suurt poolehoidu.

Muutugu see kodumaa tuleviku kindlustamise töö päev-päevalt ikka edukamaks ja viljarikmaks!

Soome-Eesti hõimusõprus.

Eestis peetud hõimupäevade puhul.

On kaks lahkuminevat arvamist hõimutöö kohta, mida meil ja Soomes viimasel ajal eriti harrastatakse.

Ühed ei oska talle üldse mingisugust tähtsust osutada, peavad teda ainult ilmsüütaks ajaviiteks, mille väljenduseks on pidulikud kongressid ja võõrustused ja mille tulemuseks on mälestused neist kongressidest ja teadmine mõlemate rahvaste ühisest põlvnemisest.

Teised jälle liialdavad ja tahaksid hõimutöö tulemustena näha kord teostuvat uut kultuurlist (ja kas ka mitte riiklistki) ühtesulamist.

Mõlemas neis ilmub teatud mõõdul võhiklust. Kaks rahvast, kes ajaloo loomupärasel käigul juba 1500 aasta eest üksteisest lahku on lõõnud ja oma erinevates tingimustes on arenenud, ei sula kunagi uuesti jälle tagasi ühte. See oleks ülimodern arvamise ehk jälle nooruslik liialdamine. Et aga ka praegune agar hõimutöö oleks ainult kahjutu ajaviide, millel mingisuguseid reaalsemaid tagajärgi ei ole mõlema rahva edaspidises arenemiskäigus, on samuti ekslik, kui tähele panna, missuguseid reaalseid tagajärgi seninegi hõimutöö juba korda on saatnud.

Praegu võidakse juba täie õigusega ütelda, et hõimutööl kindlasti üle on astunud oma esialgselt pidulikkude tundmuste ja sõnaromantika järgult positiivse töö juure, mis pealegi on täielikul teavusel oma sihtide teostavuse ulatusest, ja ei kaldu liialdustesse, täielikku ühtesulatusse ja ühiseks, lahutamatuks tegemisse nii Eesti kui Soomegi poolel.

Sellepärast jäägu hõimutöö ülevaates nende kahe lähima maa vahel välja kõik suursõnaline ja vaadeldatagu neid reaalseid saavutusi, mis kummaski neis eriliste ülesannetena püsivat, pünevad tööd nõudev.

Ühised kongressid aga, nagu hiljuti möödunud Eesti-Soome üliõpilaskongress, ilmutavad ainult, et juhtivad sihid ja mõtted on ühised, kuuluvad ühisesse kavva ja nõuavad ühist kokkõlastatud läbiharutamist samuti, nagu nõuavad seda riiklises poliitikaelus kõik välis- ja majanduspoliitilised naaberriikide tegevuskavad, mis tulevad ühtlustada oma ühistes joontes, kuigi nende otsekohesed tööülesanded on igale riigile erinevad ja omad.

Kogu Soome noorem ja populaarsem hõimu-

töö on viimastel aastatel, sellest ajast peale, kus Soome on iseseisev, suunatud peaaesjalikult ühe osa omast rahvast, nimelt karjalaste, valgustus-töösse. See tekkis isearalise teravusega Karjala vabadussõja ajal, millal see suurearvuline ja soomlastele väga lähidane hõim katseid tegi Soome eeskujul Vene enamlike riigi alt vabane- da ja oma sugurahvaga ühineda. See on seda arusaadavam, et praegugi üks osa Karjalat kuulubki Soome riigi alla. Kuid sõjaõnn ei lubanud sellel teostuda. Karjalased, olles vahepealseks piirilemendiks Vene ja Pärissoomi vahel, on oma hariduslikult järgult taha jäänud rahvas, kuulsad enam kui laulikrahvas, kelle lauluvarast ongi Lönroti eneseohverdava kogumis- ja moodustamistöö läbi saadud põhjamaade uhkus, Soome eepos „Kalevala“, paljudki vaimustanud kunstipärl. Kuid laulikrahvas on nõrk rahvas oma sisemise ülesehitava potentsi poolest, aldis igasugustele välistele mõjutustele, ja nii ongi kujunenud, et kogu venepoolne Karjala on kultuuri ja tsivilisatsiooni poolest kaunis mahajäänud riik, on võtnud peale paljude kommete Vene poolt vastu ka palju veneüldsusel oma- seid lodevuse ja harimatuse kaduvusi (sagedasti on tehtud võrdlusi karjalaste ja meie petseri eestlaste vahel, kes on oma rahvaluule kui ka selle oma passiivsuse ja ümberrahvastustendentsi poolest tõeliseltki sarnased), ja sellega kaotanud võime enese jõul ennast ka Vene valitsusihä vastu kaitsta. Karjala vabadussõda lõppes õnnetult, pagulasi vallutatud Karjalast valgus Soome. Nende keskel kultuurilise ja rahvusliku iseteadvuse tõstmise töö tegemise ongi võtnud omaks Soome hõimunoorsugu. Selleks on kujunenud tugevad ja suurekogulised seltsid „Ak. Karjalan Seura“, „Suom. itsenäisyyden liitto“ ja „Suomalaisuuden liitto“. Nende kõrval ja selle üles- ande kõrval on palju vähema tähendusega ja te- gutsemisega kultuuriline valgustamistöö Rootsis ja Norras asuvate isoleeritud soomlassaare- keste juures, ja palju väiksem ja kaudsem ka si- demeteloomise töö kaugemate ja iseseisvamate hõimudega, Eestiga ja Ungariga.

See paistab silma ka juba kongressidelgi, Soome edustajate esituskõned toovad põhjalikke ja tulemusrikkaid ülevaateid Karjala töö asjus, kuna akadeemiliste hõimuklubide töö, milles ka naaberhõimude lähinemisküsimusi ja tehtavaid käsitatakse, on palju vähema ulatusega. Turu ülikooli juures asutatud hõimuklubi on tehtavate kauguse tõttu koguni hingusele läinud. Ka praegu, kus suurem osa Karjalast Vene-Soome kok- kuleppe põhjal Venemaale on jäetud, ei väsi Soome hõimutöö uut hinge värskena hoidmast ja liigutab püsimatult edasi mõtet ja võimalusi, et kord Karjala siiski tagasi peab pöörama oma vere ja vaimu poolest otse orgaaniliselt ühisesse hõimu, Soomesse, ka riikliselt.

Selle pealesande tõttu on Soome hõimuorgan- isatsiooni iseloom ka palju sõjalisemalt häälestatud. „Venelastest saab kõneleda ainult hambaid kiristades“ on ikka veel üheks hüü- sõnaks ja „Karjalan Seura“ koondis kannab mit- mes tükis peaaegu löökväelise vandeliitluse ilmet, mis tehes kultuurilist valgustustööd karja- laste keskel samal ajal on valmis igasugust abi andma sellele võõra vallas olevale rahvaosale. Karjala seltsi musta lipu all antud pühalik vanne on uhke oma seesuguse jõulise ja innustatud töö- tuse poolest.

Kui aastaid tagasi Eesti hõimuorganisatsio- nidel tuli kokkupuutumisi Soome hõimuväega, tekitas see isegi tuntavaid lahkkõlasisid, kuna Eesti nii oma jõu kui ka üldise meelsuse ja oma- de hõimuülesannete iseloomu poolest oli iga- pidi kalduv enam rahuliku koduse haridustege- vuse poole. Nüüd, kus vahekorrad juba selgunud ja iseäranis selgunud on just see vastastikuste erijoonte tunnustamise tähtsus, suudetakse mui- dugi kibeduseta üle näha kogu hõimutöö nii mit- mekestist ja ka ainult peajoontes ühist laadi ja tegutsetakse selle kohaselt, ühistöös.

Eesti hõimutööst on käesoleva lehe veergu- del juba juttu olnud. Tema ülesanded on mitme- sugused ja nad on peale otsekohe, jõudulisava hõimutunde arendamise, mis julgust annab ja selgust muretseb Eesti omapärase kultuuri alal tulemusrikkamalt töötamiseks, ka vähemate, Ees- tile lähemate väikerahvaste: lutsilaste, liiv- laste, petseri eestlaste keskel (nagu soomlased Karjalas) kultuurilise valgustustöö tegemiseks, koolide asutamise, õpiramatute soetamise, hari- dusseltside loomise näol. Ja, nagu tähendatud, on Eesti hõimutöö üldine vaim palju vähem kal- duv agressiivseks haaramiseks olude sekka, poliitiliste piiride ümberkujundamise tungiga.

See on joon, mida hindavad ka paljud lahe- tagusedki vanemad hõimutegelased, ja mis on mõistetav ka, kui vaadata Karjala seisukohta Soomele ja meie hõimukillukeste seisukohta Ees- tile, ja mõlemate rahvaste puhtarvulistki jõudu, mis ju määrab väga otsustavalt nende iga ük- siku tegelasegi tunde ja tahtmislaadi.

Need on siis erinevad jooned Soome-Eesti hõimutöös, mida vististi ei kõiguta mingisugused tulevased muudatused. Sest, nagu öeldud, nii siin kui sealpool lahte ollakse küllalt kaua are- netud hoopis erinevates tingimustes, lahkumineva ajaloo najal. Rahvuslikud vaimulaadid ilmuta- vad nii suuri individuaalseid jooni, et nendega alati arvestama peab, just ühise hõimutöö edu- kuse nimel.

Ja see ühine osa tegelikust hõimutööst, mis puudutab otsekohe ka Soome ja Eesti suhteid, ka selles on kõige ühise üksmeelsuse ja vennali- ku lähinemise loomuliku tungi juures palju jooni, mis lubavad kõnelda Soome suhtest Ees-

tile ja Eesti suhtest Soomele, ja mitte kuidagi Soome ja Eesti vastastikustest suhetest, nagu oleks nad ühed ja samad nii siin kui sealgi pool.

Kõigepealt praktilistes küsimustes. Meil ei ole tarvis eriliselt tunda endid alandatult, kui tunnistame, et Soome kunst ja kodumaine teadus on vabamates oludes arenedes jõudnud kõrgemale ja saanud põhjalikumalt, kaasakiskavamalt ilmutuda, kui meil Eestis, vast alles noores tänapäeva produktis. Meil ei ole sellepärast seda mitte vaja häbeneda, et me omi jõude küllalt hästi tunneme ja elavalt märkame ka seda, misuguse võimsa ja üllatava hooga meie praegu oma hõimunaabrile ses suhtes järele jõuame lühikese ajaga. Kuid kogu hõimutöö on just meie poolel sellepärast olnud palju intensiivsemalt huvitatud Soomest, kui soomlaste poolel meist. Siin ei ole koht üksikult käsitama hakata kõiki neid alasid, mis Soomes meil tõukajaks ja eeskujundajaks on olnud. Nimetame ainult üldjoontes, et Soome kirjandus, kunst, teadus on mitmes tükis võinud esineda meile õhutajaks sama sügavalt ja sama usinusega endi omapära lahtikoorimise ja jäädavate saavutuste loomise töös. Mitte orjaliselt, vaid iseenele tuuma leidmise näol. Samuti ka, et see valdav soomeline kultuur sealpool lahte, nagu meie teda hõimumeelsetena tundma õpime alles tänapäev põhjalikumalt ja iseäralise hoolega, ei ole meil veel jõudnud kapitaalsete tulemusteni. Et ta aga täie hooga on praegu sellel teel, et juba igalpool selle esimene nurgakivi laotakse (uurimusel oma kirjanduses, kunstis, teaduses, koguteos „Eesti“, üksikute nooremate teadusmeeste niisama põhjalik kui ka intuitsioonirikas isiklik arenemine, katsed kirjanduses ja kunstis), kõik see kõneleb seda keelt, et meil aastakümneidki ei lähe, kus juba kogu meie kultuuriline pale oma olulises, põhjapanevas osas seisab väärikselt kõrvuti Soome kultuuriga — Eesti kultuurina. Kuidas ei peaks siis lugupidamisega tunnustama seda vähest ja kitsapiirilist, näiliselt ainult mõnesuguste koosviibimiste näol pidutsevat hõimukongresside harrastust. See on ainult väline koor, täielised tulemused saabuvad peaaegu märkamatu ja seisavad korra meie silmi ees, ilma et me oleksime märganudki, kunas ja kuidas nad on tulnud.

See on Eesti eneseteadev ja õppiv suhe ühtlasi. Seda ei saa jällegi olla soomlasil meie vastu samal kujul, kuna ta võib olla esialgul siiski kõige enam ainult andvama poolena. Ainult vaimu, mis meil tegutseb ja loob, seda võib ta lugupidamisega jälgida ja ka selles enesele eeskujusid leida. Selle peale ongi tähendatud jällegi vanemais Soome hõimuringkonnas ja seda eeskujuna näidatud Soome noorsoo hõimuharrastajale. Kahtlemata need omadused on aga siiski ühised paljudele nii siin kui sealpool

lahte, ja sellest tihed sõprus hõimutegelaste kitsama ringi vahel.

Mis puutub aga laiemasse hõimuvaimu rahvaste, mitte ainult üksikute tegelaste vahel, siis olgu soovida, et kuigi seal enam tihedat otsekohest töö kokkupuutumist ei saagi olla, need pidustused oma headtegevate mõju võimalikult täieliselt korda saadaksid.

Ja puht kultuuriliselt alalt üle tulles muilegi aladele ei katke ju kusagil kokkupuutumine, olgu see majanduse, karjakasvatuse, tööstuse, enesekaitse, ametiorganisatsioonide vahel. Olgu selle lihtsa tõenduse najal, et veri on paksem kui vesi, ja veri just ongi see, mis sugulust tunneb, või veel konkreetsemal kujul selles, et Soome tööstus ja muu organisatsioon on mitmeski tükis eeskujulik, mis oleneb jällegi mitte mingisugusest rahvuslikust paremusest, vaid ainult seniste olude lahedavusest, millele ongi võimalik järele jõuda õige tahtmisega.

Hakkab signema optimismi, mida toovad niiviisi õieti suunatud tahtmised ja sellest sõltuvad tulemused. Ja just optimismi ongi meil ju kõige enam tarvis.

Õeldud oli, et Soome harrastused Eesti vastu ei ole praegu nii intensiivsed, kui meil nende vastu. Näit. on kongresside resolutsioones vastu võetud otsuseid mõlemate maade kohta ühiselt. Soovitud on vastastikuseid kultuurilisi tutvustamisi; naabri keele õpetust kummagi maa koolides, ülikoolides vastavaid teaduskondi, keele lektoraati, tõlkekirjandust jne.

Meil on see olnud vajalisem ja sellepärast märkamegi, et meil on juba ülikooli algusest peale olnud soome keele lektoraat ja ka Soome-Ugri teaduskond on olnud esimesena kõige täielikum ja töötulemuslikum, koolidesse ei ole küll Soome keel tunginud, kuid üldiselt õpitakse teda tõesti rohkem ja tema tundjaid on meil palju enam kui Soomes eesti keele tundjaid; Soome kirjandus on oma paremate teostega juba jõudnud eesti keelde, väga heade tõlgete näol: (Aleksis Kivi „Seitse venda“, „Kalevala“ esialgu küll veel nõrgas tõlkes, kuid juba siin-seal ilmunud katketega väga heas ja kunstipärases tõlkes, Topeliuse, Aho, J. Lehtose romaanide ja juttude tõlgetega jne.).

Soomes on kõik see harrastus palju vähem. Keele lektoraat seati sisse alles hiljuti; käib veel praegugi tasavägine vaieldus rootsi- ja soome-meelsete vahel Helsingi ülikooli soomestamise pärast, koolidesse ei ole mõtetki sisse viia vähetarvilikku eesti keele õpetust, ja ka üksikult on eesti keele tundjaid üsna väikene arv. Meie kirjandusest on leidnud tee Soome ainult mõned üksikud teosed, hiljem ka tutvustavad antoloogiad juba otsekohe hõimutegelaste (seega hõimulikumi) läbi.

Nii võiks iseloomustada ka Eesti-Soome

suhteid tunduvalt erinevaiks ja oleks põhjust ütelda, et hõimutööd meil Eestis sellel alal on aktiivsema jõuga peetud, kuna ta seal pool on olnud nõrgem ja loium.

Et põhjused on iseenesest mõistetavalt selles, mida keegi praegusel silmapilgul teisele pakuda suudab ja kui palju on tähtsad kummalegi vastuvõetud ühised resolutsioonid, siis ei ole ka siin eriti põhjust kummalegi midagi ette heita, vaid ainult tunnistada:

Hõimumeelsus on olemas, ta teostub ja toimub neis piirides, mida elu ise kummalegi tarvilikuna ette seab ja otsekohe nõuab. Niisugustena on nad erisuguse ilmega. Aga ühelgi silmapilgul ei ole põhjust teda ei eitada ega ka pealiskaudseks, juhuslikuks löbuku oletada, vaid üheks tähtsamaks liikumiseks tunnistada, mis üldse meie noorte riikide harrastustes praegusel silmapilgul täidetavad on.

E. Raudsepp.

Tervema rahvusliku aluse poole.

Ed. Jürisson.

Noorsooliikumine, s. o. noorte isetegevus enne täisealisea tegelikust elust osavõtmist, on tähtis mõjur kasvava rahvapõlve vaadete kujunemisel. Kogemused ja tähelepanekud näitavad, et noorsugu eriti kergesti omaks võtab need vaated, mida levitatakse noorsooliikumises, kuigi need tihti risti vastu käivad selle ringkonna vaadetele, kust noorsugu võrsunud. Kui veel arvesse võtta seda, et noorsugu üldse kergemini kaasa läheb igasugustele uutele vooludele ja ideedele kui suurema tasakaalu ja arvustusvõime omandanud vanem põlv, siis leiamegi vastuse küsimusele, miks noorsoo vaadete kujundamisele kõigis mais pöördakse suurt tähelepanu. Sellest, millised vaated omandab noorsugu, oleneb ju rahva tulevik.

Ainult meil on noorsugu jäetud peaaegu täiesti iseenda hooldeks, ilma et seltskond püüaks noorsooliikumise osa võttes avaldada mõju kasvava noorsoo maailmavaate peale. Seda rohkem on püütud kasutada noorsoo hingelist vastuvõtlikkust teiselt, meie rahvale ja riigile vaenuliselt poolt. Kui lähemalt vaatleme kommunistliku liikumise, õigem kommunistliku kihutustöö arenemist ja ajalugu Eestis, siis näeme, et see tiheidalt on seotud noorsooga. Oli ajajärke, kus kogu kommunistliku kihutustöö tulipunkt vastavalt kominterni direktiividele oli juhitud noorsoo peale.

Samuti näeme, et üksikuid „aatelisi kommuniste“ — fanaatikuid andis peaaegu erandita kommunistlik noorsooliikumine, kuna vanem põlv, niipalju kui meil seda kommunistlikku elementi üldse oli, kaasa läks puhasmajanduslikkudel põhjustel. Kommunistlikud noorsooühingud, noorsoo spordiseltsid ja illegaalsed kommunistliku noorsoo rakukesed olid taimelavadeks, kus põrandaaluste agitaatorite juhatusel taheti kasvata kommunistlike „teadlikke eestvõitlejaid“. Kommunistlik noorsooliikumine andis suurema hulga meie vaenlase kasuks töötanud salakuulajaist, samuti tuli sealsamast mitu kommunistide ägedamat esitajat riigikogus.

See näitab kujukalt, kuidas kasvavat noor-

sugu püüti kasutada meie vaenuliselt poolt, kuna meie oma seltskond noorsoo maailmavaatelist kasvatuse suhtes on olnud ja on praegugi osavõtmatu.

Kuid hoolimata sellest ebaloomulisest olukorrast on meie noorsooliikumine siiski järjekindlasti käinud maailmavaatelist terve nemi teed. Peale vabadussõja lõppu, kui noorsooliikumine eriti koolinoorsoos omandas väga laialdase ja aktiivse ilme, oli noorsoo maailmavaateline pale väga ebamäärane. Noorte isetegevus valgus esimeses õhinas liig laialdastele aladele ja jäi selle tõttu sisemiselt hõredaks. Vastavalt selleaegsele üldisele õhkkonnale edvis tas ka noorsugu oma äärmise „vabameelsusega“, kuna rahvuslikkuse küsimus ei saanud esile tõusta selle tõttu, et ideetseva noorsoo arvates see ei sobinud modernide „vabade vaadetega“.

Õnneks ei kesta see kaua ja juba paari aasta pärast hakkab noorsooliikumises kostma häält, mis nõuavad rahvuslikule alusele asumist. Üleriiklistel koolinoorsoo kongressidel 1922. ja 1923. aastal nõutakse koolinoorsoo keskliidu nimetamist rahvuslikuks noorsoo liiduks ja selleaegse ainukese noorsooajakirja „Uudismaa“ toimetamist rahvuslikus vaimus. Üksikute kosmopoliitiliste kalduvustega juhtivate noorsootegelaste vastuseismisega suudetakse rahvusliku voolu pooldajaid seekord jätta vähemusse.

Kuid võitlus noorsoos kestab edasi ja juba 1925. a. on rahvuslik vool võitnud. Muutunud olude tõttu kaob avalik kommunistlik noorsooliikumine ja üldises noorsooliikumises kujuneb välja kolm voolu, mis valitsevad tänapäeval, nimelt võimas rahvuslik vool, kokkukuivanud kildkond ideetsevaid internatsionaliste-kosmopoliite ja pahempoolne ametiühisuslik-proletaarlik noorsooliikumine.

Rahvuslik vool noorsoos, mis eriti hoogsalt tõuke sai 1924. a. 1. detsembri sündmustest, ei kaldu poliitikasse. Siin valitseb seisukoht, et isiku parteipoliitilised vaated ei takista teda olemast rahvuslane, loomuliselt muidugi siis, kui isik asub Eesti omariikluse seisukohal. Rahvuslik vool

nõuab, et isiku iga samm ja tegu oleks juhitud sellest lähtekohast, et ta esimeses joones tooks kasu Eesti rahvale, arendaks ja kindlustaks kõike seda omapärast, mis aitab meid püsida iseseisva rahvana nii riiklikus kui ka üldkultuurilises mõttes. Mitte teiste rahvastega kokku sulades, vaid ka vaimliselt iseseisvaks jäädes rikastada inimkonna kultuuri Eesti omapärase kultuuri väärtustega.

Risti vastupidine on internatsionalistide ideoloogia. Siin seatakse eesmärgiks mingisuguse ebamäärase „üldinimese“ väljaarendamine, eita-des aktiivist rahvuslikkust. Mitte teadlik rahvuslane, vaid maailmakodanik, kellel „kus hea, seal kodumaa ja oma rahvas“.

Õnneks ei ole sellel voolul noorsooliikumises enam mingisugust mõju ja rahvusliku voolu tugevnemise tõttu sureb see lõpuliselt välja. Praegu avalduvad selle voolu „maailmavaatelised seisukohad“ irvitamises selle üle, mis rahvuslikult iseteadlikule noorsoole on pühaduseks.

Kolmas, pahempoolne vool noorsooliikumises, mida organiseeritakse pahempooliste poliitiliste

parteide poolt, on puhaspoliitiline vool, mis asub parteilisel alusel ja üldkultuurilise arendamise asemel enda eesmärgiks seab klassidevahelise poliitilise võitluse. Püütakse tõmmata ligi peajasjaliselt proletaarlikku elementi ja tehakse parteilist kihutustööd maailmavaatelise arendamise sildi all. Rahvuslikkuse küsimuses asub pahempoolne vool eitaval seisukohal, püüdes kasvatada kosmopoliitilisi, s. o. maailmakodaniku vaateid. Siin ei ole niisuguseid ideelisi aluseid nagu näiteks rahvuslik voolus ja üldse on pahempoolisel voolul vähe ühist tõelise noorsooliikumisega.

Loomuliselt võib jaatavaks nähtuseks noorsooliikumises pidada ainult rahvuslikku voolu, sest rahvuslik iseteadvus ja isamaa-armastus on väikerahval tähtsamaks enesekaitse abinõuks. Rahvuslik vaimustus annab jõudu panna vastu pealetungivale vaenlasele ja on ühtlasi tõukejõuks ka suurte kultuuriliste väärtuste loomiseks. Niisugune vaimustus võib aga süttida ainult nende rahva liigete hinges, kes õppinud on rahvuslikkuse kõrgeid mõtteid ka igapäevases tege-likus elus tunnustama ja teostama.

Praktiline laagrimaterjal: kinnine telk kolmest riidetükist.

F. Barby järele saksa keelest L. T.

„Oma telk“ on muidugi igale huvirändurile unenäoks, iseäranis aga rändamisest huvitatud noorusele. Mitmed on sellega juba varustatud, kuid paljudele tähendab see ainult üht vaga soovi. Allpool toon kirjelduse telgist, milleks on tarvis ainult kolm telgiriide tükki. Oma lihtsuse peale vaatamata on see telk väga hea, kuid kahjuks on ta seni peaaegu tundmata.

See telk oleks teravtelk kolmenurgelise põhipinnaga ja igast küljest kinnine. Ülesehitamine on väga lihtne: kolm telgiriidet nõõbitakse kokku, nagu pilt I pealt näha, siis ka veel küljed 1.—2. ja 1.—6. üksteisega.

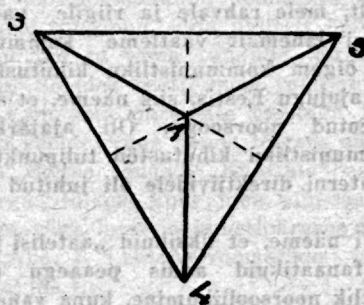
Siis vaiatakse nurgad 3., 4. ja 5. maa külge kinni, need moodustavad siis võrdkülgse kolmnurga, mille külgede pikkus vastab kahele telgiriidele = ca 3,25 meetrit. Nüüd on tarvis ainult veel telgi teravkatuse alla panna üks latt ja telk on valmis. (Pilt II.)

Sissekäigu tarvis nõõbitakse lahti üks külg, siis on terve telgi ruum ligipääsmiseks vaba. Kui on läheduses puu kohase väljaulatava oksaga, siis seotakse telgi teravkatuse ots selle külge ja terve telgi sisemine ruum on vaba, kuid ka eelpool nimetatud tugi ei sega palju.

Kes sarnase telgi võimalikkuses kahtleb, see lõigaku paberist kolm ruudulist pinda, mis kujutaksid telgiriide tükke, ja pigistagu need dia-

gonaalis sisse, siis ei ole raske need kolm lehek-est ühesuuruste külgedega telgiks kokku säada.

See üllatavalt lihtne telk on kahjuks pea täiesti tundmata ja imelikul viisil ei tundud teda sõjaväeski.

Pilt 1.

Kolmenurgelise telgi iga alumine külg on 3.25 meetrit pikk ja temas on vabalt ruumi kolmele mehele.

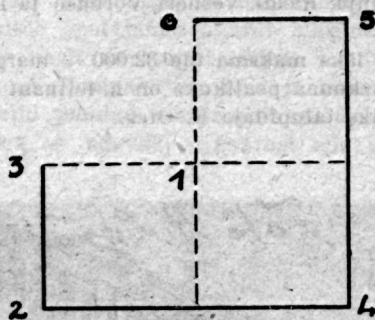
Kui ainult kaks meest tarvitavad telki, siis vabadesse nurkadesse võib mahutada ära kõik kaasasolevad asjad ja suures vabas ruumis võib suurepäraselt magada.

Telgi kõrgus, 1.40 meetrit, on täielikult pa- nas, iseäranis annab see kõrgus tarviliku järs-

kuse välisseintele, mis on tingimata tarvilik vihmavee ärajooksmiseks.

Telk on ka sellepärast iseäranis veekindel, et ta nurgakandid moodustatakse telgiriide diagonaalidest, mis järelikult tingimata on tihedad.

Nööpide kohad on võrdlemisi püstsirgel kohal külgede pinnal ja sellepärast hästi kaitsitud. Peale telgiriide on tarvis ainult veel kolm vaia (teised vaiad on otstarbekohased pikkade külgede kinnitamiseks), kuid tarvis ei ole min-

Pilt II.

gisuguseid nööre ega pikaldast ja igavat nööride kinnitamist.

Ühe hetkega on telk üles säetud; ähvardava vihma puhul võib telgiriided ruttu pakkide üle visata ja need siis kinni nööpida. Nii saab ruttu valmis telk, mille all varjatakse kraam on.

Kõigi nööride ja pingutusabinõude ärajäämisel niisuguse telgi juures ei ole võimalik, et mõni loom juhtub jooksmas vastu pingule tõmmatud nööri ja sellega tõmbab kogu telgi vaaruma ja kokku langema. Niisugused äpardused telkide juures juhtuvad suuremalt jaolt öösel või kõva vihma ajal.

Nõnda vastab see telk oma lihtsusele vaatamata kõigile nõudmisile, milliseid üldse võib nõuda väikeselt telgilt; ta on lihtsalt telgi ideaal. Just väike telk üksikuist telgiriidest on ikka puudunud, sellepärast arvan, et sarnasel telgil on erilise tähtsus.

See telk võimaldab igatühele laagrielu rõõmusid täielikult maitsta, ilma et omanik seejuures oleks Kröösus!

K r o o n i k a.

Harju maleva laskevõistlused.

Fühapäeval, 26. skp., toimetati Harju maleva laskevõistlusi. Hommikul kogusid võistluste osavõtjad, umbes 50 k.-l. Tondi laskeplatsile,

3) Võistlus pealikute vahel 9 mm. brovnin-gutest laskmises.

Grupis laskmises võistlesid nelja malevkonna mehed: Rapla, Kose, Linnaümbruse ja Kloostri.

Võitjad Harju maleva laskevõistlusel.

kus peale vastavaid ettevalmistusi ka võistlused algasid.

Võistlusi peeti kolmes liigis:

1) Võistlus malevkondade meeskondade vahel, kus iga malevkond võis ühe 6-mehelise laskurgrupi anda.

2) Võistlus üksiklaskurite vahel, osa võtta võis igast malevkonnast kolm laskurit.

Võitjaks tuli Linnaümbruse mlvk. meeskond koosseisus: Praks, Miilkop, Jaanus, Ratassep, Triimann ja Heimberk; üldpunktide arv oli 818.

Sellega omandas see meeskond üheks aastaks Laenu panga poolt annetatud rändava auhinna, suure hõbedase karika, mida kolm aastat järgimööda või viis aastat vaheaegadega kaitsta tuleb.

Teises võistluste liigis, üksiklaskmises vintpüssidest, võistles üldse 15 k.-l.

Võitjateks tulid suurema punktide arvuga kõigi tingimuste täitmisel järgmised kaitseliitlased:

1. Soobak— Rapla mlvk. — 155 punkti.
2. Miilkop — Linnaümbruse mlvk. — 153 p.
3. Praks — Linnaümbruse mlvk. — 147 p.
4. Jaanus — Linnaümbruse mlvk. — 126 p.
5. Krusement — Kose mlvk. — 116 punkti.
6. Lepp — Kose mlvk. — 113 punkti.

Auhindadeks anti: 1. Soobakile k.-l. ülema kolonel Roska poolt annetatud brovning, 2. Miilkopile maleva juhatuse poolt taskukell, 3. Praksile maleva juhatuse poolt rahatasku, 4., 5. ja 6. auhinnaks said võitjad vastavad diplomid.

tes, tänab malevkonna nimel ja töötab, et Maarja malevkond iga silmapilk valmis on kodu kaitsema.

Lastakse elada riigikogu, vabariigi valitsust, 2. diviisi ülemat, kaitseliidu juhte jne., millele järgneb lipuvardasse mälestusnaelte löömine: Sõjaministri ja 2. diviisi nimel — kindral E. Pödder, Tartumaa maleva nimel — kol.-leitnant J. Unt, Tartu linna maleva ja II malevkonna nimel — kapten V. Sarsen.

Maarja malevkonda kuuluvad: Ropka, Tähtvere, Luunja, Raadi, Vesneri, Vorbuse ja Tammistu vallad.

Lipp läks maksma üle 32.000.— marga.

Malevkonna pealikuks on n.-leitnant A. Treufeldt, abiks talupidaja K. Otsa.

K.

Tartumaa maleva Maarja malevkond 2. aasta ja lipu väljaandmise päeva puhul 12. IX. 26.

Kolmandas võistlusliigis, laskmises 9 mm. brovningutest, võistlesid 11 pealikut, kelledest aga ainult üks tingimused täitis, nimelt Saku rühma pealik Miilkop, lastes välja 69 punkti, ja omandas sellega Harju maakonnavalitsuse poolt annetatud brovningu.

Võistlused läksid seega kõigiti täiesti korda ja tagajärgedega võib rahul olla, arvesse võttes, et need esimesed maleva võistlused Harju malevas olid ja osavõtjatel kõigil õige tubli võistluseärevus märgata oli.

—st—

Tugevad kui tammed on maarjalased võitluses,

kannab pealkirja Tartumaa maleva Maarja malevkonna lipp, mis malevkonnale 12. septembril s. a. Tartus kätte anti.

Sel puhul oli korraldatud Raekojaplatsil paraad, mille vastu võttis 2. diviisi ülema kindral F. Pödder.

Lipu õnnistamist toimetas õpetaja J. Treumann, mille järele kindral E. Pödder lipu lühikese tervituse järele üle andis malevkonna pealikule n.-leitnant A. Treufeldt'ile. Viimane, lipu vastu võt-

Tartu maleva vabaturisti vendade (I) malevkond

pühitseb 10. oktoobril s. a. oma aastapäeva vastava pidulikkusega, milpuhul malevkonnale ka lipp üle antakse. Praegusele vabaturisti vendade malevkonnale pandi alus juba 9. oktoobril 1924. a. Esimeseks pealikuks oli praegune Tartu maakonnavalitsuse esimees hr. E. Saar, kes aga oli sunnitud ära astuma aja puudusel, jäädes juhatuse liikmeks edasi, kuna malevkonna pealiku kohuste täitmise võttis enda peale kapten A. Kuhlberg. Malevkond on seni kõik tema peale pandud ülesanded eeskujulikult täitnud ja jääb soovida, et seda tööd sama edukusega jätkatakse.

Lähem kirjeldus järgmises numbris.

Kaitseliidu näitemüük Narvas.

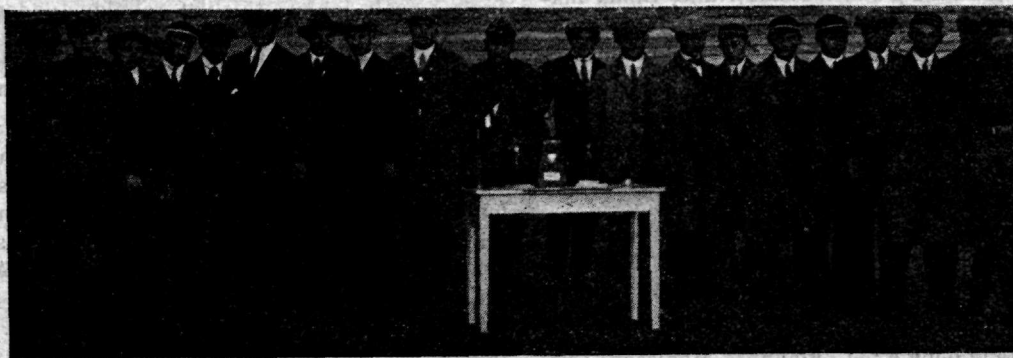
Pühapäeval, 5. septembril s. a. korraldas Narva kaitseliit Eesti seltsi ruumides kell 14 näitemüügi, mida kõigiti kordaläinuks võis nimetada. Alguses oli publikut hõredavõitu, mis seletatav lõunasöögiajaga ning ka sellega, et vaevalt alles oli jõudnud mööduda Narva tuletõrju-

jate paraad, mis hulga inimesi ilusa ilmaga kokku oli meelitanud. Näitemüük oli korraldatud väga hästi, väljapandud asjade hulgas puudus pea täiesti igasugune tühi-tähi, mida harilikult igal näitemüügil suurel hulgal leida võib. Seevastu oli naistekäsitöö alal müügiks ja loteriivõitadena välja pandud rikkalik kogu kunstimaitseliselt väljatöötatud asju, terved saali- ja kabineti-garnituurid ühes stiilis välja töötatud ja õmmeldud. Kogu talve olid 60 Narva naiskaitseliitlast väsimatult koos käinud ja ühe naistekäsitöö õpetajanna agaral juhtimisel äride ja isikute poolt annetatud riidest ja lõngadest valmistatud silmapaistvalt häid ja kauneid asju. Hinnad olid pandud võrdlemisi mõõdukad, võib isegi öelda — odavad, mispärast siis ka laud

kust, kes piiripealsetena alati aastasadade kestes mitme tule vahel pidid elutsema. Kõne lõpus tuletas ta pealtkuulajale meele seda nende asukohast tingitud seisukorda ja seda vastutust, mida nemad, kui piirielanikud, Eesti riigi vastu kannavad, ja kutsus neid üles alati, sellest nende õlgadel lasuvast vastutusest täies teadmises olles, püsiva, raugemata energiaga oma tööd jätkama isamaa kaunima tuleviku kindlustamisel.

„Kaitseliidu laat“ ja Sakalamaa maleva spordivõistlused Viljandis.

Pühapäeval, 12. septembril, korraldas Viljandi malevkond eelmise aasta eeskujul ka käesoleval aastal oma „laada“. Peab tunnistama, et see „laat“ oli korraldatud väga eeskujuliselt

Sakalamaa maleva spordivõistlustest osavõtjad.

kiiresti tühjenema kippsid, kui kella 16 paiku rahvast tihedalt juure hakkas voolama. Ei puudunud maitsega kaunistatud ruumides muidugi ka loterii-allegri, kus peavõiduks oli „Puhk ja Poegade“ poolt annetatud suur kott saiajahu, talutare rikkaliku einelauaga, soojad ja külmad söögid, magusad road, küpsised, keedised, võileivad, verivorstid, seajalad, kapakali — sõnaga kõik, mida süda aga iganes soovis — ja väga odavate hindade ning lõõtspilliga, nõiamoor-mustlane, lillelauad, suitsuluba ja lille müüjad, lendav post, kirjud mütsid, schokoladimüüjannad, konfeti, serpentiin, kohvik jazz-band orkestriga ja jalakeerutusega laudade vahel. Teist loteriilauda, mis töötas põhimõttel, et iga loos võidab, tuli näitemüügi jooksul mitu korda uuesti korraldada ja täita, sest ta osteti vahetpidamata uuesti tühjaks. Õnneks oli annetatud sedavõrd palju asju, et seda ka võimalik oli teha. Järgnesid enam-pakkumised, mängis suur sõjaväeorkester — ja kord oli eeskujuline.

Näitemüügi kestel esines kõnega Narva möödunud aegade kohta kaitseliidu staabi II jaoskonna pealik V. N e g g o, mis olgu küll lühida, ja teisiti ei võinudki see peo iseloomu silmas pidades olla, kuid siiski ülevaatliku pildi maalilis Narva ja ta elanikkude raskest minevi-

ning ei jäänud maha milleski päris korralikust aastaladast, mis rohkele publikule palju lõbu sünnitas ja ühtlasi ka teda lahkemeelselt oma kukrut avama sundis.

Kõik oli seal olemas: loterii, murukeegel, õnneratas ja -rõngas, märki laskmine, laada palagan päris eeskujuliste jõumeeste, ekvilibristideklounide, lauljate ja kortsunud frakis ja silindris direktoriga — sisseminek 10 mk., mustlased, kosjakontor, kino, radiokontsert, külakorts simmaniga harmoonika saatel, kohvik, einelaud jne. Peale selle mängis kogu pidustuste ajal kohalik sõjaväeorkester.

Pärast lõunat kella nelja paiku esinesid päevakohaste kõnedega kohaliku kaitseliidu malevkonna juhatuse liige adv. J u n g ja kohale sõitnud kaitseliidu staabi II jaoskonna pealik V. N e g g o.

Nende esinemisele järgnes Sakalamaa maleva pealiku major P e k'i poolt samal päeval peetud Sakalamaa maleva spordivõistlustel võitjateks tulnuile auhindade ja vastavate diplomide väljajagamine. Mainitud spordivõistluste tulemused olid järgmised:

100 m. j o o k s : 1. Hermann Liljenthal, Tarvastu malevkond, 12,2; 2. Parfeni Valgemäe,

Linna malevkond, 12,6; 3. Elmar Liljenthal, Tarvastu malevkond, aeg arvamata.

200 m. jooks: 1. Herman Liljenthal, Tarvastu malevkond, 24,6; 2. Parfeni Valgemäe, Linna malevkond, 25,9; 3. Hans Luts, Linna malevkond, 27,7.

400 m. jooks: 1. Herman Liljenthal, Tarvastu malevkond, 58,4; 2. Parfeni Valgemäe, Linna malevkond, 1 m. 08; 3. Karl Tamm, Tarvastu malevkond, aeg arvamata.

3000 m. jooks: 1. Hans Ilves, Linna malevkond, 10.56,3.

Kaugushüpe: 1. Herman Liljenthal, Tarvastu malevkond, 5,96; 2. Elmar Liljenthal, Tarvastu malevkond, 5,86; 3. Johannes Tüits, Linna malevkond, 5,84.

Kõrgushüpe: 1. Oskar Nahe, Linna malevkond, 150; 2. Elmar Liljenthal, Tarvastu malevkond, 145; 3. Karl Parts, Tarvastu malevkond, 145.

Kolmikühüpe: 1. Herman Liljenthal, Tarvastu malevkond, 12,65; 2. Sergei Kaup, Linna malevkond, 11,67; 3. Oskar Nahe, Linna malevkond, 11,38.

Teivashüpe: 1. Johannes Tüits, Linna malevkond, 290; 2. Elmar Liljenthal, Tarvastu malevkond, 280; 3. Oskar Nahe, Linna malevkond, 260.

Kuulitõuge: 1. Johannes Madisson, Linna malevkond, 12,02; 2. Elmar Reisenberg, Linna malevkond, 11,69; 3. August Balzar, V.-Tännasilma malevkond, 10,41.

Kettaheide: 1. August Balzar, V.-Tännasilma malevkond, 32,80; 2. Johannes Madisson, Linna malevkond, 32,21; 3. Jaan Kerem, V.-Tännasilma malevkond, 32,09.

Odaviske: 1. August Balzar, V.-Tännasilma malevkond, 44,36; 2. Johannes Madisson, Linna malevkond, 39,08; 3. Elmar Reisenberg, Linna malevkond, 37,46.

Granaadiviske: 1. August Balzar, V.-Tännasilma malevkond, 64,85; 2. Jaan Tamm, Tarvastu malevkond, 60,18; 3. Johannes Madisson, Linna malevkond, 59,88.

Patrullijooks 200 × 4 rakmetes: E. Liljenthal, Karl Parts, J. Jaakson, H. Liljenthal, kõik Tarvastu malevkond, 2,2,5.

Patrullijooks 3000: Rühma pealik Joh. Ibrus, kaitseliitlased Ilves, Saun, Reisenberg, Tüits, Karl Kaup, kõik Linna malevkond, 21,15.

Kolmikvõistlus (1500 m., laskmine 150 pealt peakujusse ja granaadiviske tabavuse peale): 1. Sergei Kaup, Linna malevkond, omandas kaitseliidu ülema rändava auhinna. 2. Jaan Kerem, Linna malevkond, 5 punkti. 3. Johannes Kondor, Linna malevkond, 6 punkti.

Punktide arv:

I. Viljandi linna malevkond 32. II. Tarvastu malevkond 26. III V.-Tännasilma malevkond 11.

Pärast auhindade väljajagamist esines „Koidu“ meeskond hra M. Tigase juhatusel ja kandis ette kolm hästi läbitõotatud isamaalist laulu, mis publiku poolt sooja poolehoiuga vastu võeti.

Varsti ilmus ka laada ajaleht „Sireen“, mis laada ajal selleks mobiliseerunud Viljandi ajakirjanikkude ühisel ettevõttel valmistati ja trükiti, ja sünnitas publikule oma meeleolukohaste artiklite ja teadetega palju nalja.

Kõike kokku võttes peab ütleva, et Viljandi malevkond hästi on mõistnud oma „laada“ organiseerida ja sellel pakutavaid mitmekesiseid lõbustusi publikule meelepäraseks teha, nõnda et igauks sealt lahkus täieliku rahuldustundega.

Ka Saaremaale püstitakse langenud sõdurite mälestuse jäädvustamiseks vastav sammas.

Pea igas kihelkonnas ja maakonna linnas on paari aasta jooksul vabadussõjas langenud sõdurite mälestuse jäädvustamiseks sambaid ja mälestusmärke asetatud. Nüüd on Saaremaagi nii kaugele jõudnud, et lähemal ajal samba avab. Samba kavandi valmistab prof. A. Adamson. Ta käis hiljuti Kuresaares kühaga, kuhu sammas püstitada kavatsetakse, tutvumas. Saaremaa graniitkivist valmistatud alusele asetatakse pronks sõduri kuju, lipp käes. Kogu samba kõrgus ulatuks 18 jalani. Sammas läheks maksma 1.000.000 marka ja peaks valmis saama eelolevaks suveks.

Sammas asetatakse Kuresaare turu ääre Kaevupuiesteele, mis vastavalt ümber korraldatakse.

—en—

Teos meie vabadussõjas langenute sammaste üle.

Lähemal ajal ilmub kunstnik Ed. Ahaselt teos meie vabadussõjas langenute mälestussammaste üle. Teoses on kõigist sambast pildid ja vastavad kirjutused. Niiuguse raamatu ilmumine oleks küll kõigiti meeldiv. Tahaks loota, et see peatselt teostuks.

—en—

Trükivigade õiendus.

„Kaitse Kodu!“ 17 ja 18 nrise on mõned pahad trükivead pääsenud, mida lahkesti õiendada palume. Nr. 17 pildi alkiri „Rakvere maleva pealik“ peab olema „Rakvere malevkonna pealik“, samuti ka „Lüganuse malevkonna pealik ja 2 Rakvere malevkonna pealik“. Nr. 18 Viru maleva aastapäeva kirjelduses peab olema: „Õnnistatud lipu annab sõjaminister üle maleva pealik major Vaherile“, mitte aga „malevkonna pealik kapten Vaherile“, nagu see eksikombel kirjutusse oli sattunud.

„Kaitse Kodu!“ toimetus.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

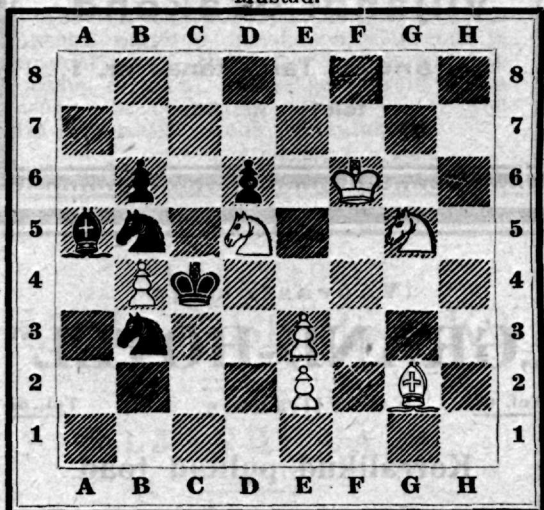
Ülesanne nr. 24.

Kokku seadnud dr. A. Galitsky.

(Hiljuti Berliinis ilmunud raamatust: Dr. A. W.

Galitsky, Schächprobleme.)

Mustad.

Valged.

Valged: K f6, O g2, R d5 ja g5, E b4, e2 ja e3.
 Mustad: K c4, O a5, R b3 ja b5, E b6 ja d6.
 Valged algavad ja annavad matt k a h e sammuga.

Ülesande nr. 21. lahendus.

1. L f5-f3, R g5 : f3.
 2. R e6-g7 annab matt.

1. (L f5-f3), R g5 : e6,
 2. g6-g7 aonab matt.

1. (L f5-f3), K h5-h4,
 2. L f3-h1 annab matt.

1. (L f5-f3), R g5 : f7,
 2. R e6-f4 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Boris Kerner, Gunnar Friedemann, A. Jakobson, S. Levitski ja W. Mikenas (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust).

Hotell „METROPOL“

Viljandis.

Korralikud numbritoad. Köök pealinna koka juhatusel. Korralik teenimine. Alati saadaval kodu- ja välismaa liköörid ja veinid. Kinnised hobusetallid ja autogaraashid.

Austusega **Ökonoom.****Ratsakaitseliitlastele**

Sõjaväe varustusvalitsuse intendantuuriosakonna voo-rijaoskonnas on praegu olemas 76 sõjaväele kõlbmatut

s a d u l a t,

missuguseid kaitseliitlastele alghinnaga 600 mrk. tükk müüakse.

Malevlased, kes soovivad neid omandada, teatagu kiire korras maleva staapi, kes need siis välja tellib ja omandajatele välja annab.

Ehitus- ja mööblitööstus**K. OHSCHÉ**

Viljandis, Uueveski tee nr. 3.

Igasugused ehitustööd tellija kui ka oma materjalist.

Samuti igasuguste puutööde, nagu: akende, uste, poesisseadete jne. valmistamine.

I-a mööbligarnituurid igasuguses stiilis korteri sisseseadmiseks ja büroodele.

Tingimused kõige soodsamad.

Eesti Kindlustuse Selts Viljandi osakond

Viljandis, Lossi tän. nr. 22.
(Kõiva rohukaupluse kõrval.)

Suurem ja vanem ühistegelise kindlustus-
selts Viljandimaal.

Tulekindlustus, elukindlustus, koduloomade
kindlustus ja mürdvarguste vastu kindlustus.

Preemiad odavad, korralik kahjutasu.

Eesti Seemnevilja Ühisus.

Viljandi osakond.

Viljandis, Tartu tänav nr. 1,
telefon nr. 36.

Toorelinatööstus M. Veldemann

Viljandis, Puiestee tänav nr. 5.
Kõnetraat 170.

Ostan piiramata arvul murtud, murdmata
ja puhastatud linu, takku ja linaseemet
kõrgema päevahinnaga.

Palun proovidega tulla või teatada.

Austusega
M. Veldemann.

Võõrastemaja

„GRAND-HOTEL“

Tel. 63

Viljandis

Tel. 63

Korralikud puhtad toad

Restoraan

Hea köök

Gust. Heinmann

Kondiitriäri ja kohvik.

Tallinnas, S. Karja t. 4.
Kõnetraat 20-47.

Alati saadaval värskaid:

torte, kooke, küpsiseid, viini-
ja kollast saia j. n. e.

Schokolaadi-kompvekke liht-
ja ilukarpides ning tahvlites.

Kondiitritööstuse sissesead on korralda-
tud vastavalt uuema aja nõuetele.

Kõik kaubad valmistatakse värske-
test esimesejärgu tooresalnetest.

Pastlakandjatele

Nõudke ainult

Hoff'i Nahatööstuse, Viljandis,

templiga varustatud

koorepargi pastlaid.

Saada kõikides ühisuste
ja teistes nahakauplustes.

—3—
Tööstus võtab lambanahku
kasukaks (valged, mustad,
kollased) vastu.

H. P. Gross'i nahaparkimistööstus

Tel. 219   Viljandi mõisas.   Tel. 219

Soovitab oma töökojast kõrges headuses kõiksugu pargitud nahakaupa väiksemal ja suuremal arvul. Ühisustele ja kaupmeestele soodsam ostukoht. Võetakse tooreid nahku igasuguseks ümbertöötamiseks vastu. Töö kiire ja korralik, täieliku vastutusega.

----- Hinnad mõõdukad.

TUBAKAVABRIK E. STEINBERG & K^o

VILJANDI LADU

Viljandis,
Tallinna tän. 6.   Telefon nr. 193.

J. Silbermann'i kaubamaja

Viljandis, Tartu tn. nr. 1

soovitab Rootsi „Arwika“ atru „Viking“ ja „Globe“ koorelahutajaid. Kuivatuseplekke, aknaklaasi, Narva silku, soola, veskikivi valamise- ja igasugu ehitusmaterjali, raud-, teras-, malm-, email- ja klaaskaupu.

Kaubad kõrges headuses.

Hinnad mõõdukad.

Kodumaa veinid T. Akkaja veinitehasest.

Rõika villatööstusele villade ja villaste närude vastuvõtmine.

RÕIKA VILLA- JA JAHUTÖÖSTUS — RÕIKAL.

Tel. 10/4.

Kolga-Jaani kaudu.

Tel. 10/4.

Villatööstus töötab uuema aja parema sisseseadega. Võimaldab kõige nõudlikumaid tellimisi rahuldada: kraasib, ketrab, korrutab, teeb vatti, koob riiet, tekke, suurrätikuid jne. kõigis mustrites villadest ja villastest närudest, millede lõhkumiseks sellekohane sisseseade.

Tööde vastuvõtmise kohad:

Viljandis — Silbermanni kauplus.

Põltsamaal — Lebedorffi kauplus.

Arusaares — Saare kauplus.

Rannus — Elleri kauplus.

Puhjas — Pallopi kauplus.

Olustveres — Simoni kauplus.

V. Tánassilma apteegis hr. Vinnali juures.

Tartus — Ed. Friedrich, Riia tän. 2 ja Raatuse tän. 10.

Peale nende veel **Võhmas, Tür 1, Palaes ja Mõisakülas.**

Jahutööstus on oma sisseseade poolest täielikum Viljandimaal. Võib anda 4 pr. kividega tunnis kuni 200 pd. jahu. Valtsidega püüiveski, kruubimasin ja linnaste-press.

Samas saeveski ja korralik vee jõul töötav sepikoda, masinate rohkus, ja tehnilised täiendused, asjatundlik ja õiglane korraldus ning odav veejõud, mida alati külluses, — võimaldab kiiret korralikku tööd võistlemata headuses.

Hinnad mõõdukad.

VÕHMA ÜHISPANK

Võhmas, Majandusühisuse majas.

Telefonid Nr. Nr. 14 ja 25.

Võt a b raha hoiule ajakohaste protsentide eest.

A n n a b laenusid kindlustuste vastu.

Toimetab igasugu pangaoperatsioone.

Korrespondendid kõikides kodumaa linnades ja alevites.

Avatud igal äripäeval.

VÕHMA MAJANDUSÜHISUS

Asutatud 1910. a.

Telefonid 14 ja 25.

PEAKAUPLUS JA LADUD: Võhmas, oma hoonetes.

OSA K O N N A D: Imaveres „Paial“ ja Kabala asunduses.

M Ü Ü B igasugu elu- ja majapidamise-tarbeid kõrgemas väärtuses soodsamate hindadega.

O S T A B igal ajal igasugu põllu-, karja- ning majapidamise-saadusi kõrgema päevahinnaga.

VÕT A B raha hoiule ajakohastel tingimustel.

**Kaupade läbimüük aastas
üle 100.000.000.— marga.**

SAAPAKREEM

„VIRVE“

sai Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi näitusel kõige kõrgema auhinna, suure kuld-auraha.

M. Kõiva,

Viljandis, Sakala panga majas.

Vanem ja suurem saapaäri
Viljandis.

Soovitab kõige peenemaid
ja kõige lihtsamaid jala-
nõusid, töö eest vastutus.

Austusega

MÄRTIK & POEG,

Viljandis.

Joh. Nurmberg.

TRÜKIKODA.

Viljandis, Lossi t. 32.

Kõnetraat 21.

VILJANDI LIKÖÖRI- JA VEINIVABRIKUTE

O/Ü. „**ALKO**“

Likööre, napse,
veine ja vahuveine,

messidel ja näitustel suurte ja väikeste kuld-
aurahadega ja GRAND PRIX'ga kroonitud,
saada igalpool sellekohastes kauplustes ja
einelaudades.

Tehase pealadu: Viljandis, Lossi tän. nr. 34.

Kauplus: Viljandis, Tartu tän. 7.

Osakond: Tallinnas, S. Karja tän. 20/8.

„A/S. Kaubamaja ESIKS“.

Esitus: Tartus, Rütitli tän. 3.

Rätsepaäri

MAX JOHANSON

(Peterburist).

Tallinn, Lühikejalg nr. 6, kõnetraat 30-89.

Uuemad uudised Londonist!

Kavatsedes vastu tulla igale tellijale ajanõuete kohaselt, olen oma riidetagavara täiendanud suure valiku moodsate mustritega. Et riide otseteed Inglismaalt tellin, siis on hinnad minu äris väga soodsad. Seejuures püüan rõhku panna just riide headuse peale ja tellin riidet ainult kuulsatelt Inglise firmadelt, talitades Inglise vanasõna järele: „Ma ei ole nii rikas, et odavasti võiksin riidetuda.“ Minu äris töötavad ainult väljaotsitud, vilunud töötajad, mille tõttu ka kõige nõudlikuma tellija võin rahuldada. Minu töö kiidab iseennast, seda teab kogu Tallinn ja terve Eesti.

Austusega

M. Johanson.

Kaitsemalevlastele
mundririidet

soovitame vabrikuhinnaga.

Riidekauba-ladu

Tschernow, Luksep & Ko.

Tartus, Kaubahoovis nr. 6—7.

Telefon 156.

Põhja Pank

Viljandi osakond.

Tartu t. 9, A. Tõllasepa majas.

Võtab raha hoiule
tähtaja peale ja jooksvale
arvele ja maksab kõige
kõrgemat protsenti.

Pank annab välja laenusid
vekslite ja muude kindlus-
tuste vastu, saadab maksuta
raha teistesse linnadesse ja
toimetab kõiki muid panga-
operatsioone.

Avatud igal äripäeval kella 9–2.

J u h a t u s.

Eestimaa põllumajanduse kaubamaja

Viljandis,

Posti ja Lossi tän. nurgal.

**Kõige kasulikum sisse-
ostukoht põllumeestele.**

Kõik, mis teil tarvis läheb,
saate sealt.

Markus Fürst

Viljandis, Tartu tän. 13,
Sakala panga majas.

Postkast 12.

Telefon 117.

Firma asutatud 1896.

Alati ladus saadaval suures valikus
pudu-, teras- ning kirju-
tusmaterjalikaupu. Eriline
ehitusmaterjalide osakond.

Kõige kasulikum sisseostukoht
ühisustele, kaupmeestele ja ehi-
tajatele.

Kõige austusega

Markus Fürst.

Kõige täielikum tubakakauba,
naha, ja kingsepa tarbeasjade
ja kummikalosside ladu.

vabriku jalanõud.

Pakkimispaberit, paberikotte ja
sidumisnööri. Mängukaarte.
„Star“ ja „Holstina“ riidevärve.
Kaitseliitlaste võõrihmu.

Müük suurel ja väikesel arvul
võistlemata odavasti.

M. Nurk & J. Ungerson

Viljandis, Lossi ja Tartu tän. nurgal.
Telefon 80.

Põltsamaa malevkonna Loterii-allegri

on 12. detsembril s. a. Põltsamaa
Põllumeeste Seltsi saalis.

Loterii-pileti hind à 50 marka.

I võit — ratsahobune,
25.000 marka väärt.

Teised võidud:
jalgratas, sadul j. n. e.

Loterii puhas sissetulek läheb
malevkonna lipu heaks.

Rutake ostmisega!

Malevkonna juhatus.

„Põltsamaa Teataja“

Põltsamaa kihelkonna häälekandja,

ilmub igal laupäeval vabadus-
sõjas langenute mälestamise
jäädvustamise Põltsamaa kihel-
konna komitee väljaandel.

Tellimishind:

1 kuu peale	20 mk.
2 „ „	40 „
3 „ „	60 „
aastas	240 „

Toimetus ja talitus

Põltsamaal, Pajusi mnt. 1.

J. Kondor'i

nahakauplus

asub nüüd

Viljandis, Tartu t. 6.

(Vohrmanni kauplus)

Pastla-, talla-, juhtnahk.

Iga seltsi rihmad.

„Union“ saapad.

Kingsepa tarbed.

Suur väljavalik.

Odavad hinnad.

E. T. K.

Soovitame oma tööstuse
saadusi:

Kilusid, sprotte,
sardiine, silke,
marineeritud silke,
viljakohvi, oakohvi,
linnasekohvi,
sigureid,
marja- ja õunaveine.

Peakontor: Tallinnas, Lai t. 39/41.

Harukontorid: Viljandis, Tartus,

Narvas, Rakveres, Kuresaares,

Valgas ja Petseris.

Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi kaubanduse osakond

Viljandis, Tallinna tän. 3.

Postkast 37

Telefon: 6 ja 2-13.

Telegr. aadress: „Estokommerts“.

Ühistegeline universaalkaubamaja.

Kõige täielikum põllutööriistade, -masinate ja nende üksikute osade, veo- ja sõiduabinõude, põllumajapidamise, ehituse ja elutarvete ladu ja müügikoht Viljandimaal. Liikmetele kõige kasulikum raha hoiule panemise ja põllupidajatele põllu- ja majapidamise saaduste müügikoht.

Kauplused: **Viljandis, Suure-Kõpus ja Tarvastus.**

Esimene Eestimaa mehaaniline saapavabrik

Estoking
Tallinn

soovitab oma ainuesitaja läbi: kõige parematest kodu- ja väljamaa nahkadest valmistatud hästi vastupidavaid

jalanõusid

suures väljavalikus meestele, naistele, poeg- ja tütarlastele.

Ainuesitaja:

Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi kaubanduse osakond

Viljandis, Tallinna t. 3. Harukauplused: Suure-Kõpus ja Tarvastus.

A.-S. Tuletikuvabrik Ed. Pohl.

Vabrik „PHÖNIX” Viljandis.

Kõige suurem ja uuem sisseseade Eestis.

Võimalik produktsioon 12.500.000 toosi kuus.

Pealadu ja kontor:

Tallinn, Valli tän. 4,

kõnetr. 20-64 ja 25-94.

Telegrammi aadress: EPOHL — TALLINN.

Kirja-aadress: TALLINN, Postkast nr. 138.